GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

Vitt.
Sv.

ÖDMANS FLICKOR

BERÄTTELSE AF

J. L. STOCKENSTRAND.

STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 2: 75.

J. L. STOCKENSTRAND

"ÖDMANS FLICKOR"

"ÖDMANS FLICKOR"

BERÄTTELSE

AF

J. L. STOCKENSTRAND

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1899.

Familjen Wärling.

»Emil är en odåga, som svärmor aldrig får någon glädje af,» var en gång brukspatron Bengt Hellmans skarpa omdöme om sin svåger. »Bäst att behålla honom på Grimsta; kanhända han med tiden kan bli en medelmåttig landtbrukare.» Fru Märta Wärling hade ett bitande svar till reds, men hon höll det inne. Mågen visste mycket väl, att det var hennes käraste önskan att Emil skulle få studera, ta hofrättsexamen och sluta som domare där i trakten.

Vid mannens död hade fru Märta funnit affärerna i den mest kaotiska oordning, och egendomen intecknad till mer än halfva värdet. Att sälja Grimsta ville hon dock icke höra talas om. Med all den kraft som står en själstark människa till buds då viljan spännes till det yttersta, grep hon verket an att ordna boets trassliga affärer. Hon var van att lifvets små händelser gestaltade sig efter hennes önskan, och därför föll det henne aldrig in, att icke egendomen skulle vara skuldfri vid den tid hon beräknade, eller att Emil icke vid

trettiofem års ålder skulle sitta ting där i häradet. Han skulle gifta sig med Betty Ryding på Haltersbol. Det hade fru Märta för länge sedan bestämt; Betty älskade honom, och han fogade sig alltid efter moderns önskningar.

Han var blyg och tystlåten, Emil Wärling, med en drömmares blick och fantasimänniskans vankelmodiga lynne. Djupt nere i en bordslåda på hans kammare lågo en bundt skisser, teckningar från skog och sjö, Vermland under vinter och sommar, fager vår och stormig höst. Det var hans hemlighet, dessa målningar, hvilka han icke vågade visa för någon. Han visste att de skulle väcka moderns ogillande, och att han skulle få uppbära förebråelser för att han försummade studierna. Men sin fiol fick han ta med sig in i salen då det var främmande och spela de muntra jössehärads- och fryksdalspolskorna. Det var helt andra melodier han spelade då han stod uppe vid sitt fönster i de ljusa sommarnätterna, veka, obestämda toner, sakta bortdöende med vinden, toner, som han tyckte sig ha uppfångat djupt inne i skogen då skymningen föll på, eller hört tona öfver Vermelns oroliga vågor under trollska månskensnätter.

Det första året han låg i Upsala gjorde han aktningsvärda ansträngningar att tyda lagparagrafernas dunkla mening, det andra försökte han en metod, som hans kamrater förklarade för ofelbar då pluggning icke hjälpte, den nämligen att ge studierna på båten en tid, roa sig, låta hjärnan hvila, och så sedan med förnyade krafter »ligga i». Det blef en ganska munter ferievecka, med

teater- och varietéaftnar, sexor i Berns och supéer å Berzelius, som han och ett par af kamraterna tillbringade i Stockholm. Under detta Stockholmsbesök sammanträffade han med Hakon Sander. De hade varit klasskamrater vid Karlstads läroverk, och, oskiljaktiga i lekar, arbete och upptåg, hade de drömt om att följas ut i lifvet, välja samma bana och dela samma öden. Men omständigheterna tvingade Hakon in på den merkantila banan, och de felslagna förhoppningarna hade gjort honom sluten och bitter. För Emil hyste han samma varma, beskyddande vänskap som under skoltiden, och då de skildes åt var det med ömsesidiga löften om att träffas så ofta Emil besökte Stockholm.

Dessa besök blefvo allt tätare och allt långvarigare efter som vintern led, och då våren kom skref han hem, att han skulle stanna kvar i Upsala för att i början af terminen kunna ta kansliexamen. Hakon förblef ej länge i okunnighet om anledningen till allt detta. Hon hette Amanda och var uppasserska på källaren »Birger Jarl». Men hon såg just inte farlig ut den där flickan, tyckte han. En präktig figur, ett par bjärt röda kinder och en tandrad, som kunde täfla med en hundvalps i bländande hvithet — dessa voro de vapen hon var utrustad med. Naturligtvis skulle Emil ha någon att prata skräp med — bäst att icke ingripa.

Det spotska sätt hvarmed Amanda afvisade gästerna, då de blefvo för närgångna, imponerade på Emil. Och det smickrade och öfverraskade honom då han märkte, att han var föremål för

hennes synnerliga ynnest. De hvassa ögonen blefvo milda, nästan ömma då han närmade sig henne, och det spotska leendet förbyttes till ett ljuft och insmickrande... Äfven inom Amandas sfär lär sig kvinnorna, att det är det milda, älskliga, som lättast besegrar männen.

Så snart hon märkte att hon upptändt unge Wärlings kärlek eggade Amanda honom på allt sätt till att afge ett bindande löfte. Och då hon genom koketteri, förställning och svartsjuka lyckats få honom dit hon önskade, förklarade hon, att hon ämnade resa till Amerika. Hon hade för hans skull varit utsatt för så mycket prat och obehag, att hon ville bort. »Wärlings flamma» var en titel hon helst afstod ifrån.

Ännu försänkt i den första förälskelsens rus betog denna hotelse Emil all lugn besinning. Det föreföll honom omöjligt att lefva utan Mandis. Med den starkares makt hade hon blifvit herre öfver hans vilja, och efter en kort strid, hvarunder han endast lamt försvarade sig, gaf han henne det äktenskapslöfte hon fordrade.

Så snart han tagit sin examen skulle de gifta sig, beslöt Amanda; det Wärlingska namnet borde vara en garanti för deras utkomst. Som Hakon hotade att bli till hinder för hennes planer tillgrep hon den vanliga utvägen att bli honom kvitt. Hon beklagade sig för Emil öfver hans sätt att bemöta henne — andras förakt kunde hon uthärda, men icke hans, Emils bäste väns. Några häftiga ord fälldes så en dag mellan de båda vännerna, och en mångårig vänskap var bruten.

Frampå hösten fick Emil ett bref från modern

fullt af oro. Skörden hade slagit fel, och hon visste icke hvarifrån hon skulle ta pengar till amorteringen. Hon sade ingenting om hur svårt hon hade att förse honom med hvad han behöfde, men han läste det mellan raderna, liksom han tyckte sig läsa förebråelserna för den missräkning han förorsakade henne. Det fanns endast en utväg att lätta hennes bekymmer, den nämligen att lämna Upsala och skaffa sig en befattning. Och då en sådan erbjöd sig vid en nyss öppnad advokatbyrå i Stockholm antog han den på Amandas inrådan och utan att rådfråga modern. Lönen var liten, men då de med säkerhet kunde räkna på hjälp från fru Märta fann Amanda tiden nu vara lämplig för deras giftermål. Samvaron hade ytterligare stärkt bandet mellan dem, och Emil hade så småningom kommit därhän att se förhållandena med Amandas ögon. Inte blef en människa annorlunda beskaffad därför att hon råkat födas i ett hyrdt rum i stället för på en ärfd egendom.

Under denna tid af inre slitningar och yttre tvång sammanträffade Emil med Betty Ryding, som kommit till Stockholm i sällskap med vänner från Vermland. Sista aftonen de voro tillsammans, bad Betty honom att snart hälsa på modern, hon var så ensam, så öfverhopad af göromål och nedtyngd af fruktan att behöfva sälja Grimsta. Det skar till i Emil. Grimsta såldt! Han såg på Betty med oroliga, spörjande blickar, beredd att lofva allt blott det fanns någon utväg att rädda det gamla hemmet.

Hon lugnade honom, lycklig öfver, att dessa strängar ännu kunde bringas i dallring. Under

den sista tiden hade hon så småningom kommit till visshet om, att hennes kärlek var hopplös. Hon hade sörjt med ungdomens hela intensitet, och så slutligen kämpat sig till lugn — resignationens svårmodiga lugn. Återseendet hade kommit hennes kufvade hjärta att åter klappa af hopp och längtan och nya möjligheter att hägra vid tanken på en stundande sammanvaro å Grimsta.

Med Bettys hand i sin lofvade Emil att snart besöka Vermland. Det slog honom, att detta sammanträffande med den som varit utsedd till hans hustru var en vändpunkt i hans lif. Hvarför hade han icke fattat tycke för barndomsväninnan, hvars kärlek han anade. I detta ögonblick föreföll det honom som om hans känsla för Amanda endast var ett surrogat för något bättre.

Då han skulle ta afsked af Betty fick han händelsevis se hästgardets yngste officer rida förbi i glansen af sitt glindrande gehäng och bebrämade biguèche. Amanda hade för någon tid sedan berättat, att hon med den unge löjtnanten ökat listan af sina eröfringar. En af hans presenter, ett armband, som Emil förmått henne att återsända, hade dagen förut varit föremål för en tvist mellan dem. Att resa till Vermland på ett längre besök nu, det skulle hon ta som en brytning och i harmen kasta sig i armarna på den förste bäste.

»Mitt löfte var kanske något förhastadt,» sade han med nervös tvekan, »jag vet inte om jag kan komma ifrån . . . Jag skall emellertid skrifva. Hälsa mamma!»

* * *

Emil hoppades att Amanda skulle bli helt annorlunda då de blefvo gifta. Själf brukade hon säga att hennes dåliga lynne berodde på den tvetydiga ställning hon hade. Hon blef också mildare stämd så snart allt var ordnadt för bröllopet. Småleende emottog hon Emil då han kom till henne, och förnöjdt lyssnade hon till allt hvad han föreslog. Förnöjsamheten varade tills välsignelsen blef läst öfver dem. Den tid som sedan följde var för honom en tid af ramlande illusioner, och det dröjde icke länge innan han insåg det misstag han begått.

Amanda hade ansett det klokast att icke meddela fru Märta någonting före giftermålet, och Emil hade, för att slippa obehag, beredvilligt gått in därpå, men då han efter bröllopet, af än det ena än det andra svepskälet dröjde med att underrätta släkten, skref Amanda en dag i vredesmod till svärmodern. Vreden förbättrade hvarken unga fru Wärlings uttryckssätt eller ortografi. Följden blef en visit af brukspatron Hellman, och efter det stormiga uppträde, som då ägde rum, fann Amanda för godt att tills vidare lämna svärmodern i fred. Summan af hvad brukspatronen hade att säga var, att svågern icke vidare kunde vänta sig något understöd från Grimsta, och att släkten hädanefter icke ämnade befatta sig med honom. Det första var ett meddelande från fru Märta, det senare ett uttryck för brukspatronens egna känslor.

Amanda tog saken lugnare än hvad Emil vågat hoppas. Tvister anhöriga emellan betydde föga, resonnerade hon, dömande efter hvad hon sett bland sina likar. Men då brist och svårig-

heter började yppa sig för dem, och släkten fortfarande höll dem på afstånd, fattade hon ett oresonligt hat till mannens anhöriga, ett hat, som Emil ibland var frestad tro sträckte sig till honom själf.

Af de fem barn som föddes inom de tio första åren af deras äktenskap öfverlefde endast Ulla den spädaste åldern. Då Emil förlorade sin anställning och Amanda började tala om att det var bäst de drogo hvar åt sitt håll, inackorderades flickan i en prästgård på landet.

Det var Hakon Sander som Emil hade att tacka för att han slutligen erhöll en plats. Efter att ej ha sett hvarandra på ett par år hade slumpen åter fört dem tillsammans. Och då Hakon såg hur förändrad Emil hade blifvit, lofvade han sig själf att hädanefter icke släppa honom ur sikte. Så småningom fick han veta vännens ställning. Men hans försiktigt framkastade förmodan, att Emil skulle skilja sig vid Amanda, mottogs med en blick af oförställd förvåning. »Inte kan man förskjuta sina barns mor!» sade han enkelt.

Boet blef icke länge tomt, snart kvittrade där ett par muntra och odygdiga småttingar, hvilka kallade sig själfva för Jeffe och Didi.

Nu då de stodo i tacksamhetsskuld till Sander måste Amanda finna sig i hans sällskap. Hon fruktade dock fortfarande hans inflytande på mannen och anade, att under hans studeradt artiga sätt mot henne låg misstroende och ovilja. Men som han alltjämt visade sig okänslig för hennes spetsigheter, blef det till sist en slags väpnad neutralitet dem emellan. Till gengäld för de förmåner

Amanda förstod att aflocka honom genomdref Hakon sin vilja och förmådde Emil att visa verkliga heroiska ansatser till självständighet. Sålunda hade han förmått honom att låta Ulla stanna kvar hos kyrkoherde Melins tills hon gått och läst. Men en dag råkade han låta Amanda se för djupt i sina kort och så blef det i en hast bestämdt, att Ulla skulle hem.

I.

Flickdrömmar.

»Du mins väl att dina föräldrar komma i dag, Ulrika?» sade pastorskan Melin, då hon en stund betraktat den unga flickan, som tankspridd ordnade blommorna i fönstret.

Om hon mindes! Ulla Wärling lät händerna sjunka mot fönsterbrädet och såg på den fridfulla taflan där ute: de slingrande gångarna med sina häckar af yfviga vinbärsbuskar, dufvorna, som trippade långsamt öfver krocketplanen, sorgfälligt undvikande den sofvande Nimrod; fruktträdgården, där äpplena började skymta röda och gula bland det gröna löfverket, och längre bort skogen, den vackra, hvitstammiga björkskogen. Allt detta skulle hon lämna nu . . .

»Gå och tag på dig din bästa klädning, barn!» sade pastorskan då hon icke fick något svar.

Ulla lämnade skyndsamt rummet, men hon gick icke upp på sin kammare, utan smög sig köksvägen ut i trädgården, och så bar det af till skogen. Hon ville vara ensam och försöka få reda i det kaos af nya tankar, som rörde sig inom

henne. Med en barnslig rörelse kastade hon sig ned i gräset och lät blicken följa de raka, hvita stammarna, tills de försvunno bland bladverkets luftiga massa. Här i skogen hade hon gråtit ut sina barnsliga sorger, här hade hennes första ungdomliga äregirighet vaknat, här hade hon kämpat trons stora strid under lästiden, och här hade hon träffat *honom* ... Nu skulle hon ut i världen, den okända världen, som både lockade och skrämde henne. Hon skulle bli målarinna, ty målning var det enda hon hade håg för; hon skulle måla en tafla så storslagen, att människor skulle fara långa vägar för att få se den. Då hon längre fram blef mycket rik, skulle hon resa ut, se allt skönt, lära känna alla snillrika människor och ... och kanhända sammanträffa med *honom* någonstädes ... Där slutade hennes fantasier som vanligt.

Det var förra sommaren, som hon träffade den okände, då hon en dag, iklädd en af sina korta, urväxta klädningar, var ute på bärplockning. Hon hade satt sig ned för att hvila en stund, och så hördes någon sjunga inne i skogen och plötsligt såg hon en ung man springa mellan träden, snafva och falla. Med ett skrik rusade hon upp och skyndade fram till honom, men han var redan på fötter igen och afböjde skrattande den erbjudna hjälpen. Det var ingenting, han hade endast halkat på en mossig sten. Vid det första steg han tog, försvann dock hans bekymmerslösa min. »En vrickning således!» sade han med en grimas.

»Ni kan inte gå med er skadade fot! ... Var god och dröj här så skall jag skaffa hjälp.» Hon såg redan i inbillningen denne bleke, intressante

unge man hvilande på soffan inne i pastorns rum.

»Tack, men det behöfs inte. Jag har min båt här nere, och med er hjälp och den här stören så går det nog.»

Hon ville göra invändningar, men hans blick var så bestämd, att hon ingenting vågade säga. Han lade sin ena arm omkring hennes axlar, och så vandrade de genom skogen ned till sjöstranden.

»Ser ni att det gick,» sade han, då de uppnådde båten. »'Med viljans kraft kan man öfvervinna själfva döden,' säger Schopenhauer. 'Allt som sker, sker därför att viljan vill det.' Men ni har antagligen inte hunnit göra hans bekantskap ännu?» Han såg på henne på ett egendomligt, genomträngande sätt, och så gled blicken bort, som om han mätt och värderat henne och funnit allt underhaltigt.

Det var hela äfventyret. Men händelsen sysselsatte hennes fantasi och förjagade alla de drömmar hon haft sedan lästiden, drömmar om att bli diakonissa, vårda sjuka och undervisa fattiga barn. Allt detta sköts åt sidan för sådana världsliga funderingar, som hur hon skulle klä sig för att behaga honom, och hvad hon skulle säga för att fängsla honom, då de härnäst träffades. Hon promenerade i skogen hvarje dag iklädd lång klädning och handskar, men »riddar Viljestark», som hon i tankarna kallade honom, kom aldrig tillbaka.

Där hon låg kunde hon se en strimma af sjön, öfver hvilken han farit. Det föreföll henne som om hon undergått någon slags förvandling

den senaste tiden. Hon ville knappast medge det för sig själf, men den där fantasien, som hittills sysselsatt henne så mycket, syntes henne nu en smula barnslig. Hon skulle få annat att tänka på än att gå och svärma för en okänd — ett eget hem att verka uti, sin konst att utbilda sig för, far, mor och syskon att hålla af. Här brast hennes tankegång, och hon blef som alltid beklämd, då hon försökte föreställa sig hur samlifvet med föräldrarna skulle bli. På två år hade hon icke sett sin far, och modern mindes hon endast sedan den tid hon vistades i hemmet.

Då hon märkte att solen redan började dala, reste hon sig hastigt upp och nickade åt den hvitstammiga skogen. Den hade aldrig förefallit henne så vacker som i dag; solljuset låg i breda strimmor på marken och lyste som gyllene stänk på de glatta trädstammarna; uppe i löfverket susade det och hviskade på det underliga sätt, som hon så väl kände till; luften var mättad af doften från mogna skogsbär, utslagna ängsblommor, gräs och plantors utströmmande fuktighet. Som trollbunden stod hon kvar med armarna hårdt tryckta kring en björk. Tankarna lullades till ro i denna stillhet, och hon kände något af den frid, som naturen skänker åt dem, hvilka älska henne. Så hörde hon sitt namn ropas och Nimrod skälla borta i hagen. Hon lossade armarna motvilligt från trädet, strök med handen öfver den glatta, varma barken, hvilken kändes som en lefvande varelses fasta hud, och så tryckte hon sina läppar på ett ställe, där barken glänste mjäll och hvit i solskenet.

En stund senare blef hon kysst af sin far och omfamnad af ett mörkt, storväxt fruntimmer, som man sade var hennes mor.

Fru Amanda fyllde hela huset med sin högljudda stämma. Hennes sjalar, väskor och resgods upptogo alla soffor och bord. Hon talade om Stockholm, som om hon trodde, att hennes värdfolk aldrig varit där, och berättade utförligt om sin våning, sitt umgänge och sina nöjen.

Ulla såg undrande på henne. Hon kunde icke fatta, att denna främmande kvinna med sina simpla manér och sin skrikande toalett var hennes mor. Då hon hörde sin fars lågmälda röst och såg hans tärda ansikte, började hon känna en oresonlig motvilja för modern. Efter supén satte hon sig bredvid fadern och höll hans hand i sin. Det låg någonting af ett hemligt bundsförvantskap häri tyckte Emil och såg med ömhet på henne.

Amanda betraktade Ulla noga under det att hon berättade för pastorskan hur svåra tjänstflickorna voro i Stockholm. Dotterns utseende misshagade henne i högsta grad. Denna bleka, blonda flicka, med den stela hållningen var långt ifrån att uppfylla de förväntningar hon haft på sin dotter. Hon kände sig missnöjd med Melins för att de icke gjort henne till en gladlynt och rödblommig landtflicka, som skulle väckt uppseende i Stockholm Emil däremot var förtjust i Ullas blida väsen. Han hade fruktat att finna henne framfusig och robust, med något af moderns jargon. Hon hade förändrat sig mycket sedan han sist såg henne, de gråa, skygga ögonen hade fått en öppen, frimodig blick, och den fint tecknade

munnen, hvars veka linier tydde på en viss svaghet i viljan, kunde ibland få ett uttryck af fasthet, som såg främmande ut i det ungdomliga ansiktet. Hon hade ärft faderns ljusa hår, små händer och fötter och moderns hvita tänder och lilla obetydliga näsa.

»Hon är din lefvande afbild,» förklarade Amanda, då hon och mannen blefvo ensamma i det lilla gafvelrummet, som var prästgårdens gästrum.

Emil satt länge med armarna stödda mot fönsterbrädet och såg ut i natten. Från trädgården steg rosornas och lackviolens starka doft upp till honom; skogens hvita trädstammar lyste dunkelt genom nattdimman; de enda ljud som hördes voro en aflägsen koskällas sakta pinglande och det sömniga kvittret från fågelbon under takåsen. Hans hufvud sjönk långsamt ned på bröstet, och han suckade knappast hörbart.

Amanda såg på honom forskande.

»Hvad tänker du på?» frågade hon och började raskt kläda af sig.

»På hemmet!»

Amanda förstod, att denna landtliga omgifning, detta lilla enkla rum med sin sparlakansprydda säng och sina lavendeldoftande linneskåp väckte hans längtan efter Grimsta, denna längtan som han aldrig uttalade, men som hon visste han plågats af under alla dessa år. Hon insåg, att hon begått en dumhet, som låtit honom komma hit, det återstod att reparera den så godt sig lät.

Vid frukosten förklarade hon utan vidare motivering, att de skulle resa samma dag. Och utan

att låtsas om den bestörtning hennes ord väckte, sade hon åt dottern att packa in sina tillhörigheter.

»Men pappa, vi skulle ju inte resa än på ett par dagar!» utropade Ulla och fick tårar i ögonen vid tanken på att så brådstörtadt lämna Vårby.

Fadern undvek att möta hennes blick. Han vände sig till hustrun, hvilken fortfor att äta helt lugnt.

»Amanda . . .» började han.

»Jo bevars, jag hinner nog bli färdig,» svarade hon och gaf mannen en af sina hvassa blickar. »Klockan tre resa vi!»

»Men middagen?» frågade pastorskan, återhämtande sig från sin öfverraskning.

»Får serveras en timme tidigare,» svarade Amanda och reste sig bullersamt upp från bordet.

Tiden för afskedstagandet blef kort. Fru Wärlings kalla ögon hindrade pastorskan från att säga allt hvad hon ämnat åt Ulla; och Ullas ifriga försäkran, att hon aldrig skulle glömma den godhet, som pastorn och pastorskan visat henne hördes knappast för Amandas högljudda rop. De måste skynda sig, om de ej skulle komma för sent till tåget; vägarna voro svåra och hästen såg inte ut att vara fortfärdig.

Omgifven af ett moln af dam rullade vagnen fram öfver den knaggliga Vårbyvägen. Ulla spejade efter en skymt af björkskogen, och från toppen af en kulle fick hon plötsligt syn på de svajande trädtopparna. Hon reste sig upp för att bättre kunna se dess i fjärran förtonande linier, och så tog hon upp näsduken och började vifta med den;

det föreföll henne, som om hon tog farväl af en förtrogen vän.

»Hvem tar du afsked af?» frågade modern och såg sig om på vägen.

»Af skogen där borta.»

»Hur kan du vara så dum och ha sådana pjåskiga påhitt för dig! Sätt dig ned; vagnen lutar ju åt sidan.»

Ulla rodnade. Det var första gången, som hon kunde minnas, att någon tilltalat henne ovänligt. Hon kände plötsligt en häftig oppositionslusta skjuta upp inom sig, och utan att bry sig om moderns anmärkningar fortfor hon att vifta så länge skogen var inom synhåll.

Amanda knep ihop läpparna och fixerade dottern skarpt. »Egensinnig således!» tänkte hon.

II.

I hemmet.

Det rum som Amanda iordningställt åt dottern var endast en afbalkning af tamburen; ljuset kom från ett mattslipadt fönster till gången. Rummet var litet, trångt och otrefligt, och de bristfälliga möblerna hjälpte icke synnerligt upp utseendet.

Ulla, som vaknade vid det första bullret i trappuppgången morgonen efter hemkomsten, låg och tittade på oredan omkring sig och längtade tillbaka till sitt luftiga, hemtrefliga rum på Vårby. För att förjaga de missmodiga tankarna började hon fundera på framtiden, på allt det stora och härliga som hon skulle utföra. Men hennes forna fantasier ville icke riktigt låta sig inpassas i denna omgifning. Hon försökte erinra sig hurudant hemmet varit innan hon lämnade det, men hon mindes ingenting annat, än att hon haft små syskon, som hon såg efter.

Då hon steg in i salen, hörde hon ett besynnerligt ljud från rummet innanför, någonting liknande belåtna fågelungars kvitter. »Småsyskonen», tänkte hon och öppnade dörren. Rummet var

tydligen sängkammaren, och dess kaotiska tillstånd såg ut att vara åstadkommet genom en nyss timad jordbäfning. Hon lade märke till, att möblerna voro illa åtgångna, öfverdrag på soffa och stolar trasiga och gardinerna skrynkliga. Väggarna pryddes af några färglagda planscher och japanska solfjädrar. Bland all denna tarflighet lyste den stora toaletten af snidad valnöt och slipadt spegelglas med sin förnäma elegans. Midt på den blankpolerade toalettskifvan, bland borstar, kammar och flaskor stod en liten pys och speglade sig. Han vände sig långsamt om då Ulla kom in och gaf henne en likgiltig blick. Det var ett vackert, ljushårigt, blåögt barn, med en mun som ett moget klarbär. En öm och varm känsla sköt plötsligt upp inom henne, hon älskade redan denne lille bror, som såg så kysstäck ut, där han stod i sin löjliga dräkt: skjorta, sjömansjacka och en brokig halsduk som bandolère öfver ena axeln. Ulla skrattade, och då började ett litet bylte på golfvet att röra på sig, och från en massa sjalar och dukar uppenbarade sig en liten trind barnunge ätande på en tårtbit. Med sina stora, sömniga ögon granskade hon systern. Ulla märkte, att det var samma likgiltiga blick, som brodern nyss gifvit henne.

»Hvem ä' de'?» frågade den lilla flegmatiskt.

»Prästgårdsmamsellen!» svarade den byxlöse keruben.

Ulla kände sig stå framför någonting främmande, nästan fientligt. All den ömhet, som nyss spirat upp inom henne, och som var så olik hvad hon känt för någon hittills, kallnade helt plötsligt.

»Hör du, tjockis!» utropade gossen, »jag tror

du sitter och äter upp min kaka . . . Minns du hva' Berggrenskan sa' i går?»

»Ne-ej!»

»Jo, hon sa', att det ä' orätt att ta andras saker, och den som gör orätt, den kommer till helvete', sa' hon!»

»Äh . . .» lät det tviflande från flickans fullproppade mun.

»Och när du kommer dit, så ska du brinna . . . i evighet brinna!»

»Ska mitt hufvu' brinna?» frågade Didi och lät tårtbiten långsamt sjunka ned.

»Ja, just ditt hufvud!» Den lille profeten blef ifrig, då han märkte en utväg att rädda sin kaka.

Didi såg eftertänksamt på läckerbiten, uppgaf en suck och bet så af en hörna, som föreföll henne oemotståndligt förledande.

»Ska mina armar brinna me'?» frågade hon säfligt.

»Ja, du, alltihop ska brinna!» och Jeffe följde med pinsamt intresse hur hans tårta förminskades.

»Och mina händer?»

Nu återstod endast en munsbit, och då den också slutligen försvann, utropade den bedragne Jeffe med en stämma, som kunnat omvända en mera förhärdad syndare än Didi:

»Ja, dina händer och dina fingrar ska brinna, du tjockis Pumpernickel, som ätit upp min söta, go'a äppelkaka!»

»Den va' sur,» tröstade Didi och slickade omsorgsfullt sina fingrar.

Ulla närmade sig tveksamt syskonen.

»Det här är ju lilla Didi?» sade hon och slog armarna om systern.

»Celia Teodolinda Wärling, fyra och ett halft år gammal,» presenterade Jeffe högtidligt. »Och jag är Filip Gerhard . . .»

»Och jag är er syster Ulla, som ni måste lofva att hålla af.»

Jeffe granskade henne kritiskt under lugg. Det var någonting dolskt och misstänksamt i blicken, som stötte och skrämde Ulla. Hon satte sig ned på golfvet bredvid Didi och började smeka henne. Då hon vek undan sjalen märkte hon, att den lilla var oklädd, och om hon icke haft Jeffes kritiska blickar fästade på sig, skulle hon öfverhöljt den lilla varelsen med kyssar. Hon svepte sjalen åter om barnet, men lämnade den ena armen bar — hon kunde icke se sig mätt på den förtjusande gropen vid armbågen, och då Jeffe vände sig bort ett ögonblick, lutade hon sig hastigt ned och kysste den runda skuldran.

»Usch då!» sade Didi, som tycktes sakna sinne för det känslosamma.

Ulla rodnade och släppte systern. Det föreföll henne, som om det var hon, hvilken var ett litet barn och syskonen som voro fullvuxna.

»Får jag kläda på dig, lilla Didi?» frågade hon.

Didi betänkte sig en stund, och så svarade hon nådigt:

»Ja 'vars, bara du inte slaskar ner mig.»

»Hon är så rädd för vatten som för dö'n!» förklarade Jeffe föraktligt i det han hoppade ned från toaletten och doppade hufvudet i handfatet.

Så snart hon klädt barnen gick hon att upp-

söka modern. I salen voro möblerna af mahogny och gardiner och portierer af dyrbart fast illa medfaret rips. Det var tydligt, att föräldrarna icke voro så fattiga, som hon nyss fruktat. — Vid ett af fönstren i det här rummet skulle hon ha sin »målareatelier», med en japansk skärm till bakgrund.

Genom den halföppna köksdörren såg hon modern samtala med ett fruntimmer. Ulla kunde knappast tillbakahålla ett utrop af beundran, så förtjusande fann hon den främmande vara. Med det uppkammade håret och den lilla självsvåldiga locken vid ena tinningen påminde den vackra damen om ett porträtt Ulla en gång sett på Vårby herrgård af Aurora Königsmark.

Modern talade med gäll och hög röst, den främmande damen däremot lågmäldt. »Vi ha inte betalt någonting för Ulla de sista åren, emedan hon hjälpt fru Melin i hushållet,» hörde hon modern säga, »men som Emil nu ändtligen fått påökt, tyckte vi det var bäst att ta hem flickan.» — »Nej, kära du, hon är inte alls lik mig. Besynnerligt, att alla barnen, som haft mitt utseende skulle dö. Men Jeffe har då mitt lynne.» — »Ulrika är icke något vackert namn, det har du rätt i; men det var för att reta Emil, som ville hon skulle ha något af de Wärlingska namnen.» — »Ja, hon förefaller att vara ett riktigt litet mehe, men jag misstänker att hon har plockat upp några nymodiga idéer, som hon vill försöka införa här i huset... Men, var lugn du, jag har allt kväst styfvare sinnen än så!...»

Darrande och försagd satte Ulla sig på en

stol så långt bort som möjligt från dörren. Luften föreföll henne kväfvande och uppfylld af ondska. Hon längtade att träffa sin far, han var den ende, som höll af henne, riktigt innerligt, så som hon ville bli afhållen.

»Så, är du här, Ulla,» sade modern, då hon en stund senare följde den besökande ut. »Min dotter, fröken Risberg.»

»Jag hoppas, att ni skall trifvas i Stockholm,» sade fröken med ett vänligt småleende. »Kom och hälsa på mig om söndag eftermiddag.»

Då hon skulle ta afsked, märkte Ulla, att modern hviskade något till henne, hvarpå fröken tog fram sin portmonnä och lämnade en sedel. Var det möjligt att modern lånade pengar af sina bekanta? Det fick då aldrig ske! Hon skulle tala med fadern ... »Mamma!» började hon i skarp ton, då de blefvo ensamma, men åsynen af moderns ansikte, med de rynkade ögonbrynen och de hårdt hopknipna läpparna, kom henne att tystna. Hennes feghet förargade henne, men hon förmådde icke öfvervinna den.

Det hårda uttrycket i Amandas ansikte försvann plötsligt, och hon såg på dottern med en mild blick.

»Hur var det du sa', barn? ... Det är så underligt att ha dig, stora flickan, här; när jag minns dig endast som liten. Ja, Ulla lilla, vi ska hålla samman, du och jag, och försöka uppehålla hemmet.»

»Ack, ja, mamma!» kom det ofrivilligt från Ulla.

»Det är ju det jag arbetar och sträfvar för.

Pappa, han har inte det ringaste begrepp om pengars värde. Han förstår inte hvad det vill till för ett fem personers hushåll. Ack, om du visste, hvad jag haft att utstå för hans skull!»

Ulla drog sig undan modern. Hvarje klandrande ord öfver fadern väckte hennes harm. Och det tillfälle hon nu hade att på fredlig väg inverka på modern gick förloradt.

»Hvad tyckte du om Hanna Risberg?» frågade Amanda med en orolig blick på dottern.

»Hon är mycket vacker.»

»Ja, sådana ögon, sådan figur! Det är en flicka som förstått att göra lycka, det!... Du skulle se så elegant hon har det i sin våning... Grefven är fasligt kär i henne... ger henne allt hvad hon önskar.»

»Han ämnar således inte gifta sig med henne?»

»Tror du en för detta butikflicka blir gift med en grefve Dormer, äfven om hennes rykte varit bättre än hvad Hannas var då grefven lärde känna henne?»

»Och med en *sådan där* umgås mamma!» Ulla rätade på sig, och hennes blick visade allt det ogillande hon kände.

Amanda ångrade att hon så oförbehållsamt yttrat sig om Hanna, men retad af dotterns klander svarade hon skarpt:

»Än se'n? Kan inte hon vara lika bra människa för det! Hon är mycket bättre än en hel hop af de där fina damerna i societeten, som se ned på henne... jo, de föregå just med ett snyggt exempel!... Hanna har gjort mycket klokt — hon

har sin framtid betryggad. Ack, att vara rik, finns det någonting härligare!»

Ulla ryggade tillbaka för den fula själ, som i detta ögonblick tittade fram ur moderns ögon.

»Och gumman däruppe i Vermland, som aldrig skickar oss ett öre... aldrig vill höra talas om mig...» Hon tystnade tvärt, förargad öfver att hon för andra gången kompromitterat sig inför dottern. »Hör du, Ulla, det är bäst att inte säga någonting om Hannas besök till din far, — det blir bara bråk.»

Ulla teg, rädd för att säga hvad hon tänkte.

Bland det myckna hon erfarit denna morgon var det en sak, som helt och hållet upptog hennes tankar då hon blef ensam i sitt rum: fadern hade brutit med sin familj för att gifta sig med modern, och modern var honom ovärdig. Gråtande kastade hon sig ned på sängen. Hvilka sorgliga förvecklingar hade hon ej kommit in uti. Hvar skulle hon väl få kraft ifrån att bära den börda hon anade skulle komma att läggas på henne?

Då sorgens och missräkningens bittra tårar började sina, försökte hon tänka på hur hon skulle kunna undgå att komma i konflikt med modern; men hon förmådde icke uppgöra planer, allt var så mörkt och trist; någonting simpelt och orent vidlådde allt hvad hon erfarit i hemmet. Hon mindes pastor Melins förmaning till henne att bedja då hon kände sig nedstämd, men hon sökte förgäfves de enkla ord, som förr kommit så lätt till hennes läppar. Därborta på Vårby hade hon gått och önskat, att någonting skulle hända, som gaf henne tillfälle att visa hvad hon dugde till,

och nu då handlingens tid var kommen stod hon där som en feg stackare. Men hon ville vara stark! . . . 'Med viljans kraft' kunde man ju öfvervinna allt. Hon smålog ett litet skugglikt leende då hon tänkte på hur olikt hon förespeglat sig sin framtid då hon sist upprepade de orden. Huru som helst, sin artistbana skulle hon icke uppge. Målarinnan, fröken Halldén, som brukade tillbringa somrarna vid Vårby, och som gifvit henne undervisning, hade lofordat hennes anlag och bara hon kunde komma in vid akademien så . . .

Fadern såg blek och nervös ut då han kom hem till middagen, och hans: »God dag, kära barn,» lät matt och okänsligt.

Ulla lade armarna kring hans hals och kysste honom.

»Har du sofvit godt?» frågade han tankspridt, och utan att se på henne.

»Ja,» svarade hon kort. Hon kände sig sårad af hans brist på vänlighet just nu då hon så väl behöfde hans ömhet.

»Ulla lilla, du får sitta här bredvid mig,» sade Jeffe, och Ulla skyndade att inta den anvisade platsen glad att någon frågade efter henne. »Du skall få skala potatisen och skära köttet åt mig,» tillade gossen skrattande.

»Det är inte bra att små barn äta så där mycket,» sade Ulla då Didi gång på gång räckte fram tallriken efter mera sås.

»Jag tycker inte om att folk lägger sig i hva' jag gör!» svarade barnet med den tillrättavisande ton hon hört de äldre använda.

Modern log och delade ut resten af pastorskans

äppelkaka. Då middagen var slut, frågade hon: »Nå, Emil, hur mycket fick du påökt?»

Notarien ryckte till, ref af sig servetten och började vira den kring handen.

»Det... blef ingen påökning af!»

Under den pinsamma scen, hvilken nu följde, föreföll det Ulla, som om hon förlorade all aktning för fadern. Hon var ur stånd att ens känna medlidande med honom då hon såg hur han med sänkt hufvud och slö min tog emot den ena kränkande förevitelsen efter den andra.

Då modern uttömt sitt förråd af elakheter och sårande förebråelser ändrade hon plötsligt taktik. Hon blef med ens lugn, ögonen, hvilka nyss lågade af vrede, blefvo kalla och rufvande. Med låg röst framkastade hon några dunkla hotelser, hvilkas mening Ulla icke förstod, men som ryckte fadern ur det slöhetstillstånd hvarunder han tagit emot hustruns alla kränkande beskyllningar. Med darrande, osäker röst bad han henne icke tänka på att låna något vidare. Han ämnade skaffa sig extra arbete, och till nästa år skulle principalen nog ge honom den begärda påökningen. Men Amanda endast skrattade hånfullt. Hon visste nu hvad hon borde göra, sade hon, och gaf mannen en hotfull blick.

Då den första förlamande skräcken var öfver, och hon såg fadern sitta där stillatigande, utropade Ulla:

»Men pappa, hur kan du tåla allt detta?... och låta barnen höra på sådant se'n...»

»Tig, du! och lägg dig inte i hvad du inte begriper,» sade modern med en ton, som kunde

skrämma en modigare varelse än Ulla. »Och först som sist vill jag råda dig till att inte försöka komma med några reformidéer, eller hvad du kallar det. Som du finner förhållandena här så komma de att förbli, det har din stackare till far nog sörjt för . . .»

»Jag trodde att det endast var sämre folk, som begagnade sådana skymford,» sade Ulla. Orden förestafvades af en vild lust att såra och hon anade att detta var moderns ömtåligaste punkt. Men hennes uppretade sinnesstämning försvann hastigt, då hon såg, hvilken verkan hennes ord åstadkommo. Moderns annars så rödblommiga ansikte blef plötsligt gråblekt, ögonen vidgades onaturligt och läpparna rörde sig spasmodigt, utan att något ljud kom öfver dem. Ulla greps af en besinningslös fruktan för hvad som nu skulle komma att ske, och till och med barnen, hvilka förut med vanans likgiltighet åsett uppträdet började maka sig bort, under det att Jeffe mumlade: »Si, god dag, då . . . här ska bli cirkus!»

Då Ulla såg modern rusa mot sig med lyftad hand och uppfångade faderns skrämda blick, vaknade plötsligt hennes stolthet, och den tanken for hastigt genom hennes hufvud: att om hon nu tog emot en handgriplig upptuktelse, skulle hon allt framgent tvingas att liksom fadern underkasta sig moderns tyranni. Med bägge sina späda händer fattade hon om den upplyftade armen, såg modern stadigt in i ögonen och sade med en besynnerligt hård och sträf röst:

»Jag är för gammal för stryk!»

Amanda stirrade bestört på dottern; den lilla

obetydliga flickan tycktes växa där hon stod, lugn och behärskad framför henne. För första gången i sitt lif hade hon att pröfva sina krafter med en jämngod vilja, och hon gaf sig besegrad, af ingen annan orsak än öfverrumpling. För att öfverskyla sitt nederlag tog hon sin tillflykt till det gamla, välbepröfvade medlet — en nervattack. Medan Ulla stod alldeles rådlös skyndade fadern efter nervdroppar och konjak. Men då anfallet icke tycktes vilja gå öfver, blef han orolig och föreslog Ulla att be modern om förlåtelse; det skulle kanske lugna henne.

»Aldrig!» svarade flickan häftigt. I detsamma uppfångade hon moderns blick, och förstod, att hädanefter var det krig dem emellan. Den känsla af trots och stolthet, som nyss uppehållit henne, försvann hastigt; hon blef åter rädd och osäker. Hvad hade hon väl vunnit med att trotsa modern? ... fadern skulle naturligtvis få umgälla alltsammans, och hon själf... nej, på sin egen framtid vågade hon icke tänka.

Inne i sitt rum försjönk hon i det dvallika tillstånd, som vanligtvis efterträder starka själsskakningar. Timme efter timme förgick under det att hon satt och stirrade på samma fläck. Hon hörde tamburklockan ringa och Jeffes röst ropa: »Farbror Hakon»; och en stund senare ljöd prat och skratt från salen.

»Hör du, barn lilla...» sade fadern, och steg in med en något brydd och förlägen uppsyn. Då han märkte dotterns förstörda utseende satte han sig ned och dolde ansiktet i händerna. Ulla såg på hans i förtid grånade hufvud och hans stackars

magra händer, och då hon märkte hur han skakade af tillbakahållna snyftningar, började något varmt och mänskligt åter att röra sig inom henne. Ett oändligt medlidande med denne svage och eftergifne far grep henne och kom henne att glömma, att han icke var allt hvad hennes barnsliga inbillning förespeglat henne. Hade hon väl rättighet att döma honom, hon som själf var så ömkligt feg, att hon i detta ögonblick ej vågade möta modern. Hon lutade sig ned öfver honom och tryckte hans hufvud intill sig; snyftningarna upphörde genast, och hon kände hur han gjorde våld på sig för att dölja sin rörelse. Han nekade henne således att dela sin börda, eller tilltrodde han henne icke att äga kraft därtill? Hon strök sakta öfver hans hår, och sökte efter de ord, som skulle närma dem till hvarandra.

»Du skall inte sörja öfver det här, Ulla lilla,» sade han. »Din mor har ett häftigt lynne, men det går snart öfver om man inte motsäger henne. Barn, jag ber dig att inte reta henne ... lifvet skulle bli outhärdligt för oss alla, och ... hon rår ju inte för sitt lynne.»

»Pappa, du och jag, vi ska hålla tillsammans ... vara allt för hvarandra, så blir det mindre svårt att bära.» Hon ville icke lägga sten på börda, genom att bekänna hvad hon led. »Jag skall skaffa mig arbete ... då får jag annat att tänka på än de här ledsamheterna.»

»Se så, grubbla nu inte vidare på hvad som har händt,» sade han med ansträngd glädtighet. »Kom in och drick kaffe ... Hakon Sander är därinne.»

Ulla anade icke faderns fruktan för, att modern skulle tro att han och dottern ingått förbund mot henne. Hon kunde endast undra hvarför han stötte henne tillbaka då hon ville närma sig honom med kärlek och förtroende. »Sander... hvem är det?» frågade hon, och började göra sig i ordning. Försjunken i sina egna svårmodiga tankar åhörde hon tankspridd faderns kortfattade biografi öfver sin vän.

Inne i salen stojade barnen, och Amanda, lugn och småleende, som om ingenting passerat, ordnade kaffebrickan. En liten låghalt herre, sysselsatt med att draga upp en punschbutelj vände sig hastigt om då Ulla inträdde. Han betraktade henne så länge och ihärdigt, att hon till sist började leka med Didi för att dölja sin förlägenhet.

»Ni, som saknar kvinnans skötessynd, egenkärlek, fru Mandis,» hörde hon honom säga, »gläder er väl åt, att er dotter bräs på fädernet?»

»Tycker ni hon ser bra ut?» frågade Amanda i ett hörbart afsides och gaf noga akt på honom.

»Å,» protesterade han, »hon liknar ju inte er!»

»Smickrare!»

»Den som är så rikt utrustad å hufvudets vägnar, som ni, märker nog hvad som är sanning eller smicker.»

»Nej, i dag är grosshandlarn för svår!» sade Amanda skrattande. »Hvad tror du han vill, Emil?»

»O, människokännedom!» utropade Hakon och såg med låtsad beundran på Amanda. »Men eftersom mina egennyttiga anslag äro anade så vill jag bekänna, att jag har mina beräkningar på ert lilla trefliga förmak. Revisorn flyttar ju i morgon?»

Emil strålade af glädje vid detta förslag, men Amanda såg betänksamt på Hakon, och för att få tid att öfverlägga sade hon:

»Vi kunna ju talas vid sedan.»

Jeffe berättade, att det var hans födelsedag i nästa vecka, och uppräknade allt hvad han önskade sig.

»Små snälla gossar tigga inte så där,» sade Ulla.

»Pappa säger, att jag är den värste pojke han någonsin sett, Lotta kallar mig en 'tredje klassens passagerare' och mamma ger mig en sittupp när hon har någon ledig stund, så inte tror jag, att jag är så värst snäll!»

»Han ä' för söt, den lille, så näsvis mot sin mamma!» läspade Didi med näsan i ett tomt punschglas.

»Jag kan inte förstå hvarifrån ni barn få alla era dumma ord!» sade Hakon.

»Å, de äro alldeles otroligt läraktiga,» försäkrade Amanda, och för att inte ge dottern tillfälle att komma med något klander öfver barnens framfusighet, frågade hon Sander om han ville göra dem sällskap ut på kvällen.

Då Ulla bad att få stanna hemma rådde modern henne till att gå och lägga sig. Det var förargligt tyckte hon, att dottern såg så blek och betryckt ut. Sander skulle nog uttyda det på sitt sätt, han.

Medan hon klädde på Jeffe ute i tamburen hörde Ulla några repliker växlas mellan modern och Hakon Sander.

»Hvarför har ni beslutat er för att flytta hit?»

»För att kunna få ett ordentligt parti vira när jag vill.»

»Får jag inte veta verkliga skälet, så . . .»

»Utom mitt intresse för er och er familj är det mitt verkliga skäl.»

»Jag skall nog ta' reda på hvad ni har i sinnet!»

»Det är att bjuda er till Kristallsalongen i afton . . .»

En stund senare då Ulla stoppade täcket om den sofvande Didi, fick hon höra en gäll stämma på en känd vismelodi försäkra: »Att i himlen fanns det plats för fler!» Förskräckt skyndade hon ut i köket, där hon fann en äldre kvinna sysselsatt med rengöring. Hon hälsade Ulla med en långdragen suck, och efter att ha gjort henne några frågor om hur hon haft det på landet, bad hon Ulla skölja glasen, och stämde upp:

»Blodsbrudgummen, hvit och röd!»

»Hjälper ni alltid till här?» frågade Ulla, utan att hörsamma uppmaningen.

»Ja, för gammal bekantskaps skull hjälper jag frun ibland, — annars går jag inte i syndens hus,» svarade Lotta Berggren, f. d. cigarrarbeterska och schweizeriuppasserska, numera frälsningssoldat och »hjälp» i enklare hus.

»Har ni känt min mor länge?»

För tillfället lade gumman bort sin salfvelsefulla ton och svarade rappt: »Jag har känt Mandis Lundstedt se'n hon föddes, och mor hennes, som Ulla är uppkallad efter, har jag också känt. Hon, Rika, lär ha varit en grann flicka när hon först kom till Stockholm. Hon motstod många

frestelser, för hon hade lofvat föräldrarna, som lefde i tron på sin frälsare, i Småland, att inte bli dålig. Men så kom där en löjtnant Lidman; karln såg bra ut, och var van att ta kvinnorna — lofvade äktenskap till och med. Rika, stackare, hon skulle gått i dö'n för honom. 'Min synd blef min enda glädje', sa' hon en gång långt efteråt. När Amanda föddes var han bortrest, och den första underrättelse Rika fick från honom var, att han gift sig och rest utrikes. Ja, där stod hon nu med ingenting annat än en hop grannlåt och ungen sin. Grannlåten den försvann snart, men ungen den hade hon kvar. Så gifte hon sig med Lundstedt, och det blef ett helve... ett fasligt lif, trätor och slagsmål, och till sist fylleri. Nå, så dog han, och inte grät Rika, inte; det kändes allt skönt att slippa få sina synder kastade i ansiktet på sig hvar eviga dag.

»Så började hon gå i hjälphus, och Mandis sprang kring gatorna; och uppkäftig var hon så det förslog. Emellertid så föll det sig inte bättre än att den där Lidman kom på besök en gång i en familj där Rika gick hjälp — han var då änkeman. Rika låg och skurade tamburen, och han gaf henne en knuff för att komma förbi. Hon ropa' hans namn, och då kände han igen henne, och bad henne tiga. Men hon blef rasande och frågade om han inte nu ville uppfylla sitt löfte och göra henne till sin hustru, — 'ta sin brud från skurbaljan', som hon lär ha sagt. Det blef en faslig skandal... Frun i huset hon gaf Rika sitt afsked. Stackare, från den stund gick det utföre för henne! Sina öfriga hjälphus miste hon

också — fruarna hade allesamman fått reda på det där uppträdet med Lidman. Å — je! hvad allt prata inte de där lata, skvalleraktiga fruarna om, när de komma tillsammans!»

Ulla hade suttit stum och hört på, fängslad mot sin vilja af denna inblick i en okänd värld, men nu reste hon sig upp för att gå. Hon blygdes öfver att ha lyssnat till alla dessa afslöjanden. Berggren släppte dock icke så lätt en tacksam åhörare.

Med dof hemlighetsfull röst fortsatte hon: »Jag glömmer aldrig Rikas dödsbädd och det gör nog inte Amanda Wärling heller, tänker jag. Det var sent en kväll som jag tittade in för att höra hur det stod till. Mandis höll på att äta sylt med gorån — hon kunde väl vara en tolf år, men förstod allt då att skaffa sig det hon ville ha. — Jag såg genast att det inte var långt kvar för Rika . . . Om en stund reste hon sig upp och ropade på flickan, och bad henne höra noga på hvad hon sa': 'När jag är borta får du komma till min syster nere i Småland. Men om du blir kvar där, eller kommer hit när du växt upp, så tag dig i akt för de fina herrarna. Om du skulle komma att hålla af någon af dem så ska han fördärfva kropp och själ på dig och sedan håna dig för hvad du är. Ja, det var mycket mer i den stilen, som hon sa'. Till sist fattade hon tag i flickungen, och bad henne lofva heligt att alltid misstro de bättre, att aldrig tjäna hos dem . . . Ja, det var Mandis tvärt beredd på att lofva. Hon luta' sig ned öfver modern och sa' högtidligt, som om hon stått framför prästen: 'Var lugn,

mor, jag ska inte låta någon glop lura mig, inte!' — Nå, innan midnatt var det slut, och efter begrafningen skickade jag iväg flickan till mostern.

»En sex, sju år därefter träffade jag henne igen här i Stockholm. Morsk och kavat hade hon blifvit, så inte var det lätt att lura henne, inte; det kom allt notarien underfund med. Och nog vet hon att sköta folk... Se bara på grosshandlare Sander, han som aldrig har tålt henne, han är nu så artig, så... Men jag skulle ju berätta hur notarien blef bekant med frun... Jaså, Ulla är trött!»

Ja, Ulla kände sig verkligen trött efter allt hvad hon genomgått denna första dag i hemmet.

III.

På arbetsmarknaden.

På Amanda under de följande dagarna märkte, att Ulla icke gjorde något försök att bibehålla öfvertaget, lugnade hon sig... flickans oväntade djärfhet var nog bara ett anfall af öfverspändhet.

Tidigt om morgnarna, innan föräldrarna vaknade, målade Ulla inne i salen. Men hennes tryckta sinnesstämning meddelade sig åt arbetet. Med dess oklara konturer och felaktiga perspektiv föreföll skissen henne som en karikatyr af naturen. Under sina lyckliga dagar på Vårby hade hon aldrig tviflat på sina anlag, men nu var med ens all tillit borta.

Tyst och sluten gick hon och grubblade på den sida af tillvaron, som hon nu lärt känna. Aldrig hade hon trott att brödfrågan var af en sådan betydelse; penningar tycktes vara den makt kring hvilken allting rörde sig. Så småningom började allehanda tvifvel uppstå hos henne, tvifvel som kommo hennes tro att vackla. Det var så orimligt detta, att somliga skulle utstå gränslöst lidande, medan andra fingo hvarje önskan upp-

fylld ... och sådant skulle man försöka att sammanjämka med begreppet om Guds rättvisa.

Efter en af dessa anfäktelser af tvifvel, då hon kände leda vid sig själf och hela världen, beslöt hon att pröfva verkan af frisk luft och motion. Den skymt hon vid strandvägen såg af Skansens trädbevuxna kullar och vikens solbelysta vatten lockade henne ut till Djurgården. Vid bron stannade hon, fängslad af taflan hon hade framför sig. I ett oändligt perspektiv slingrade sig kanalen, ömsom glindrande i solljuset, ömsom försvinnande bland vassen ... här och där tittade en villa fram ur löfverket, ett fönster flammade i aftonsolen; de små bryggorna och badhusen speglade sig i viken ... ut och in bland den höga, vajande vassen gled en flock ankor, tysta och skygga som vildfåglar. Ingen båt syntes till, intet ljud bröt störande in i stillheten. Med en beundrande blick följde hon strandens buktande linie, hon hade skönhetsåtrån i blodet och kunde icke se en bit vacker natur utan att känna glädje. Vid Sirishof vek hon in på vägen till Rosendal. Det hvilade Bellmansstämning öfver dessa vackra ekbackar i aftonbelysning, där hon föreställde sig att Ulla Vinblad och hennes vänner dansat menuett till tonerna »Gladt på Djurgåln, kring alla backar». Hon gick vidare, och kom så slutligen till Lilla Sjötullen där hon uttröttad kastade sig ned vid stranden och blef liggande orörlig med blicken fäst på de hvita, ljusmättade skyar, hvilka drefvo långsamt fram öfver Lidingölandet; belysta af solen skimrade de i rose och opal, försvunno, förtätade sig åter och gledo bortom synranden. En fiskmås kretsade

med långsamma, stolta vingslag öfver hennes hufvud, den röda näbben lyste mot bröstets hvita fjädrar, den skarpa roffågelsblicken spanade utåt sjön. En lätt krusning af vattenytan ådrog sig hans uppmärksamhet, och med ett enda kraftigt vingslag sänkte han sig ned däröfver, hvilande ett ögonblick på vattnet med höjda vingar och for så vidare med sitt byte. Hvad lifvet är lätt för den starke, tänkte Ulla, som låg och beundrade fågelns smidiga rörelser. Kraft och mod, det är framgångens hela hemlighet! Hon tog fram sin skissbok och började teckna ett strandmotiv. Men snart försjönk hon i ett ljufligt tillstånd af tankehvila och känsloro. Hon tyckte, att skogen talade till henne som den brukade vid Vårby, men någonting hade förslöat hennes sinnen — hon förstod ingenting; det kändes dock skönt och svalt att ligga där på mossan, känna barrdoften och se ekarnas krokiga grenar sträcka sig öfver hennes hufvud. Det var en af dessa lugna eftersommardagar, då naturen, trött af att alstra, försjunker i fullkomlig hvila, då skogen har antagit en enda djupgrön färgton, då alferna fara hviskande fram öfver fälten, där ax vid ax står svällande och guldgult och blommorna utveckla en sista försvinnande färgprakt.

Ett litet kryp, en sensommarfågel med ännu icke fullt utväxta vingar, hoppade pipande och vilsen omkring i gräset bredvid Ulla; han gjorde några tafatta rörelser för att hugga näbben i en död fluga, som låg på bår i en väppling, afstod från försöket och började pipa i en ny tonart. Då susade någonting förbi, och en vacker strandvipa

slog sig ned bredvid den lille skrikhalsen, som nu kvittrade helt belåtet och lät servera sig den på fågelmaner anrättade flugan. Hvad hon var beundransvärd den lilla vipan med sina snabba, mjuka rörelser, och i denna varelse var nedlagd moderskärlekens instinkt! Ett sådant där litet kräk drog försorg om sina små, byggde bo och företog de långa färderna till Nilen eller Ganges. Hvilken ihärdighet och hvilket mod hon måste äga, den trollsländslika varelsen! —

På hemvägen då Ulla vek in på Nybrogatan igenkände hon fröken Risberg, som stod och talade med en ung flicka. Ulla hälsade förläget, och ämnade gå vidare, men Hanna frågade hur det stod till med mamma, och presenterade fröken Siri Dahlberg.

Siri kastade en mönstrande blick på Ullas gammalmodiga kappa och oklädsamma hatt, nickade farväl åt Hanna och bad att få göra fröken Wärling sällskap.

Den nya bekantskapen gjorde intryck af att vara en hederlig flicka, tyckte Ulla. Det intryck gjorde Siri Dahlberg på alla. Hon kunde icke förstå hvarför aldrig något af dessa lockande äfventyr, som andra flickor talade om, föll på hennes lott. Hon försökte ge utmanande ögonkast, men såg endast ut som en menlös dufva, hon drog sin lilla barnamun på sned och trodde att hon antog ett spotskt leende, den ena dagen satte hon upp håret på grekiskt vis, den andra lät hon det hänga i en lång fläta, hon sökte väcka uppseende genom ovanliga sammansättningar i sin klädsel, men ingen anklagade henne för koketteri ... själf tyckte hon,

att hon såg ut som ett medeltidsporträtt, men hennes väninnor voro eniga om att hon klädde sig som en småstadsmamsell. Hon kunde lugnt sätta på sig hvad som helst och uppföra sig hur som helst, det föll aldrig någon in att tro henne om ett äfventyr, och det var det enda hon drömde om.

Hon fann Ullas utseende intressant och beslöt genast att bli god vän med henne, protegera henne och anförtro henne allt hvad hon icke vågade säga åt kamraterna i affären. Hon berättade, att hon kände Ullas föräldrar och att hon hade bott i samma hus som fröken Risberg. Grefven ämnade gifta sig med Hanna, det var alldeles säkert — han var så »dödligt kär» i henne! Var det icke underligt att kunna inge en sådan stor och varaktig passion?... Kärleken var allt någonting bra gåtfullt — tyckte inte fröken Wärling det?... Ja, naturligtvis skulle det vara giftermål — lösa förbindelser vore någonting så simpelt. Men det fanns ett slags kärlek, som var så underlig, utan ord eller förklaringar, hemlighetsfull och djup! Hon skulle kunna berätta... hon tystnade tvärt och antog en hemlighetsfull min. Men som Ulla trodde, att hon var förlägen, så bytte hon om samtalsämne och frågade, om det var mycket svårt att få plats i Stockholm. Siri såg förvånad ut; det var alldeles ofattligt, att någon hellre ville tala om arbete än om kärlek.

Då hennes lilla misstämning blåst bort började hon tala om Ödmans affär, där hon var anställd. Grosshandlaren var af en mycket fin familj, och det hade varit meningen, att han skulle bli officer,

men då fadern förlorade sin förmögenhet måste sonen välja ett annat yrke. En tid hade han varit delägare uti en affär i Paris, hvarefter han etablerat sig här i modebranschen — en afdelning för damartiklar och en för herrartiklar. Den förstnämnda kallades »magasinet» och gick bäst. Grosshandlaren stod själf där ibland och damerna voro alldeles galna i honom, han var så vacker och så angenäm. Men han förstod att behandla dem — riktigt öfverlägset . . . Siris öfvertygelse var, att endast en intelligent kvinna skulle kunna vinna hans kärlek . . . någon som förstod honom. Flickorna i affären voro nog enfaldiga att tro, att de med ett vackert ansikte eller ett inställsamt sätt skulle kunna fånga honom — han, som fordrade en djup och sann hängifvenhet. Här passade Ulla på och frågade om det möjligtvis kunde finnas någon plats att få på grosshandlarns kontor?

Siri gjorde sina reflexioner öfver, att allt således icke var guld som glimmade hos notarien Wärlings innan hon svarade. På kontoret ville grosshandlarn inte ha fruntimmer, och i affären antogs inga nya vid den här tiden på året. Själf arbetade hon på afdelningen för herrhalsdukar, och om fröken Wärling ville så skulle hon höra efter där.

Det var icke den verksamhet Ulla tänkt sig, och hon beslöt att fråga fadern om han inte kunde skaffa henne en kontorsplats. Men då hon kom hem och betraktade den lilla skissen, som hon tagit å Djurgården, flammade åter konstnärsglädjen upp i henne. Perspektivet var icke illa, teckningen korrekt och luften mättad af solljus. Nej, hon

ville ej kasta bort sin framtid, hon skulle genast gripa verket an, försöka komma in vid akademien och så börja exponera i boklådorna. På kvällen tog hon mod till sig och frågade fadern om han ville bekosta de nödvändiga utgifterna under den tid hon gick vid akademien.

Han var genast beredd på att lofva, men då hustrun kom in i detsamma fann han det klokast att rådgöra med henne.

Amanda, som varit vid mycket dåligt lynne under de senaste dagarna, och aldrig talade om annat än den penningebrist de ledo af, skrattade hånfullt åt Emils förslag. Det var så likt honom att tänka på onyttiga utgifter, då de saknade det nödvändigaste. Ulla förklarade i saktmodig ton, att det var för att kunna förtjäna någonting, som hon ville utbilda sig till målarinna, men tillfället att visa sig som den maktägande var allt för frestande för att Amanda skulle lyssna till skäl. Enligt hennes uppfattning kunde man lika gärna lefva af solsken, som af att måla Och då Ulla vädjade till fadern, gaf han hustrun rätt — utan protektion kom nog ingen fram.

»Men pappa har ju lofvat mig!» utropade Ulla, retad af att fadern alltid öfvergick till moderns åsikter.

»Du får låta de där fantasierna fara, Ulla,» sade Amanda. »Jag tviflar för resten på, att du har några anlag, smak saknar du då alldeles . . . se så den där klädningen sitter!»

»Mamma har ju inte sett hvad jag målat!»

»Jag förstår mig inte på sådant där, men jag

vet att duk och färger kosta pengar — och det är just hvad vi sakna.»

»Det tycks så, efter som mamma lånar af sina bekanta,» sade Ulla, som började känna sig elak och hämndlysten. »Den där fröken Risberg . . .»

Emil vände sig häftigt mot hustrun.

»Har den där människan varit här nu igen. Du vet ju, att jag förbjudit dig . . .»

»Förbjudit! Tror du att jag visar mina gamla bekanta på dörren för att behaga dig! Hvilka af dina vänner har du fört hit — säg mig det? . . . Hvad det beträffar att jag lånat af Hanna, så laga du bara att det inte fattas i hushållskassan, annars så . . . Och du, Ulla, akta dig för att springa med skvaller här!»

Ulla ångrade redan sina förhastade ord . . . Hur kunde hon väl bära sig så simpelt åt? För att få ett slut på moderns ordsvall frågade hon fadern om han ville skaffa henne någon sysselsättning. Hon ämnade icke längre ligga föräldrarna till last.

»Ja, naturligtvis måste du hjälpa till och arbeta,» sade modern, »det måste vi alla göra nu . . . Jag får väl börja att sy.»

»Jag skall lära dig bokföring, Ulla,» sade fadern utan att låtsas om hustruns yttrande.

»Gå nu inte och inbilla flickan, att du kan skaffa henne någon plats, det vet du mycket väl att du inte kan — du har ju inga relationer inom handelsvärlden.» Amanda funderade ett ögonblick och tycktes få en ingifvelse. »Men kanske det skulle vara möjligt för henne att få plats å schweizeri . . .»

Hon afbröts af Emils utrop: »Hur kan du! Har du då intet hjärta för ditt eget barn!»

Amanda hade endast velat förödmjuka dottern, hämnas på henne för att hon skvallrat, men Emils högtragiska ton retade henne, och hon lät honom förstå, att det inte var värdt att komma med det Wärlingska högmodet. Efter som släkten behandlade dem som om de voro förbrytare gjorde det väl detsamma hvad slags plats Ulla fick. Vanan hade gjort Emil likgiltig för hustruns anfall på släkten, men i dag sårades han däraf för dotterns skull. Stackars barn, skulle nu hennes lif bli sköfladt liksom hans! Och ur stånd att hejda sin sorg kastade han sig stönande ned i soffan. Ulla sväljde sina egna tårar och försökte trösta honom. Det gjorde ju ingenting hvad slags arbete hon utförde, bara hon kunde vara till nytta. I detta ögonblick vaknade försakelsens ande inom henne, och hon lofvade sig själf att låta konstnärsdrömmarna fara.

Amanda stod och såg på mannen med ett föraktligt leende. Hvilken ömklighet! Och nu skulle Ulla naturligtvis börja gråta och anklaga henne för att hon gjorde fadern olycklig. Hon höjde hufvudet stridslystet och väntade. Men då dottern helt lugnt satte sig att laga Jeffes jacka kände hon sig nästan besviken.

* * *

På Ulla gjorde Hakon Sander intryck af att vara en på det hela taget obetydlig person. Det var det intryck han oftast gjorde på människorna.

Han märkte det, men det föll honom icke in att visa sig älskvärd eller att lysa med sina ganska omfattande kunskaper. Han hade lärt sig att öfverse med människornas brist på förståelse, men också, som han trodde, att förakta de kortsynte. Ingen som hörde honom satirisera de mänskliga svagheterna anade hvilket ömt och känsligt hjärta han ägde, ett hjärta som ständigt spelade honom de förargligaste spratt. Hans erfarenhet af några kvinnor sådana som Amanda Wärling hade ingifvit honom en viss fruktan för det kvinnliga släktet, men hvarje gång han såg en liten varelse med bekymrad min, kände han sig frestad att smeka hennes kind, framlocka hennes förtroende och förjaga det som vållade henne sorg; han ogillade i högsta grad borgenssystemet, men det var få bland hans bekanta, som icke ägt hans autograf på ett värdepapper. Han brukade säga om sig själf, att han var en teoriernas man.

Efter det sista uppträdet med modern funderade Ulla på att fråga Sander om han kunde skaffa henne en plats, men afhölls därifrån af fruktan att han skulle göra henne några frågor. Hon var öfvertygad om att faderns inkomster voro helt obetydliga, ty maten blef sämre för hvarje dag och moderns stickord allt hvassare. Lotta Berggren hade sagt henne att arbetssökande alltid brukade gå efter annonser. Och så, tidigt en morgon, smög hon sig ut och köpte Stockholms Dagblad och Dagens Nyheter. Utanför tidningskontoret mötte hon Sander, som bar en knippa rosor och penséer. Det var således han som försåg modern med blommor till sin jardinière. Hon hälsade

skyggt och skyndade förbi honom med tidningarna gömda under capen.

Sander följde henne med ögonen. Stackars lilla skrämda skogsfågel, som hade så svårt att finna sig till rätta i bur. Han såg på sina vackra rosor och suckade. Hur skulle han kunna vinna hennes förtroende? Hittills hade han förgäfves sökt närma sig henne; han kunde icke komma på det klara med om hennes slutenhet berodde på misstro eller endast var en följd af hennes skygga natur. Han fortsatte sin väg, undrande hvad världen skulle göra af denna bräckliga, svaga varelse . . . Blott icke den brutala erfarenhet hon fått af lifvet redan stängt hennes hjärta. Och så beslöt han att skrifva till fru Märta; här kunde flickan inte stanna.

»Blommor nu igen!» sade Amanda med en forskande blick på sin hyresgäst, »och biljetter till Operan i kväll . . . Hvad ni blifvit uppmärksam mot oss sedan Ulla kommit hem.»

»Barnet behöfver väl någon förströelse,» svarade Hakon undvikande Amandas blick.

»Hör nu, herr Sander, om det skulle falla er in att förälska er i Ulla, så vill jag säga er, att det tjänar ingenting till!» och Amanda fixerade Hakon på ett sätt, som gjorde honom nervös. »Jag vill inte ha en måg, som jag halfva tiden måste lefva på krigsfot med.»

»Ni kan vara fullkomligt lugn — jag har ingen tanke på att förälska mig. Men om Ulla skulle komma att göra sitt val utan att rådfråga er så . . . lär ni inte kunna hindra det!»

Han talade mot sin öfvertygelse; han var full-

komligt säker på att Amanda skulle kunna genomdrifva sin vilja, hvad det än gällde. Han såg på hennes kraftiga växt, den fasta halsen, det fylliga ansiktet, där de mörka ögonbrynen så lätt rynkade ihop sig och den röda munnen omgafs af dessa linier, hvilka tyda på ett oböjligt sinne och en orubblig självtillit. Hvad han varit enfaldig som någonsin inlåtit sig i strid med denna kvinna! Hela hans öfverlägsenhet bestod ju i att han genomskådat henne.

Under intryck af att Ulla på ett eller annat sätt skulle gå förlorad om icke någon ingrep, sade han: »Fru Märta borde göra någonting för flickan!»

Så snart hon blifvit ensam, satte Amanda sig ned och skref till sin svärmor. Hufvudinnehållet var, att de behöfde pengar, svepskälet, att dottern Ulla skulle utrustas. Hon hade tänkt att skrifva kort och rakt på sak, så som Sanders ord ingifvit henne, men hennes årslånga hat till mannens släktingar nekade att blifva nedtystadt. Ord följde på ord, hela sidor fulla, bittra, oförsynta och oöfverlagda. Hon rörde upp gamla historier, som hon hört om familjen, beklagade sig, pockade på hjälp ... icke för sig själf, förklarade hon, nej det var för barnens skull som hon nedlät sig till att bedja om hvad som med all rätt tillkom dem. Då hon slutat, var hon så uppretad, att hon icke ens läste igenom brefvet af fruktan att hon ej skulle finna det nog skarpt.

Medan denna länk i hennes öde smiddes genomgick Ulla den skärseld, som är förbehållen de platssökande. Blek och förvirrad tog hon emot alla de förödmjukelser hvarmed man öfverhopade

henne. Var det väl en skam att söka arbete, efter som man betraktade henne så försmädligt och bemötte henne så misstänksamt då hon upplyste att hon saknade betyg. På ett ställe fordrade man, att hon skulle insätta fem tusen kronor i affären, på ett annat önskade man en skicklig bokförerska, van vid affärskorrespondens och stenografi, och dessutom fullt hemma i trenne språk — lönen var till en början trettio kronor i månaden. I en kappaffär, där man annonserade efter en kassörska, och hon måste stå i kö för att komma in, blef hon tillfrågad, om hon verkligen läst annonsen. Förvånad vecklade hon upp tidningen ... där stod: Önskas en flicka med lifligt sätt och fördelaktigt utseende. Utan att invänta sin tur gick hon åter.

Ändtligen hade hon varit på det sista stället, besvarat de vanliga frågorna, känt sig granskad, mätt och kasserad för sista gången denna förödmjukelsernas dag, och fick vända om hem med svikna förhoppningar. Hon undrade om alla hon sett gå samma ärenden, ledo så som hon gjorde.

Trött och nedstämd, som hon var, hade Ulla helst sett, att hon fått slippa följa med på Operan, men då hon icke ville upplysa någon om hvad hon haft för sig under förmiddagen, hörde hon stillatigande på moderns förmaning att hon skulle försöka »stila till sig» litet.

På aftonen greps hon af den förväntansfulla oro hvarmed man går någonting ovanligt till mötes, och så snart musiken började Don Juans oförlikneliga ouverture, kände hon sig plötsligt flyttad in i en annan värld, en harmoniens och

skönhetens värld, där hon glömde verkligheten med dess gråväder och hvardagsstormar. Hakon Sander, som gaf akt på henne, smålog åt hennes oförställda glädje. Han var musikentusiast, och det förargade honom att se hur oberörda artisterna själfva voro af det mästerverk de utförde.

Icke förrän ridån sänktes för sista gången vände Ulla sig bort från scenen. Hon smålog, undrande och lycklig som ett barn, hvilket haft en vacker dröm. Operans tragiska slut upprörde henne icke. Det var Ödet i guvernörens gestalt som uppenbarade sig för den förmätne med sitt: »Hit intill skall du gå!» Och hon visste nästan ingenting om Mozart, denne underbare mästare, hvilken spelade på hjärtats alla strängar som på en violoncell. Då hon reste sig upp för att gå, och blicken halkade öfver parkettpubliken, såg hon för ett ögonblick ett ansikte afteckna sig mot en mörk bakgrund, ett manligt ansikte med hög panna, lugna ögon och litet trötta drag. Det föreföll henne helt naturligt att återse »riddar Viljestark» här. Hon hade varit på besök i konstens och skönhetens rike, och där måste alltid hända underbara ting. Ingenting förmådde rubba hennes glada sinnesstämning den aftonen, icke ens moderns sätt att locka Hakon Sander till att bjuda dem på supé.

Då herrarna började resonera om musik, förklarade Amanda att hon fann det tråkigt. Operan hade varit odrägligt »långrandig» ... hon förstod för resten inte de där gamla »pjeserna». Hon tyckte bäst om Wagner; det var någonting i hans »pjeser», lif och handling, dån och vapenbrak.

Ulla var mer än vanligt tystlåten denna afton,

tyckte Hakon, som icke visste att hon började komma till insikt om sin okunnighet då hon hörde honom och fadern resonera. Men slutligen lyckades det att draga henne in i samtalet, och då han fick veta, att hon önskade plats på kontor, lofvade han att höra efter hos de affärsmän han kände. »Men för hvarje ledig plats finns det vanligtvis flere hundra sökande,» sade han. »Om du vill exponera hvad du målar så vänd dig till Herman Gerlach. På hans utställningar får man se bra saker af våra egna artister, och han har gjort det möjligt för oss att få lära känna utlandets bästa konst.»

Ulla hörde på småleende och intresserad. Hakon förundrade sig öfver att ett litet leende kunde så försköna ett ansikte. Då de lade bort titlarna betackade han sig för farbroderskapet, under förevändning att han var två år yngre än hennes far. Han tyckte att han kommit henne närmare nu, och hade liksom litet rättighet att beskydda henne.

»Olof är i staden,» sade han till Emil då de skulle skiljas åt, »jag såg honom på operan.» Och då han icke fick något svar tillade han: »Skall jag be honom hälsa på, ifall jag träffar honom?» Han tittade på Ulla för att se om hon intresserade sig för att lära känna sin kusin, men hon endast sade godnatt och gick in till sig.

»Nej,» sade Emil, »det är nog bäst att inte ta första steget — Amanda skulle misstycka . . .»

Som Amanda var utom hörhåll mumlade Hakon någonting mindre vackert om henne och gick in i sitt rum. Detta rum hade under de

dagar han bebott det undergått en betydlig förändring. Hvarje möbel och hvarje prydnadssak, som möjligtvis kunde få plats i salen hade blifvit flyttad dit. Han såg sig omkring med en missmodig blick då han steg in — hans bekväma hvilstol var borta. Den hade försonat honom med mycket i hans nuvarande hem. »Det är straffet,» tänkte han, »för att jag inte var tillreds att låna henne penningar då hon beklagade sig.» För att förjaga sitt misshumör började han läsa Ruskins »Stones of Venice», men icke ens i denna harmoniens värld lyckades han glömma Amanda.

IV.

Amandas finansiella operationer.

På ingen plats hördes af började Amanda ansätta dottern. Hon borde försöka att dra nytta af Sander, laga så att han gaf henne ett och annat, som hon önskade sig. Och så skulle hon tvinga honom till att infria sitt löfte angående platsen. Ulla började åter svara på annonser, målade litet och läste dessemellan med syskonen. Hennes försök att bibringa de förvildade små några begrepp om vanligt folkskick tycktes till en början alldeles misslyckas; hvad hon byggde upp ref modern genast ned igen.

En morgon lämnade brefbäraren henne tvenne bref. Det ena var till modern, det andra till Hakon, och utanskriften var skrifven af samma hand. Ulla betraktade noga de fasta, upprättstående bokstäfverna; det var svårt att afgöra om det var fruntimmers- eller herrstil.

Den dagen utbröt det inom familjen en storm, hvilken tycktes i styrka och uthållighet slå rekordet. Anledningen förblef Amandas hemlighet, men som hennes värsta vrede tycktes gå ut öfver

Wärlingska släkten antog Emil, att hon träffat någon af hans anhöriga, men han vågade ej göra några frågor, och då han såg dotterns skrämda uppsyn bad han henne följa med sig ut.

Ulla stannade förskräckt då hon kom ut i gången, från köket hördes Didi och Jeffe stämma upp en klagoduett. »Gå du, pappa!» sade hon och öppnade åter dörren, »jag kan inte lämna barnstackarna ensamma med mamma.»

Efter ett ögonblicks tvekan tog Emil sin reträtt in till sin hyresgäst, men Hakon var vid dåligt lynne, tvär och bitande. Äfven han tycktes ha något otaldt med någon medlem af släkten Wärling, och Emil fick slutligen fly till närmaste källare i afvaktan på att hemmets horisont skulle klarna.

Så snart han blef ensam ref Hakon sönder i mikroskopiskt små bitar en biljett af följande lydelse: »Jag hade aldrig trott att Hakon skulle göra gemensam sak med Emils hustru! Jag ber Hakon aldrig återkomma till ämnet.» Dessa rader voro undertecknade Märta Wärling, hvilken Hakon Sander i sitt sinne kallade: »en hårdhjärtad och oförd ragsam gammal högfärdskråka».

Då Ulla öppnade köksdörren stod Didi i spiselvrån och grät med blicken fäst på en panna stekta strömmingar, och Jeffe satt i moderns knä och lät sig tröstas efter en bastonad, hvars anledning han icke bråkade sin hjärna med att utfundera. Som ett fredstillbud frågade Ulla om hon fick hjälpa till med middagen.

Den värsta vreden var nu öfver, men ännu låg det litet af åska i stämman då modern sade:

»Säg åt din far om pengar! Det finns hvarken öl eller bröd hemma.»

»Pappa har gått ut.»

Amanda funderade en stund och så klarnade hennes ansikte upp. »Du kan be herr Sander låna oss en tia tills i morgon.»

Ulla lyfte ögonen bönfallande. Allt annat än det!

»Du tycks ha samma motvilja för att låna som din far; han kommer nog förr att skrifva sina bekantas namn på växlar än han tar mod till sig och ber dem om hjälp.»

Ulla sjönk ned på en stol vid dörren, hon tyckte att golf och väggar började gunga, och det kändes som om hon måste både skratta och gråta. Aflägset, som ur ett töcken såg hon Didi närma sig, och så kände hon det lilla våta ansiktet tryckas mot sitt eget, och hörde en snyftande stämma läspa: »Söta Ulla, ta mig!» Det var ett rop om hjälp, en bön om skydd från en varelse svagare än hon själf. Hon reste sig upp och försökte stålsätta sig för striden med modern.

»Att du inte ens kan vara till så pass mycket nytta, som att uträtta ett ärende åt mig!» utropade Amanda. »Men nu *skall* du gå!» och hon knuffade undan Didi och ruskade Ulla eftertryckligt.

Ulla förmådde ej svara, men det behöfdes icke heller, det bleka ansiktet hade plötsligt fått ett uttryck af orubblig fasthet, som betog modern all lust att bråka vidare. Hon släppte sitt tag och skyndade in till Hakon Sander.

Han stod i begrepp att gå ut, och åhörde hennes begäran med ett sarkastiskt leende; han

ämnade just ta upp portmonnän och salta sin hjälpsamhet med en anmärkning om, att dricks pengar voro afskaffade i bättre hus, då han fick syn på Ullas upprörda ansikte bakom Amandas rygg.

»Ursäkta, men jag är verkligen inte stadd vid kassa i dag,» sade han och belönades med en tacksam blick af den unga flickan. »Men om ni vill uttaxera någonting härifrån så tag madrassen; jag ligger lika bekvämt på golfvet.» Han väntade nyfiket på den explosion som oundvikligen skulle följa på denna replik, men Amanda svarade lugnt:

»Nå, efter Wärlings närmaste inte vill hjälpa oss så får jag väl vända mig till mina gamla vänner. Inte tänker jag finna mig i att ha det så här längre . . .»

Då Hakon förvissat sig om att Ulla var borta sade han: »Inte äro väl era inkomster mindre nu än förr. Utom sin lön förtjänar ju Emil på sitt kvällsarbete, och så uthyrningen . . .»

»Vi ha skulder,» svarade Amanda undvikande.

»Hur mycket behöfver ni?»

Hon gjorde en hastig kalkyl i hufvudet: Till kläder åt sig och barnen, till att lösa ut hvad som var pantsatt, till att betala småskulderna och hyran. »Fem hundra kronor,» sade hon med samma ton som nyss då hon begärde att få låna en tia.

Hakon aflägsnade sig med en långdragen hvissling och Amanda gick in och gjorde en omsorgsfull toalett. Då hon var färdig sade hon till Ulla att stanna inne hos barnen tills Berggren kom. Jeffe fick en slant och Didi en smekning, men all denna vänlighet lugnade icke Ulla, hon såg att modern ännu rufvade på onda tankar.

Då hon blef ensam med barnen tog Ulla fram en af sina skisser och granskade den noga. Ja, hon skulle våga försöket att bjuda ut den till salu. Och så snart Lotta Berggren kom gick hon för att uppsöka Gerlachs utställning.

En vaktmästare visade henne in i utställningssalongen, där konsthandlaren öfvervakade uppsättandet af Burne-Jones stora symbolistiska målning, »Den gyllene trappan». Hon nästan bländades då hon trädde in i den stora eleganta salongen, hon hade aldrig föreställt sig någonting dylikt. Det var icke prakten som fängslade här, ty den var blott staffaget åt den mest utsökta smak, det var stilen uti hela anordningen, färg, belysning, dekorering, allt var dämpadt, utsökt fint, harmoniskt. De flesta konstverken stodo på stafflin, och de få som hängde på väggarna voro omgifna af rika draperier; det såg ej ut som en utställningslokal, snarare som en konstälskares salong.

Här var nog icke platsen för hennes lilla anspråkslösa tafla, tänkte Ulla, och ämnade just draga sig tillbaka, då konsthandlaren frågade henne hvad hon önskade. Stammande och förlägen framställde hon sitt ärende.

»Jag exponerar i regeln inte annat än arbeten af kända artister,» sade han och hans blick for likgiltigt öfver taflan. »Nå ja, det är ju inte illa, det där . . . Jag skall utställa den längre fram. Det kommer ibland folk som mera ser på priset än namnet.»

»Tror herr Gerlach, att den möjligtvis kan bli såld?» frågade Ulla tveksamt.

Han ryckte på axlarna. »Jag afråder aldrig någon som har en gnista talang från att ägna sig åt konsten, men jag anser att den artist som förtjänar mer än till färg och penslar har en ovanlig tur.» Och då han såg Ullas förvånade uppsyn sade han: »Vi svenskar ha lyxbegär, men inga konstnärliga behof. Våra hem äro fulla af dyrbara möbler, men där finns få eller inga konstföremål. — Jag har försökt att visa allmänheten hvad verklig konst är, men det är endast i exceptionella fall, som publiken hittar vägen hit — då en tafla föregåtts af reklamen, ty på sitt eget omdöme litar man ej.»

»Jag trodde att hufvudstadspubliken var intresserad af allt sevärdt,» sade Ulla för att någonting svara. »Och här är så vackert,» tillade hon blygt.

»Då man har konstsinne är det en tvingande nödvändighet att ordna äfven den minsta bagatell så att den tillfredsställer skönhetskrafvet. Det är med de döda tingen som med lefvande varelser, hvart och ett har sin särskilda dragningskraft, som det gäller att finna.» Han gjorde en afskedande rörelse med handen åt Ulla då en äldre herre inträdde.

»Jag har bestämt mig för Leda med svanen, ifall den blir för tolfhundra,» hörde hon den nykomne säga till herr Gerlach. Således fanns det dock artister som fingo sälja.

Då hon vek in på Grefturegatan fick hon se modern gå framför sig i sällskap med en herre. Hon blef genast orolig... allt hvad modern företog sig denna dag skrämde henne.

Fadern var ännu icke hemkommen, och Ulla gick in till sig för att som vanligt grubbla öfver sina bekymmer. En stund senare hörde hon röster i tamburen, Hakons, vredgad och förebrående, moderns lågmäld och hånande. Enstaka ord trängde in till henne, men de gåfvo henne intet begrepp om hvad tvisten gällde.

»Det får icke ske...» »Är ni min förmyndare kanske...» »Tänk på släkten...» »Släkten får då skäl för sina påståenden...» »Platonisk beundran, kantänka...» »Hvad som var förr...» »Kan ni vänta en vecka?...» »Låt mig höra villkoren...»

Och så blef det alldeles tyst. Utom sig af oro öfver hvad allt detta kunde ha att betyda knackade Ulla på hos Hakon. Moderns röst svarade genast: »stig in», och där sutto dessa två, hvilka nyss bytt så häftiga ord, helt lugnt och språkade. Ulla frågade om hon fick låna en bok, och Hakon bad henne välja själf på den mellersta hyllan i hans bokskåp; det var »den goda hyllan», men då hon stod villrådig framför sådana namn som Dante, Rydberg, Geijer, Rousseau, steg han upp och valde ut Tassos »Befriade Jerusalem» åt henne.

»Jag får lof att stila till Ulla litet i den händelse ni skaffar henne plats,» sade Amanda med en ogillande blick på dotterns enkla klädning.

Men Ulla föresatte sig att icke köpa några kläder förrän hon själf kunde betala dem. Modern skulle icke behöfva låna eller fadern öfveranstränga sig med arbete för hennes skull.

Vid kvällsbordet var dagens misstämning alldeles bortblåst. Hakon bjöds på en »enkel smör-

gås», till hvilken bland annat serverades inlagd hummer, rysk kaviar och rökt gåsbröst. Ulla rörde intet af dessa rariteter, hvilka hon misstänkte voro köpta för lånta pengar. Hon gaf noga akt på modern och Hakon, öfvertygad om att det låg någonting under den förras triumferande glädtighet och den senares satiriska anspelningar.

Emil, som var var vid den ebb och flod, hvilken ständigt förekom i hans hushåll, gjorde inga frågor, väl vetande att det icke berodde på någonting sådant som tillgång eller brist, utan på de växlande tidströmmarna i hustruns lynne. Han berättade att han mött Siri Dahlberg och att hon hälsat till Ulla. Det var en liten snäll flicka, som Ulla gärna kunde sällskapa med. Han suckade då han tänkte på Stafnäs sockens alla vackra herrgårdar med sina glada ungdomsskaror, där hans lilla dotter borde varit en gärna sedd gäst.

Ulla, som var i en sinnesstämning att anta hvilken plats som helst, beslöt morgonen därpå att uppsöka Siri Dahlberg och göra ett försök att komma in i Ödmans affär.

Siri lofvade beredvilligt att tala med grosshandlarn. Kanske fröken Wärling kunde få komma i boden, men helst önskade hon, att de skulle bli kamrater på syatelieren. De hade ibland mycket roligt där, flickorna skämtade och pratade, och så om aftnarna gingo de ut och promenerade. »Men, det förstås, nog är det ett ganska tomt lif,» tillade hon i en allvarlig ton, helt olik hennes vanliga glammande.

Klockan tio infann sig Ulla på kontoret. Det var ett litet mörkt gårdsrum, fullpackadt med lårar

och kartonger. Vid en hög pulpet satt en gammal herre och bläddrade i några böcker. Han var liten, torr och mager, med ögon som en gång varit blå, och hår som troligtvis aldrig haft någon färg alls... han liknade en dammig syrsa, tyckte Ulla. Då hon frågade tveksamt, om det var grosshandlar Ödman, tittade mannen förvånad på henne och så drogo sig hans läppar till ett besynnerligt leende. Utan att svara pekade han på en dörr till ett inre rum.

Ulla stannade bestört då hon kom dit in. Kontrasten mellan det tarfliga kontoret och detta luxuriöst inredda rum var öfverväldigande. På golfvet låg en matta af indisk väfnad, soffor och stolar, alla klädda med utsökt tapisseri, stodo i pittoresk oordning. En stor fotografi af en utländsk dansös hängde på ena väggen, på en annan en raskt utförd kvinnlig torso. Tillbakalutad i en af de mjuka kåsöserna satt en ung dam, hvars mörka ögon buro spår af att hon gråtit. Hon mönstrade Ulla med en likgiltig blick, reste sig långsamt upp och sade i det hon gick ut: »Grosshandlaren kommer strax.»

Albert Ödman var alltid vid dåligt lynne då han kom till affären om morgnarna. Men så snart hans vrede åskat öfver någon af de »dumma kråkorna», hans biträden, klarnade han upp och kunde vara både skämtsam och älskvärd mot någon stackars förskrämd »kråka», som blickade upp till guden med djup tacksamhet och beundran. Han var en man, som redan passerat lifvets middagshöjd, men som med alla tjänliga medel sökte utplåna de härjningar tiden och ett tygellöst lefnads-

sätt åstadkommit. Hans militäriska hållning gaf honom ett högdraget och befallande utseende, oaktadt han var något undersätsig till växten. I det fylliga, regelbundna ansiktet voro ögonen det enda märkliga, kalla, stålblå ögon, som vanligtvis icke uttryckte annat än en högdragen likgiltighet för världen i allmänhet, men som kunde lysa och skimra, smälta i ömhet och mörkna af åtrå då lidelserna tändes.

Hans morgonrond inom affären skedde i största hast, och Siri måste småspringande bakefter honom framställa sin förfrågan. Genom butiken, öfver korridoren och uppför trappan bar det i väg. Då han öppnade kontorsdörren vände han sig om och svarade barskt:

»Fin familj! Snäll flicka! Hvad angår det mig? Inte antar jag någon när jag tänker afskeda ett par stycken där nere i menageriet...»

Ulla, som hörde de sista orden, steg upp rodnande och förlägen. Hon hade helst velat gå sin väg utan att säga någonting, men då hon märkte att herr Ödman betraktade henne uppmärksamt, tog hon mod till sig och frågade, om han framdeles kunde behöfva henne. Ifrig och intresserad närmade sig Siri för att lägga ett godt ord för Ulla, då grosshandlaren vände sig om med ett knappt hörbart: »Lilla gås!», hvilket hon uppfattade som en vink att aflägsna sig.

Då de blefvo ensamma kastade han ännu en granskande blick på Ulla, en blick som tog in alla detaljerna af hennes spensliga, outvecklade gestalt, det smala, fina ansiktet, där ett svårmodigt drag satt sin främmande prägel, och han fann be-

hag i detta ansikte, han som annars afskydde magra kvinnor. Läpparna hade en nervös vana att skälfva till, som han ännu aldrig sett hos någon annan, och ögonen blef han ej klok på, de voro dufvoögon, men blicken var fast och frimodig. Han tyckte hon skulle passa bra i herrekiperingen; männen tycka om sådana där veka, kvinnliga varelser. Och ifall hon kunde dresseras så... Framför allt måste hon lära att klä' sig. Det var ett utseende som icke tålde vid att vanvårdas. Med sin utpräglade artistiska smak för en prydlig kvinnodräkt stötte det honom att se en sådan likgiltighet för sitt utseende.

Då Ulla såg bort generad öfver den långvariga granskningen, sköt han artigt fram en stol åt henne och tog själf plats å en puff. Han såg att denna unga flicka icke betraktade honom med samma beundrande blickar, som han var van att möta från andra kvinnoögon, och det kom honom att visa sig älskvärd. Efter några förklaringar hur hans affär sköttes, biträdenas antal och deras olika sysselsättning, frågade han, om hon var hågad att komma uti hans butik på försök.

Ulla såg förvånad på honom, men svarade med ett småleende:

»Jag är mycket tacksam för anbudet. Jag skall be mina föräldrar att få anta det.»

Herr Ödman, som missförstod henne, sade efter ett ögonblicks betänkande:

»Jag brukar inte betala någon lön förrän flickorna blifvit litet vana, men jag är hågad göra ett undantag för er. Ni skall få fem kronor i veckan... men då måste ni bestämma er genast.»

Tjugu kronor i månaden! Det föreföll henne som en mycket stor summa. Hon kunde hjälpa till hemma och klä' sig på det... och utan vidare betänkande svarade hon ja.

Modern gjorde inga invändningar, men fadern var mycket missnöjd med Ullas beslut. Det upprörde honom att tänka sig henne stående i en butik, utsatt för kundernas närgångna förtrolighet. Han blef häftig, förbjöd henne att tänka vidare på platsen och lofvade att tala med ingeniörn vid telefonverket. Men då han märkte att hans ogillande endast kom Amanda att ta parti för dottern, sade han med den resignerade ton som Ulla fann så ömklig: »För resten, gör som du vill, barn!»

V.

»Ödmans flickor.»

Af nödtvång icke af sympati slöt sig Ulla till Siri Dahlberg. De andra flickorna skrämde henne med sin brådmogna världserfarenhet, sitt djärfva sätt, sin slagfärdighet och sitt öfversitteri. Deras spefulla anmärkningar bringade henne ur fattningen, och deras fientliga hållning betog henne allt mod. Utom föreståndersken bestod personalen i »ekiperingen» af Gudrun Almfält — kassörskan — en nervös och lättretlig flicka, och Selma Berg, affärens »lockbete». Selma hade hvad herrarna kallade ett pikant utseende: en nätt figur, stora, mörka ögon, hvilka logo skälmaktigt mot kunderna, då hon ville öfvertala dem till något större inköp, en mun, som såg mycket oskyldig ut, men hvarifrån de betänkligaste historier kunde utgå, och så en liten lustig näsa, hvilken tycktes vädra sig till hvad som var fördelaktigast för dess ägarinna.

Herr Ödman visade sig till en början mycket vänlig mot Ulla, lärde henne expediera, beskref varornas kvalité, invigde henne i bomärkets hemlighet och kallade henne ofta in på sitt privata kontor

för att ge henne någon särskild befallning. Han var alltid artig och språksam, och så småningom började hon känna sig smickrad af hans uppmärksamhet; han sysselsatte hennes fantasi, och hon trodde sig upptäcka flera goda egenskaper hos honom än han till och med själf ansåg sig äga. Hennes halft omedvetna beundran tog sig uttryck i en underdånig lydnad, som tycktes behaga honom. Hon försökte att icke fästa sig vid de försmädliga pikar hon fick af kamraterna för grosshandlarens välvilja. Lifvet inom affären var, som Siri sagt, det mest innehållslösa i världen. Att damma hyllor, breda ut jägertröjor, visa mekaniken på patenterade skjortknappar, lägga in paket och skrifva räkningar var ej ett arbete som tog tankar och fantasi i anspråk. Medan hon vek ihop stärkskjortor och knöt band om manschettbuntarna spann hon på sin roman: hon skulle komma att vinna ett stort inflytande öfver principalen, öppna hans blick för missförhållandena inom affären och förmå honom ändra sitt lefnadssätt — hon hade genom Siri hört tillräckligt om hans enskilda lif för att veta att en och annan reform ej var obehöflig. Han hade några gånger häntydt, att han kände sig ensam, i saknad af en uppriktig vän, som förstod honom ... att han längtade efter sympati ... Ulla vågade dock aldrig visa hvad hon kände för honom, hon endast såg på honom med ögon fulla af deltagande och blyg beundran.

Hon hade blifvit så van att studera hvarje skiftning i hans lynne, att hon genast märkte då hans sätt började förändras. Han blef otålig och retlig, som om han missräknat sig på henne, och

så helt plötsligt upphörde hans intresse. Han tilltalade henne endast sällan, och hans befallningar framfördes genom Elise Strandin. Elise förestod afdelningen för herrartiklarna. Hon hade största inflytande inom affären, protegerade några få af flickorna och tyranniserade de andra. Då Ulla steg i gunsten hos principalen blef Elise inställsam och vänlig mot henne, men då gunsten förbyttes i likgiltighet utsåg hon lilla Wärling till sin syndabock. Ulla försökte förgäfves finna något sammanhang mellan hennes hätskhet och Siris påstående, att det var »väl» mellan henne och grosshandlaren. Kamraterna, som följde Elises exempel, märkte snart att Ulla gick och grämde sig öfver principalens förändrade sätt och sparade ej på hvassa pikar och elaka anmärkningar.

Trött och missmodig efter dagens ledsamheter stod Ulla en afton och väntade på Siri i portgången. Gasen skrufvades ned i den ena efter den andra af butikerna, luckorna sattes skramlande för fönstren och järnbommarna smällde. I portarna stodo grupper af unga flickor, pratande medan de knäppte kapporna och drogo på sig handskarna. Det var tärda, nervösa ansikten med matta ögon och bleka läppar. Ytterst modernt klädda och väl friserade stodo flickorna där och sågo de förbigående lugnt i ögonen, drefvo så Drottninggatan framåt ett stycke, skingrades vid något gathörn och skyndade hvar och en åt sitt håll. Dessa små pratstunder i portgången och promenaderna gatan framåt hade snart blifvit en vana för Ulla. I afton hade hon kommit öfverens med Siri att promenera en stund i Kungsträdgården, och nu

måste hon vänta medan »kråkan» flätade om sitt hår. Den ena efter den andra af »Ödmans flickor» skyndade förbi Ulla ut på gatan. Ett och annat torrt, glädjefattigt skratt hördes, och utrop sådana som: »En så vacker afton! . . .» »Hvart går du? . . .» »Jaså, till Berns . . .» »Skall du träffa din 'piff' i afton?» korsade hvarandra.

Elise kom långsamt ned för trappan ordnande en rosett på sin spetscape. Det var en högväxt flicka, hvars granna ögon och brunetta hy kom folk att öfverse med de grofva dragen och det spotska uttrycket. »Om ni skyndar er, möter ni grosshandlaren i trappan», sade hon med ett elakt småleende då hon fick se Ulla stå och titta inåt portgången.

Ulla rodnade häftigt, men kunde icke finna någonting mera dräpande att svara än: »Usch, hvad Elise är elak!» Och den där svartögda, simpla varelsen skulle Albert Ödman ha tyckt om? — Hvilken orimlighet!

Utanför porten inväntade Elise Selma Berg för att få tillfälle att säga: »Jag känner fru Wärling något litet, och jag har god lust att underrätta henne om hur flickan gör sig till för grosshandlarn . . . Han är riktigt led vid hennes efterhängsenhet!»

Ulla började gå häftigt fram och tillbaka i porten. Det susade och sjöng för öronen på henne, och hon var nära att gråta af harm och blygsel. Aldrig skulle hon våga att se på grosshandlaren igen . . . Och huru skulle väl modern uppta Elises elaka uttydning . . .?

Siri kom nedhoppande med hatten på sned,

rodnande och småleende. Grosshandlaren hade varit så tokig, berättade hon, ryckt i hennes fläta och kallat henne »liten Siri!» Hon försökte antaga en likgiltig min, men var alldeles yr af förtjusning. Då de kommo ned i Torget började hon berätta om kandidat Hellman, som bodde hos hennes moster i Uppsala. Siri hade varit där en tid förra året och kandidaten hade visat henne mycken uppmärksamhet. Hon hade händelsevis läst om Grekland och hade reda på Parthenon och Akropolis, saker som intresserade kandidaten. Han skulle bli docent i grekiska troddes det, och han vurmade för allt sådant där gammalt, som man hittar i jorden där borta. Af någon anledning hade hon en gång kommit att säga att hon undrade om det ibland de där gamla glädjedyrkande hedningarna också fanns varelser för hvilka lifsglädjen förblef okänd, och då hade han sett på henne så underligt, så där vekt och mildt, som han ibland kunde se på folk. I allmänhet var han mycket stram och högdragen i sitt sätt. Han intresserade sig mer för böcker än för människor, men just därför gladde det henne, att han visade henne uppmärksamhet. Man berättade att han en gång delat rum med en medicinare, hvilken förde ett vildt lif och som, efter hvad det påstods, med vett och vilja tagit en för stark dosis af någon giftig medicin. Då hans mor kom till staden för begrafningen hade hon förebrått kandidat Hellman, att han inte försökt afhålla hennes son från hans fördärfliga lefnadssätt, men kandidaten hade endast svarat mycket högdraget, att han aldrig blandade sig i andras angelägenheter.

Ulla hörde tankspridt på, hon var van vid Siris halffärdiga romaner, hvars stoff var känslovibrationer, aningar och inbillningar, och där hela handlingen rörde sig om ett manande ögonkast, en handtryckning eller en betydelsefull hälsning.

Vid fontänen gingo de förbi en bänk där tvenne herrar sutto fördjupade i samtal. Den ene reste sig upp för att hälsa på Ulla, men hvarken hon eller Siri märkte det.

»Det var din kusin, Ulla Wärling,» sade Hakon då flickorna gått förbi.

Den unge mannen såg på Siris svängande fläta, gjorde en grimas och frågade: »Den flätade eller den uppsatta?»

»Den med det ljusa, uppsatta håret. Hon börjar att få hållning, flickan, och hon kan se riktigt bra ut då hon är glad. Stackars liten, det är inte ofta... Du kan väl tänka dig hur en ung, finkänslig flicka skall pinas af att ha en sådan mor som fru Amanda.»

»Tant Betty skref, att mormor af någon anledning är särdeles uppbragt på morbror och hans fru.»

Hakon skyndade att byta om samtalsämne. »Nå, du är ännu hjärtefri du, Olof?»

»Ja, hittills har jag kunnat motstå kvinnorna,» sade den unge mannen skrattande.

»Jag gissar, att du inte nöjer dig med det gamla kvinnoidealet, den milda, husliga flickan som är utan all ärelystnad. Du föredrar naturligtvis den moderna kvinnan med de högt utvecklade själsgåfvorna, hon som visar sina svagare systrar vägen till frihet...»

»Hon hvars alla tankar röra sig om det gudomliga jaget, om sina rättigheter, om sina kraf på oinskränkt frihet och absolut likställighet med mannen — och hvars enda skyldighet är att vara sann mot sig själf. Samma bevekelsegrund, som drifver henne in på den intellektuella banan drifver den inskränkta kvinnan att pynta sin lilla person.»

»Själfdyrkan? . . .»

»Ja. Jag skulle hellre gifta mig med en nomadkvinna än en studentska! Orsaken är väl den, att jag sätter värde på öm vård då jag är sjuk, god mat och hela strumpor — den manliga egoismen förnekar sig lika litet som den kvinnliga.»

»Du tror då inte att det finns kvinnor som kunna förena i sig de båda typerna?»

»Nej, vet du, ännu har man inte kunnat förena eld och vatten utan att resultatet blifvit askmörja.»

»Du bekänner då, att du håller på den husliga kvinnan!» utropade Hakon gladt.

Olof smålog road. »För att säga sanningen så finner jag kvinnorna bra ointressanta, de begåfvade äro anspråksfulla, och de små enkla flickorna äro så beklagansvärdt dumma. Visserligen finns det en tredje typ — rebuskvinnan, men som jag sätter stort värde på sinneslugn, så har jag afhållit mig från att studera henne.»

Hakon vred otåligt sina mustascher. För hvarje gång han träffade Olof Hellman tyckte han att den unge mannen blef alltmer främmande för honom. Ju högre kunskapsmått han uppnådde ju ensidigare blef hans uppfattning af lifvets före-

teelser. »Om han inte snart förälskar sig kommer han att förvandlas till en torr pedant», tänkte Hakon.

»Ditt ideal är naturligtvis tjugutalets kvinnotyp?» sade Olof med ett spefullt leende.

»Tror du att våra stackars telefon- och kontorskvinnor äro lyckligare än de unga familjeflickorna voro vid sina sybågar och hushållsgöromål, eller vill någon påstå att skötseln af en multiplexapparat och att föra böcker äro ädlare lifsuppgifter än att hjälpa en mor i sitt arbete, se efter småsyskonen och bereda sig till det som är hvarje kvinnas innerligaste önskan — att bli maka och mor.»

»Huruvida det är deras innerligaste önskan vet jag inte, men att de flesta göra allt för att inge oss afsmak för äktenskapet, det är då obestridligt.»

»Vänta bara 'tills kärleken vaknar', så sjunger du nog på en annan melodi!»

»Du tror naturligtvis att man inte kan undgå den erotiska frossfebern.»

Hakon lutade sig tillbaka mot ryggstödet och såg upp på de blekröda aftonmolnen. »Den som Eros aldrig uppenbarat sin hemlighet för, den förblir andligen outvecklad,» sade han sakta.

»Gamle svärmare!»

»Ni hyperkritiska människor kunna då aldrig sorglöst njuta af lifvets glädjeämnen!»

»Jag tror inte att hufvudändamålet med vår härvaro är glädjen . . .»

»Nå—å?»

»Vi äro länkar i en kedja hvars ändamål det bland så mycket annat icke är oss tillåtet att veta.»

»Din tro är väl fortfarande de forskande andarnas tro? Men du söker alltjämt efter ändamålen, fast på underliga vägar, bland Österns grusade ökenstäder och i de gamla tänkarnas svårtydda verk.»

»Du vet inte allt hvad man kan uppdaga i en sådan där gammal handskrift, eller å en halft förvittrad sockel!»

»Har du ännu kvar din bildstod från Efesos? . . . Hvad är det du kallar henne?»

»Månjungfrun. Det är inte troligt att det är en Astarte, därtill är hon för väl bibehållen . . . och hon saknar den vanliga symbolen.»

»Medgif att du i hemlighet tror att den där mamsellen är en afbild af kärleksgudinnan, hvilken straffade med döden den som ej underkastade sig hennes makt!»

Efter en stunds tystnad sade Hakon: »Kommer du väl sanningen ett steg närmare med all din forskning? Det som icke frivilligt blir dig uppenbaradt kan du aldrig hoppas på att lära känna! — Du är litet högmodig, min käre Olof, du nöjer dig inte med samma ideal som vi andra ha!»

»Då man tröttnar på tillvarons eviga enahanda, på all dum äflan och på de efemera framgångarna söker man sig till de abstrakta rymderna . . .»

»Där man så lätt glömmer plikter och verkligheter.»

»Det är först då man frigjort sig från det konventionella tvånget, som man finner varaktig tillfredsställelse uti intellektuellt arbete. Ju mera

man förlorar intresset för släktet, ju fullständigare man löser banden mellan sig och den öfriga världen ju friare blir anden, och ju tydligare fattar man det förgängligas förhållande till det oändliga . . .»

»Världsförnuftet! . . .» sade Hakon eftertänksamt. »Det stora ofattbara, evigt oföränderliga, af hvilket allt, äfven de mest motsatta ting äro en blek reflex . . .» Han såg dröjande på Olof, »och världen är endast en tanke, eller en serie af tankar? . . .»

»Ja, själfva det varma, pulserande lifvet är ingenting annat än en öfvergående oro hos världsförnuftet, en retlig tanke, eller en sällsam dröm, hvars mest febrila stadium är den otåliga människan.»

»Och tillintetgörelsen är jämviktens återställande! — — Vet du, det förefaller mig, som om du arbetade på en ekvation, hvars lösning är noll lika med noll.» Hakon tystnade tvärt och såg med en eftertänksam min rakt framför sig. »Det är besynnerligt,» sade han efter en stund, »men äfven för mindre ytliga människor kan en välkänd sanning te sig helt främmande i en ny dräkt.

»Du har erinrat dig Paulus ord: I Honom lefva vi och hafva vår varelse, och finner att min visdom smakar mindre hedendom.»

Samtalet öfvergick nu till hvardagligheter.

»Jag har slagit ned mina bopålar hos Emil,» sade Hakon då han steg upp för att gå.

»Och arbetar på den stora försoningen?»

Hakon såg ett ögonblick på den unge mannen, öfverlade med sig själf och så sade han bevekande: »Olof, vill du inte hjälpa din stackars kusin? ... Hon rår ju inte för de förhållanden hon kommit i. Om du talade med tant Märta? ...»

Olof gjorde en afvärjande rörelse. Hvad han mest af allt fruktade var att bli indragen i sina släktingars tvister. »Jag tror inte jag kan göra någonting därvidlag; det är en sak, som bättre lämpar sig för en don Quijote, som du,» sade han och anslog en skämtsam ton. — »Kom, så gå vi till Berns!»

»Nej, tack! — Men vet du, en god handling är bättre än alla världens teorier.» Hakon nickade och gick. Olof hade ett retsamt sätt att se ned på folk, hvilkas ord icke behagade honom. »Vill gärna spela öfverlägsen, som alla läskarlar,» var Hakons tysta reflexion.

»Han gifter sig slutligen med flickan, bara af barmhärtighet,» tänkte Olof. »Hvad en don Quijote är litet på sin plats i vårt tidehvarf!»

Ulla tröttnade snart vid att vandra upp och ned i västra alléen. Hon fann det obehagligt att bli begapad af promenerande halfherrar och gardister och att knuffas med dessa glammande flickor och rökande pojkar, som flockvis drogo fram i alléen, eller hindrade passagen framför musikpaviljongen. Men Siri njöt af att höra sorlet, musiken, skratten, klirrandet af glas och korkarnas smällande. Denna böljande människomassa, hvilken än försvann i skuggan af de långa alléerna, än framträdde inom lyktskenets ljuskrets blef i hennes inbillning till ett festtåg, som drog fram

genom en kunglig lustpark. Här tilldrog sig underbara äfventyr och ömma kärleksmöten ... Hviskningar och suckar hördes under träden ... spejande tjänare smögo omkring ... musiken var endast en lutas sakta knäppande. Hon gick långsamt med blicken riktad uppåt, småleende och frånvarande. Tänk om hon mötte *honom* nu!... Han brukade ju ofta vara i Stockholm för att anlita Kongl. Biblioteket... Om han kom emot henne, räckte henne handen och såg på henne med sina mörka ögon, då skulle hon med en enda blick säga honom allt!

Hon väcktes ur sina drömmar af en skroflig stämma, som gnolade henne i örat: »Hej hopp! min sockertopp!» Hon och Ulla fasttogos af ett par halfdruckna ynglingar. Siris kavaljer förklarade, att han tyckte flickorna gått där länge nog ensamma och »spankulerat». Nu skulle de ha roligt tillsammans. Själf hette han »Munter» och hans kamrat »Lustig». Siri blef förargad öfver, att detta var det äfventyr hon skulle råka ut för, och bad i snäsig ton de unga männen gå sin väg. Gossarna blefvo närgångna, och några förbigående stannade och skrattade.

Utom sig af blygsel och förskräckelse försökte Ulla smyga sig från den efterhängsne »Lustig», då hon hörde Siri ropa: »Herr kandidat, kom och hjälp oss!» Ulla såg en ung herre vända sig om och kasta en förvånad blick på henne och Siri... Hon igenkände honom genast — honom, som hon sett en skymt af på operan. Han mönstrade henne ett ögonblick och makade sedan undan »Munter» och »Lustig», som om de varit små kryp, hvilka

han fann under sin värdighet att tukta. Med en knappt märkbar böjning på hufvudet bjöd han armen åt Siri och så gingo de alléen framåt.

Då de kommo till Landtmäteribacken stannade han och frågade hvar flickorna bodde.

»Jag bor vid Regeringsgatan,» svarade Siri, »och Ulla vid Grefturegatan. Men jag borde väl presentera — kandidat Hellman, fröken Wärling!»

Ulla såg kandidaten höja på axlarna, som om han måste finna sig i det oundvikliga, och hon beslöt att vid nästa hörn säga godnatt — hon skulle icke falla den strame herrn besvärlig. Men då de kommo upp för backen sade kandidaten, att de först skulle följa fröken Dahlberg, och Ullas önskan att få gå hem ensam lämnades utan afseende.

Då hon blef på tu man hand med sin tystlåtne kavaljer undrade Ulla om all romantik i lifvet tog ett lika ömkligt slut, som hennes lilla roman. Hur annorlunda hade hon icke tänkt sig deras återseende då hon fantiserade därom i Vårby skogar!... O, hvad han skulle förakta henne, som utsatt sig för en sådan förolämpning — och ett sådant våp han naturligtvis ansåg henne vara, som inte ens försökte urskulda sig.

Då de närmade sig hennes hem sade kandidaten utan att se på henne:

»Jag vill råda er till att inte vidare gå nere i Torget om aftnarna. Jag förmodar, att er far inte vet af dessa promenader.» Och då Ulla såg förvånad på honom tillade han i besvärad ton: »Kanhända ni är okunnig om vårt släktskap? — Er far är min morbror!»

Hans ton sårade Ulla och gjorde att den märkliga underrättelsen ej framkallade någon glädje. Då hon märkte att han ämnade taga afsked utan vidare, sade hon hastigt:

»Jag är ledsen att ha gjort er så mycket besvär . . . Jag skall inte vidare promenera i Torget . . .» Hon gjorde ett uppehåll, rodnade öfver sin tafatthet och fortsatte: »Men då man är instängd i en butik hela dagarna, längtar man efter litet frisk luft ibland . . . Jag har varit på landet . . . Vid Vårby . . .» Hon tystnade tvärt, hälsade och gick in . . . Hvad intresserade det honom hur hon hade det. Han var en lärd man, hon endast en okunnig butikflicka, han tillhörde den aktade familjegrenen, hon tillhörde de förskjutna.

Vid kvällsbordet berättade hon för föräldrarna om sitt möte med kusinen, hvilket gaf modern anledning att fara ut mot släkten och kom fadern att frukta nya förvecklingar.

Med sin mest befallande stämma förbjöd modern Ulla att hälsa på Olof Hellman ifall de möttes. Han frågade inte efter dem, och de skulle inte heller låtsas om honom. Men kanske Ulla af motsägelseanda ämnade visa sig vänlig mot den där sprätten, rent af förälska sig i honom, tillade hon, då dottern ingenting svarade.

Amanda måste medge att hon ej lyckats böja Ulla efter sin vilja, och det var en ständig anledning till förargelse för henne. Hon kunde ej förstå denna sega motståndskraft, detta mod, som aldrig yppade sig i initiativ, endast i uthållighet. Oaktadt faderns protester bidrog hon med femton kronor i månaden till hushållet, hon nekade att

begagna moderns aflagda kläder och satt uppe om nätterna för att laga och vända sina få klädningar. Ibland kom det öfver Amanda en onaturlig önskan att någonting skulle hända, som lade dotterns öde i hennes händer, så att hon ändtligen kunde få tillfälle att böja det motsträfviga sinnet.

Hakon Sander kom in senare på kvällen och bjöd på frukt. Medan fadern satt och renskref några handlingar och modern sysslade med barnen inne i sängkammaren utfrågade Ulla Hakon om hvad hon önskade veta angående Wärlingska släkten.

Han berättade om hjälten vid Danzig, den tappre och oförvägne Johan Albreckt, om frihetstidens styfnackade Erik Arvidsson, som böjde både drottningen och rådet efter sin vilja, om den begåfvade och sköna hoffröken Hedvig, hvilken försmådde sin krönte tillbedjares anbud och gifte sig med den fattige men lärde prästsonen Lars Tibelius, om Klas på Håga, hvilken enligt Dalin talade latin bättre än sitt eget modersmål, om den barske lagman Per, som ville afskaffa allt annat straff för stöld, slagsmål och bedrägeri än stryk — »det käns och det minns kanaljerna», sade han, och så den smidige hofmannen Karl Magnus, damernas gunstling och Gustaf III:s rådgifvare. Sedan Wasaättens undergång hade släktens glans bleknat mer och mer. Som präster och ämbetsmän hade dock en och annan gjort sig bemärkt under det senaste århundradet.

Det väcktes en känsla af tryckande ansvar hos Ulla medan hon lyssnade. All denna nedärfda kultur bar i sig en maning till ädla tänke-

sätt, sträng rättrådighet och högsinnade handlingar. Efter en stunds tystnad frågade hon tveksamt:

»Tror du inte att man skulle kunna höja sig upp till dem? Man har ju ingenting ondt gjort...»

Hakon tänkte på fru Märta och den bornerade brukspatron Hellman och teg.

Utan att märka hans förlägenhet fortsatte Ulla sin tankegång:

»Om man blott har kraft till att vilja...»

»'*A will to will strongly!*' Skada att du inte kan språk...»

»Farbror Melin läste engelska och tyska med mig... Jag är mycket tacksam om du vill låna mig böcker — helst sådana, som jag kan lära någonting af.»

Hakon lofvade, förvånad öfver hennes ifver. Helt säkert hade något nytt lifsintresse vaknat hos henne.

VI.

I ekiperingen.

Det var en dag med god handel i Ödmans affär. Men då det någon gång hände att det blef »folktomt» i butiken uppstod genast ett sakta sorl, som fortplantade sig från kassan nere vid dörren ända in i syateliern. De samtalsämnen som förut ägt ett så stort intresse för flickorna: Ulla Wärlings möten med sin kusin, grosshandlarns pikar åt Selma Berg för häradshöfding Ståhls skull och Elise Strandins svartsjuka på en dam i societén, allt sköts åt sidan för den stora nyheten: hela personalen hade blifvit bjuden på Köpmansgillets bal, hvilken skulle äga rum om fjorton dagar på Hotell Rydberg. Grosshandlarens inbjudning till sina biträden hade följts af vissa föreskrifter angående deras klädsel. Elise borde välja mattgult eller stålgrått, Selma skärt, Gudrun Almfält helsvart, med anledning af hennes rödgula hår. De andra fingo kläda sig efter råd och lägenhet, förklarade han — bara han slapp att skämmas för dem. Och så hade hans blick dröjt en stund vid Ullas lilla spensliga figur. Det var hans vana då han betraktade en kvinna att föreställa sig henne klädd på det sätt hon skulle

ta sig bäst ut. I helt hvitt ville han se den där lilla Wärling, i något mjukt och smidigt tyg, som föll i djupa veck, och så med luftiga spetsar kring hals och armar.

»Ifall ni vill låta mig råda så väljer ni hvit klädning, fröken Ulla,» sade han småleende. Och Ulla lofvade, rodnande af förtjusning. Det var första gången på mycket länge som han tilltalat henne så vänligt och hennes dåraktiga hjärta började klappa häftigt. På sista tiden hade hon nästan lyckats få honom ur sina tankar, och så behöfdes det endast att hon kom under inflytandet af hans leende för att hon åter blef bedårad.

Bragt till det yttersta af kamraternas elaka hänsyftningar hade hon börjat försvara sig, först med den nervösa försagdhet, som är vanlig hos blyga naturer, sedan med allt större säkerhet. Det var ett ständigt ordkrig, som oftast urartade till käbbel, och hvarunder Ulla hos sig upptäckte små drag af elakhet, småsinne och misstänksamhet, som hon förr aldrig märkt. Den eggelse till att höja sig upp ur sin obemärkthet, som sammanträffandet med kusinen framkallat, hade snart förgått, och hon måste medge, att den utveckling hon hittills nått var högst obetydlig.

Slumpen hade åter fört henne och Olof Hellman tillsammans. En dag då kamraternas anmärkningar öfver hennes slitna klädning varit mer än vanligt sårande gick hon till Gerlach för att höra efter om hennes skiss blifvit såld. I salongen, där en världsberömd målares taflor voro utställda, stod konsthandlaren inbegripen i ett samtal med kandidat Hellman.

Hennes hälsning var om möjligt en nyans stelare än hans, och hon dröjde med att framföra sitt ärende tills han aflägsnade sig för att se på en tafla. Den lilla skissen hade ej blifvit såld, förklarade konsthandlaren med en beklagande gest. Jaså, fröken kände kandidat Hellman? En framstående konstkännare! Och herr Gerlach bad henne stiga fram och se på taflorna. Det skulle varit en högtidsstund för henne att få njuta af all denna storslagna konst om icke kusinen varit där. Hon fruktade, att han skulle tro hon stannade för att få komma i samtal med honom, och urskuldande sig med att hon måste vara i sitt arbete på bestämd tid, bad hon att få taflan med sig. Till hennes stora förtret visade herr Gerlach den för Olof, och hon måste stillatigande åse hur kusinen med förvånad min granskade den lilla landskapsbiten, och höra honom mumla det pliktskyldiga — »mycket nätt!»

Då hon skulle gå frågade herr Gerlach om hon var hågad att sälja skissen för femton kronor. Det var inte troligt att han någonsin skulle få sina pengar igen, men eftersom kandidat Hellman inte tyckte att den var illa så... Ullas första impuls var att afslå anbudet, men tanken på hur väl hon behöfde dessa pengar öfvervann slutligen hennes skrupler. Och då hon kom ut vaknade fantasien och hoppet åter hos henne. Kanhända ändå, att hon framdeles skulle få tillfälle att utbilda sig... Det oförutsedda inträffar ju stundom... Och så var världen åter skön, lifvet fullt af möjligheter och tillvaron ljus och lycklig.

I Kungsträdgården mötte hon Olof, och oak-

tadt hon icke låtsade se honom vände han om och gjorde henne sällskap. Han var något mindre afmätt nu än förut, och gjorde verkliga ansträngningar för att få henne att tala om sig själf. Medan hon svarade fåordigt på hans frågor gick hon och pinades af tanken på deras möte där i Torget. Naturligtvis skulle hvarje obetänksam handling hon begick läggas modern till last, och för första gången kände hon sig solidarisk med henne. Efter att en stund ha talat om konst och konstnärer frågade Olof helt oförberedt, om det var någonting han kunde stå henne till tjänst med. Hans ton kom Ulla att undra om det var en allmosa han ville erbjuda henne, och hennes svar blef kort och afvisande. Det tycktes icke såra honom, och vid afskedet lofvade han låna henne en konsthistoria. Hennes tafla hade visat honom att hon ägde konstnärsblick.

Hon visste icke om hon skulle glädja sig eller ej åt upptäckten att hennes lilla talang väckt Olofs intresse för henne. Emellertid var det tydligt att intresset icke sträckte sig till den öfriga familjen; han frågade ej efter någon och talade ej heller om de sina med henne.

Sedermera då han kom till staden och hade några böcker med sig, brukade han möta henne om aftnarna för att lämna henne dem. Hans samtal rörde sig ofta om saker som voro svårfattliga för Ulla, endast då han talade om innehållet af de böcker hon läst och om den konst hon haft tillfälle att se kunde hon riktigt följa med hans tankegång. Det var mycket lugna och allvarliga samtal, och följda af några sådana fraser som:

det är inte mer än min skyldighet... Då nu slumpen fört oss tillsammans, vill jag vara Ulla till nytta... Ulla skrattade åt Siri då denna sökte utforska om Olof förklarat sig ännu, och undrade hvarför hon inte kände ett spår af det svärmeri hon en gång hyst för sagoprinsen. Hon visste icke hvarför, men hon hade tänkt sig honom utöfvande en gagnelig verksamhet. Hon ville se upp till honom, beundra honom och höra honom prisas för högsinnade handlingar.

Men hans förfinade smak, hans lärdom och samtal väckte hos henne ett begär efter bildning och vetande. Då hon läst den sista af den goda hyllans böcker bad hon Hakon att få göra bekantskap med de andra, men han försäkrade henne att filosoferna endast skulle bringa förvirring i hennes religiösa begrepp, och de vetenskapliga arbetena tråka ut henne. Hon frågade då Olof om han ville låna henne de böcker hon önskade läsa, hvilket han lofvade henne med det satiriska leende, som hon lärt sig frukta. Hon hade hoppats att han skulle erbjuda sig att förklara hvad hon ej förstod, men då de samtalade om svårfattliga ting sänkte han sig aldrig till hennes ståndpunkt. Till en början föreföllo böckerna henne tråkiga, men så småningom fängslades hon af de djärfva paradoxer, hvilka de store tänkarna slunga ut under sitt rastlösa sökande efter den sanning de icke funnit i de gamla idéerna. Hon väntade att i det som hon läste finna något, hvilket skulle skänka henne ersättning för hvad hon förlorat.

Hennes första tanke då hon blef bjuden på balen var hvad Olof skulle säga därom... han

ansåg naturligtvis sådana där tillställningar simpla. Han hade en gång liknat den moderna dansen vid hönsens graciösa rörelser på sopbacken. Nå, han fick gilla eller ogilla, hvilket han ville, hon ämnade icke afstå från nöjet för att behaga honom.

Då det led mot åttatiden började flickorna skyndsamt ställa i ordning på hyllorna. Gudrun räknade högt summorna på kassakvittona, och Siri sprang ut och in i butiken för att höra efter hvad grosshandlaren sagt och hur flickorna ämnade kläda sig. Hon berättade, att hon var ängslig för att hennes moster skulle neka henne att gå, och hon vågade inte stöta sig med gumman, hos hvilken hon hade sitt hem. Elise försäkrade henne att hon inte behöfde oroa sig föt att balen skulle bli inställd ifall hon uteblef, och Selma frågade om hon inte ämnade kläda sig i grekisk dräkt... den skulle passa så bra till hennes smala figur. Siri var van vid dylika speord och hon brukade annars hugga igen så godt hon kunde. Endast då anfallet kom ifrån Elise teg hon, hon kände »favoritsultaninnans» makt och fruktade henne. Då hon gick förbi Ulla frågade hon henne om de fingo sällskap på hemvägen. »Men du skall kanske träffa din kusin,» tillade hon hastigt, »och då är jag naturligtvis endast i vägen.»

»Inte behöfver du släcka din harm på mig för att flickorna ge dig 'gliringar',» svarade Ulla retligt. »Jag har ju flera gånger bedt dig gå med då jag skulle möta Olof.»

Siri lekte nervöst med metermåttet. Det hade förargat henne, att kandidaten aldrig frågade efter henne, utan endast sökte att träffa sin kusin.

Naturligtvis var han kär i Ulla! I afton skulle hon göra dem sällskap, det kunde ju vara roligt att se hur långt förhållandet framskridit.

På slaget åtta var kassan räknad, varorna inlagda och disken tom. I portgången började flickorna åter prata om festen, hvilken alla emotsågo med samma glada förväntningar. Men litet hvar hade sina toalettbekymmer. Gudrun berättade, att hon skulle låna sin mors svarta merveilleux-klädning. Med en isättning af svart tyll öfversållad med *clair de lune*-pärlor kunde den nog bli rätt snygg; men hon måste ha skor, handskar och blommor, och hon undrade just hvarifrån grosshandlaren trodde hon skulle ta pengar till allt det där, hon som bara hade trettio kronor i månaden. Hennes mor ägde ingenting annat än hvad hon fick af släkten, och gossarna kostade så förskräckligt att hålla snygga.

Ulla blef underlig till mods då hon lyssnade till denna hvardagshistoria från *les pauvres honteux*. Hon mindes att Gudrun ett par gånger svimmat vid kassan — kunde det väl vara af svält? Kamraterna hade gifvit det en helt annan uttydning, och hon hade icke fäst någon vidare vikt därvid. Om det varit möjligt skulle hon hjälpt den stackars flickan, men hon visste hvilka utgifter hon själf skulle få för balen, och då Gudrun i det samma begärde att få låna tio kronor erinrade hon sig alla stickord hon fått af henne. Kort och tvärt afslog hon därför, och då hon såg Siri komma, skyndade hon ut för att slippa höra kassörskans anmärkningar.

Vid hörnet af Klarabergsgatan stod Olof och

väntade. Siri märkte en skillnad i hans sätt att hälsa på Ulla och på henne. »Tredje person är ju alltid biperson», tänkte hon. Efter att en stund ha gått bredvid dem och hört på deras samtal, som rörde sig om Tolstoy, och fått en och annan knuff af de förbigående, drog hon sig bakom. Trodde de väl att hon inte läst Anna Karenin, eftersom de inte läto henne yttra sig en enda gång? Hon hade ämnat säga, att det var en förtjusande intressant bok, som hon haft mycket nöje af, men för hvarje gång hon började denna originella anmärkning hade de afbrutit henne. Till sist öfvergick Olof till Tolstoys reformatoriska idéer — hvilka äro så omöjliga för den andliga underklassen att efterlefva — gjorde därpå en kort resumé öfver hans samhällsomhvälfvande teorier och slutade med att beklaga, att så mycken genialitet skulle ödas bort på utopier. »Han har misslyckats därför att han i sin exalterade ifver skjutit öfver målet... satt sig före det omöjliga.»

»Det är bättre att lida nederlag därför att man har ställt sitt mål för högt, än att aldrig ha känt stridens hänförelse!» svarade Ulla med den entusiasm, som allt högsinnadt och modigt väckte hos henne. »För hvarje oförvägen stridsman, som kämpar för andra finns det en legion smådrängar, hvilka syssla med sig och sitt.»

Olof ryckte på axlarna.

»Det fordras andra förutsättningar än en god vilja för att bli reformator,» sade han med en känsla af att han själf tillhörde smådrängarnas antal.

Siri kunde icke riktigt följa med. Allt det där hade hon ej tänkt på Hon gick där bakom dem och kände sig i den irriterade sinnesstämning då man finner fel med allt och alla. Hvarför hade inte kandidaten fattat tycke för henne? undrade hon; han hade ju alltid visat henne mycken vänlighet... hon såg lika bra ut som Ulla, var nästan lika ung och hade onekligen mera fängslande sätt. Men Ulla var af fin familj förstås... Fin familj! — puh! modern hade ju varit värdshusflicka, och det en glad en ändå, som superat med löjtnanterna på Lidingöbro.

Hon var visst inte kär i Olof, han endast intresserade henne... För hvarje gång hon blef besviken, intalade hon sig, att hon afskydde kärleken, allt under det att hvarje fiber i hennes kropp längtade efter den. Naturen frambringar i ett anfall af solvarm trånad en af dessa kvinnor, hvilka äro idel hängifvenhet och lidelsefull känsla. Fantasifulla, exalterade och oberäkneliga verka de på sin omgifning som varelser af en främmande ras. De äro forntidens Undiner och Melusinor, hvilka taga mänsklig gestalt för att lefva kärlekens fulla lif; hela deras andliga utveckling är beroende af deras kärlekslycka. Under dess inflytande utveckla de sig till harmoniska varelser, med själens och hjärtats ädlaste egenskaper, ömma, hängifna, uppoffrande, mäktiga af hjältemod, mottagliga för entusiasm och tro, och behålla något af den gudomliga elden ända in i sin sena ålderdom. Kärleken är deras element, och nekas dem den för deras temperament nödvändiga lifsvärmen förtvina de, blifva andligt förkrympta, halfmänniskor, hvars

undertryckta känslolif hämnar sig genom utbrott af vidunderliga excentriciteter.

Siri föresatte sig att tänka på någonting annat än de där bägges hjärteangelägenheter, men hon kunde inte ta ögonen ifrån dem. Med slappt hängande armar och slö blick gaf hon akt på hvarje rörelse, studerade deras minspel då de vände ansiktena emot hvarandra och fann en särskild betydelse i de enklaste ord. Vid ett tillfälle då Olof såg ned på Ulla med ett välvilligt småleende, genomilades hon af en het rysning, hon skulle velat sjunkit till hans fötter och tiggt om en sådan blick, ett sådant småleende. Hon hade inte förr tyckt att han såg bra ut, men nu då hon upptäckte att hans ögon kunde ha ett annat uttryck än det kalla, kritiska, fann hon honom riktigt vacker. Då de mötte en gosse med en låda på hufvudet lade Olof armen om Ulla för att skydda henne mot en stöt. Rörelsen, som endast var beskyddande, blef i Siris inbillning till en smekning, och då hon såg Ulla böja sig litet mot Olof, försiggick något besynnerligt inom henne; lidelsen väckte vilddjursdriften och hon kände en plötslig lust att kasta sig öfver den lyckliga, lemlästa henne, göra henne afskräckande.

Då hon lugnat sig, började hon att fundera på om det inte fanns någon utväg att skilja dem. Hon kunde berätta att Ulla varit kär i grosshandlaren! Men då skulle det bli förklaringar, uppträden och allt möjligt obehag, och nu då hon åter var sig själf, blef hon rädd och tveksam. I ett slags vision såg hon sig dagligen följa dem liksom nu, stillatigande åse hur de alltmer närmade

sig hvarandra, speja på deras blickar, deras småleenden; lida om och om igen allt hvad hon nu led. Hon föreställde sig deras afsked i afton ... en tyst omfamning inne i den mörka portgången, en lång kyss ... hviskade, afbrutna meningar ... I detsamma närmade sig Ulla Olof med upplyft ansikte ... de hade icke en tanke på henne, som stod där så nära dem ... Nu kommer det! Siri ryste till, vände sig om och skyndade småspringande därifrån.

Olof lämnade Ulla bokpaketet, som han burit under armen och sade:

»Jag återvänder i morgon till Uppsala, men jag skall inte glömma att skicka Ulla de böcker jag lofvat.»

Orden läto likgiltiga, tonen var den kyligast möjliga, helt olik den han nyss använt under deras diskussion om offervillighetens gränser. Ulla kände sig plötsligt flyttad tillbaka in i hvardagslifvet. Hon kastade en forskande blick på hans ansikte, och undrade om hon tråkat ut honom. Som alltid då hon saknade sympati blef hon sluten.

»Det har väl varit både tråkigt och enformigt här i Stockholm för Olof?» sade hon med den högdragna klang i rösten, som stundom påminde kandidaten om fru Märtas. Då han icke svarade, tillade hon hastigt: »God natt ... tack för böckerna!»

Olof räckte fram handen och sade tvunget: »Hälsa morbror!»

Ulla rätade på sig, och det blixtrade till i hennes ögon.

»Tack, mina föräldrar äro båda hemma!»

Hon glömde att de haft Siri i sällskap och

likaså att hon ämnat berätta för Olof om balen. Hur hon funderade kunde hon icke finna någon annan förklaring på kusinens besynnerliga afsked, än att han fruktade hon skulle fästa sig vid honom. Trodde han då, att det var omöjligt för en ung flicka att umgås med en man utan att förälska sig i honom? Det var ledsamt om deras umgänge skulle afbrytas af en sådan anledning! Hon hade väntat att han skulle be henne korrespondera med honom — det var så mycket hon behöfde förklaring på. Han hade väckt hennes längtan efter kunskaper och utöfvat ett visst inflytande på henne. Hon märkte att hon tänkte och dömde helt annorlunda då hon var i hans sällskap än då hon var tillsammans med kamraterna. Det hade icke undgått henne att det låg en stor fara för henne uti umgänget med andligen underlägsna varelser, sådana som flertalet af flickorna i Ödmans affär voro.

Då hon öppnade dörren till sitt rum, hörde hon modern ropa på henne innefrån salen. Af de förebråelser, som haglade öfver henne framgick, att Lotta Berggren berättat att kandidat Hellman brukade följa henne hem om kvällarna. Naturligtvis skulle grosshandlarn få veta det, och afskeda henne — han tålde intet slams, minsann! Och så började hon berömma herr Ödman. Han skulle antagligen en gång gifta sig med någon inom affären — men det skulle bli med en städad flicka, inte med en som sprang på gatorna i sällskap med studenter. Då hon såg hur upprörd Ulla blef erinrade hon sig hvad Elise Strandin sagt henne. Naturligtvis förhöll det sig inte alls så med dottern som Elise i sin svartsjuka målat

ut det. Men Amanda kände Albert Ödman; hade han fattat tycke för Ulla så dref han nog också sin vilja igenom. Och i någon mörk skrymsla af hennes inre uppstod tanken, att detta var den förödmjukelse som väntade dottern, det som skulle böja hennes egenvilliga sinne, och hon såg henne gråtande på knä framför sig... Men gud nåde Albert Ödman om han inte sedan gaf flickan full upprättelse! Och Amanda kände en plötslig vrede mot herr Ödman och en för henne alldeles oförklarlig smärta öfver hvad som skulle komma att ske.

Kunde det vara möjligt att Olof var anledningen till grosshandlarens ovänlighet mot henne? undrade Ulla och dolde sitt blossande ansikte bakom ett af Didis förkläden, hvars många refvor hon låtsade undersöka. Hennes hjärta klappade våldsamt, och stolta, segervissa tankar foro genom hennes hufvud. Hon hade aldrig reflekterat öfver hur olik Albert Ödman var det ideal af manlig kraft och höghet hon gjort sig; i allmänhet kände hon en viss skygghet för att analysera den känsla hon hyste för principalen. I hopp att bringa modern till tystnad försäkrade hon att kusinen var henne fullkomligt likgiltig, och eftersom han inte frågade efter hennes föräldrar var det inte heller troligt att han intresserade sig för henne. Emil försökte att komma fram med ett medlande ord, men blef genast nedtystad af hustrun.

Ulla såg på fadern där han satt nedlutad öfver skrifbordet. Han åldrades märkbart för hvarje dag och ändå tycktes han icke lida af dessa pinsamma uppträden så som hon gjorde... Skulle

hon väl någonsin kunna vänja sig därvid? Egentligen borde hon hjälpa honom med hans arbete, men därtill kände hon sig allt för ohågad. Hon längtade att få komma in till sig för att i ostörd ro få tänka på sig själf.

Hon ville knappast medge hur mycket hon saknade Olof under de följande dagarna. Det kom ständigt för henne något hon ville fråga honom om, en ny belysning, som hon velat ge åt något ämne hvarom de hade olika meningar. Grosshandlaren var som vanligt ovänlig mot henne, och hon började känna en verklig leda vid sitt innehållslösa lif. Hon undrade hvarför hon ovillkorligen måste ha ett lifsintresse för att finna tillvaron dräglig. Människorna omkring henne tycktes ju kunna lefva hela sitt lif fram utan det. Under denna period af missmod lades böckerna å sido, och hon ägnade knappast en tanke åt balen. Det blef moderns göra att låta modernisera hennes hvita klädning och ordna allt det öfriga.

Oaktadt Ullas protester beställde modern åt henne en blå cheviotkostym, hvars klädsamma snitt väckte kamraternas afund, sade att den kostat hälften mot det verkliga priset och lofvade att Ulla skulle få betala den så snart hon kunde. Hvarje morgon gick hon in till dottern, ordnade hennes hår, synade handskar och flor, stänkte parfym på henne och grälade öfver att hon ej ville begagna några smycken. Amandas nipperskrin var hennes stolthet, det var den enda sak i hennes hem, som var väl ordnad. Det innehöll alla de smycken hon fått till skänks, från de enkla mässingsbroscher och minnesringar hon erhållit

som ung tjänsteflicka till de praktfulla granatgarnityr och fantasismycken, hvilka betecknade den tid hon tillbringat på kaféet. Hvarje sak hade sin särskilda historia, och då Ulla såg dessa medaljonger med »Amanda» i blå emalj och pärlor och ringarna med deviser om evig trohet, blef hon helt beklämd till sinnet. Ingen makt i världen skulle förmått henne att begagna någon af dessa prydnader.

Medan hon sysslade med dotterns toalett gaf Amanda henne goda råd. Det var hvarje kvinnas plikt mot sig själf att vårda sitt yttre; männen antogo att en illa klädd kvinna icke ägde smak att ordna ett hem ... Ja, mannen var en underlig varelse ... Att visa sig förtjust i honom var det säkraste sättet att väcka hans afsmak, men visa honom en i ögonen fallande likgiltighet och han börjar fundera på hvad orsaken kan vara, att han ej gör något intryck på just den där kvinnan ... Och den som lyckats sporra en mans egenkärlek och väcka hans nyfikenhet, den har honom snart vid sina fötter. Sedan gäller det bara att med omväxlande köld och värme underhålla passionen. Medan hon satte fast ett par glänsande merkurievingar i Ullas enkla kastorhatt undrade hon om flickan kunde stöta sig på hvad hon sagt. Det var någonting annat hon ville ha fram, hvars ömtåliga beskaffenhet gjorde henne en smula brydd. Hon anade ej att Ulla hela tiden tänkt på någonting annat och knappast hört ett ord af det långa talet.

»Ser du, Ulla,» sade Amanda efter en stunds tvekan, »det händer nog att det inte kan bli gifter-

mål genast, men har man bara tålamod och inte dummar sig så . . .»

»Jag tycker att långa förlofningar äro de allra dummaste!» svarade Ulla, som vaknade upp ur sin tankspriddhet då hon hörde klockan slå åtta. Nu skulle hon komma för sent, hvilket kunde inbringa henne en skrapa från Elise, hvars syndabock hon fortfarande var.

Det blef en af säsongens brådaste dagar, och förmiddagen var långt liden innan Ulla fick tillfälle att gå in i skrubben som skillde butiken från syateliern och äta sin frukostsmörgås. Därinne stodo Siri, Mimmi Hellgren och Tina Olaisson omkring en kaffebricka. Siri skänkte i med värdinnelater och bjöd på mandelformar och vofflor. Hon kastade en halft fientlig blick på Ulla, och frågade med spelad likgiltighet: »Hur mår din herr kusin?»

»Han har rest till Uppsala.»

»Jaså! — Vill du ha kaffe?» Tonen var helt vänlig. »Vet du, att Lins frågade mig om du kunde bokföring. Grosshandlaren tänker visst använda dig på kontoret, Lins är ju en sådan långsam gammal 'Hudik'. Men akta dig för Elise, hon är vild nu, när hon märker att grosshandlarn inte bryr sig om henne längre!»

Ulla vände sig bort för att slippa höra mera skvaller.

»Här är en stol,» sade Mimmi Hellgren med ett vänligt leende, som visade hennes anfrätta tänder med de påsmetade vaxbitarna. Mimmi tillhörde egentligen »magasinet», men hon fick tjänstgöra hvar grosshandlaren tyckte att hon bäst be-

höfdes. För tillfället arbetade hon på krag- och manschettafdelningen. Det förvånade Ulla att flickorna, hvilka beständigt drefvo med Siris små svagheter hade så litet att anmärka på Mimmi. Hon var mager och kantig, och kallades af grosshandlaren för »skatan». Årens obarmhärtiga framfart försökte hon dölja på allehanda sätt; i sin klädsel var hon nästan tillgjordt ungdomlig. Hon kunde skryta med den smalaste midjan och de nättaste fötterna inom affären; hennes tunna och glanslösa hår var brändt och lagdt i otaliga små lockar, men här och där lyste hufvudsvålen fram, blank och gulhvit, och hyn hade det torra, osunda utseende, som den får efter långvarigt bruk af puder.

»Jag kan omöjligt äta någonting,» sade hon, »men kaffet gjorde mig godt. Jag har min reumatiska hufvudvärk i dag. Den fick jag när jag stod i Mellbergs sybehörshandel. Herr Mellberg skulle alltid ha dörren öppen — 'frisk luft är nödvändig för hälsan', sade han.»

»Jag tyckte Mimmi berättade en gång att det var magkatarr,» sade Ulla likgiltigt.

»Nej, den fick jag i kappaffären. Under säsongen måste jag gå utan middag för brådskans skull. Men det värsta är, att jag hvarje vår spottar blod, alltsedan jag fick lunginflammation då jag var kassörska i Linds affär. Kassan var alldeles vid dörren — en vanlig glasdörr . . .»

»Nå, det är det väl i alla butiker,» inföll Siri.

»Men den vintern var det trettio grader kallt och det är det inte alla vintrar. Herr Lind tillät inte att man pälsade på sig heller.»

Ulla, som inte förstod att kvinnor i Mimmis ställning måste arbeta äfven då de pinas af plågor och sorger, undrade om det var för att väcka medlidande hon hittade på alla de där sjukdomarna.

»Har du lust att följa med på 'basserall' i kväll, Ulla?» frågade Selma, som gick förbi, mumsande på en *petit chou*. 'Juridiken' bjuder; han tar en vän med sig ... en stilig karl! Men inte ett kvitt till Elise, hör du det!»

»Nej, tack, jag vill inte följa med... Jag tycker inte att unga flickor böra gå med herrar på supé!»

»Inte lära de gamla bli bjudna! Men din hummelstång till kusin är väl svartsjuk, kan jag tro. Det botade jag snart Gösta för... Kära du, det första han fordrade var att jag skulle förflyttas till 'magasinet'. Usch, expediera de där tillgjorda societetsnuckorna! Aldrig, 'så länge unionen varar' sa' jag. — Gudrun hon törs inte gå med för sin mamma. Nå, jag tar väl lilla Sundqvist, inne i 'magasinet', hon är glad och rolig, utom när hon går och svärmar för Albert. Att tänka sig, att det finns flickor, som nöja sig med bråkdelen af ett karlhjärta — anspråkslöst, hva? Jag ger Gösta lof att under en flirtation på Amaranten låna ut en procent af sitt hjärta, resten vill jag ha själf.» Hon torkade fingrarna på sin monogramprydda näsduk, borstade bort några smulor som fastnat i spetsarna på hennes koketta plyshjacka och skyndade ut.

»Hvarför bjöd hon inte mig? Jag skulle gärna följt med,» sade Siri. »Tänk, hvad han är kär i henne, den där häradshöfdingen... och hvad hon

får roa sig. Hvarenda kväll är hon på något nöje. Jag var med dem en gång i en loge på Södra teatern. O, hvad han var artig, hennes Gösta!»

Ulla tittade förvånad på Siri. Kunde det vara möjligt att hon afundades Selma... Nej, hennes ansikte uttryckte endast saknad. Stackars Siri! hon hade det nog ganska tråkigt. Ulla lade armen om hennes lif och frågade om hon ville följa med hem till kvällen och äta en smörgås?

»O, så snällt!» utropade Siri och klarnade genast upp.

»Jag tycker inte du bör låta Selmas häradshöfding bjuda dig på teatern...»

»Å, det var bara en gång, och ingen människa kände igen oss där vi sutto! Men tänk du, Selmas mor vet inte af det där förhållandet ännu. Fru Berg är fiskmånglerska. Jag har varit hemma hos dem; gumman bor i köket — för luktens skull — och Selma i ett rum så fint som ett dockskåp. Selma får allt hvad hon vill, men den dag modern får veta, att hon blir 'en dålig en', slår hon henne fördärfvad. Gumman har hvad hon kallar sin moral!» och Siri skrattade som åt någonting lustigt.

De hade alla underliga begrepp om moral, dessa unga flickor, men Ulla förvånade sig icke längre däröfver. Den enda lag de lydde var den, som bjöd dem tillfredsställa njutningslystnaden. Hon hade själf ibland undrat om det inte var hvarje människas rättighet att till hvad pris som helst förskaffa sig lycka.

»Tänk hvad Selma njuter af lifvet! Älskad, firad... då är det någon mening att vara ung,»

sade Siri och tog suckande itu med att knyta några halsduksrosetter.

»Kanske fröken Wärling vill vara god och komma och expediera!» ljöd Elises skarpa stämma, och Ulla skyndade ut för att mottaga föreståndarskans halfhögt uttalade tillrättavisning och expediera en lång, ståtlig herre, som fixerade henne på ett besynnerligt sätt.

Då han valt ut hvad han önskade, sade han: »Var det er som den där ondsinta flickan kallade Wärling?»

Ulla såg småleende upp i det sträfva ansiktet, hon trodde att en skalk dolde sig bakom den bistra blicken. »Ja, mitt namn är Wärling.»

»Å, tusan! Dotter till den där Emil Wärling, kan jag tro?» och han aflägsnade sig utan att vänta på svar.

Blodet rusade åt hufvudet på Ulla med en sådan häftighet att hon icke hörde hvad Elise sade. »Den där Emil Wärling!» Orden återljödo i hennes öron föraktfullt, högdraget, som man kastade ut en förolämpning. Så snart hon blef ledig gick hon och tittade på paketet, som låg i kassan. Där stod: Brukspatron Hellman, Grand Hotell. Olofs far, således! Inne i kassan, bakom kassörskans stol, stod en liten pall, afsedd att lägga paket på; den som satt där kunde ej ses af kunderna, och dit brukade flickorna ta sin tillflykt då någonting hände dem, för att ostörda få gråta ut. Ulla sjönk ned på pallen, lutade hufvudet mot kassans vägg och grät hejdlöst, så som många där gjort det före henne. Gudrun låtsade om ingenting. Hon hade själf fällt alltför många tårar här för att

vara nyfiken. Efter en stund reste hon sig upp och gick efter ett glas vatten. Hon var icke vekhjärtad, denna unga, blonda flicka, hvars fina ansikte påminde om en madonnabild från medeltiden. Den som redan vid tjugu år burit lidanden, hvilka brutit mången äldres kraft, blir sällan vek och ömsint, men det var så obehagligt när någon fick nervattacker; man visste inte hvad kunderna kunde tro. En och annan af dem hade en förarglig vana att lägga sig i hvad som inte angick dem. Några utländingar hade till och med förvånat sig öfver, att det ej fanns stolar så att flickorna kunde sitta och hvila sig då de icke expedierade.

»Se här, Ulla, drick,» sade Gudrun otåligt; »slå litet på din näsduk, och torka ögonen. Skynda dig, det kommer folk och Elise ropar nog strax.»

Ulla reste sig upp; med en kraftig viljeansträngning sväljde hon tårarna och gick för att ta emot en vredgad gammal herres förebråelser. Trodde hon att han var en dvärg eftersom hon skickat honom ett dussin skjortor, hvilka voro hela två och en half centimeter för korta?

En stund senare blef hon uppkallad till grosshandlaren och underrättad om, att hon hädanefter skulle sitta på kontoret och hjälpa Lins. Hon skulle få trettio kronor i månaden och arbetstiden skulle vara från nio till sex eller sju. Denna underrättelse, som för någon tid sedan skulle gjort henne utom sig af glädje lämnade henne nu nästan oberörd... Hvad betydde det väl om hon var butikflicka eller kontorist — det fanns personer

som skulle förakta henne lika djupt, hvilken befattning hon än innehade!

Grosshandlaren såg forskande på det bleka förgråtna ansiktet. »Stackars liten, man har varit elak mot er — är det Elise Strandin?»

»Nej!»

Han lade sin hand på hennes axel och sade lugnt och vänligt: »Kom ihåg att ni alltid kan vända er till mig, som till en vän. Jag intresserar mig för er; ni är helt olik de andra flickorna; det såg jag från första stund. Med er intelligens skulle ni kunna vara mig till ofantligt stor nytta. Men ni får inte vara så där blyg och tillbakadragen att man inte vågar tala med er. Vänner måste utbyta tankar med hvarandra — eller hur?»

Ulla nickade småleende. Hon erfor samma känsla, som då hon någon gång druckit ett glas starkt vin. All principalens föregående ovänlighet var glömd, och hon såg på honom med den uppriktiga beundran han var van att finna hos sådana där små oerfarna flickor.

»Friska tänder,» tänkte Albert Ödman, »ett bevis på en sund fysik. Vet ni,» sade han »när jag var i Paris, måste jag börja nedifrån, jag blef snubbad af kamraterna, hånad för min okunnighet i affärer, men jag höll ut. Ingen fäste sig vid att jag var af god familj, eller hade bildning . . .» Han suckade lätt och strök med handen öfver pannan och det tunna håret. »Ja, som ni ser är människoödet ett föränderligt ting,» och han log sitt oemotståndliga leende. »Men att sluta som innehafvare af ett modemagasin kan inte gärna tillfredsställa

den hvars dröm det varit att som ryttmästare spränga fram i spetsen för ett regemente.»

Ulla tyckte att hon aldrig förstått någon så väl som denne man, hvilken så oförbehållsamt lade hela sitt lif öppet för henne. Hon ville vara hans rådgifverska, trösta honom i hans missmodiga stunder... »För en man med fast vilja är ingenting omöjligt!» sade hon med den naiva tilltro, som är så smickrande för de blaserades själfkänsla. Medan hon lyssnade till hans förslag att utvidga affären, att drifva allt i större skala, fick hon plötsligt klart för sig att hennes dröm skulle bli verklighet. Hon började tala om sina erfarenheter inom affären, hvad kunderna tyckte om och hvad de klandrade. Och medan herr Ödman satt och beundrade det spelande lif som kom öfver det ungdomliga ansiktet, gaf hon små förnumstiga råd och framkastade en och annan vink om välbehöfliga förbättringar.

Ulla, som var van att se Lins med ett skugglikt leende på läpparna, blef förvånad öfver att han tog emot henne surmulet och snäsigt. Med sitt färglösa hår, sin gulbleka hy och nötta dräkt såg gamle Lins ut som en figur på ett bleknadt och slitet tapisseri där han satt vid det dammiga fönstret i den skumma dagern. Han hade länge varit hotad med att få en hjälpfröken, men han hade föresatt sig att undanbedja sig hjälpen och visa fröken på dörren. Men Lins' föresatser omsattes aldrig i handlingar. Han förblef sittande framför pulpeten hela dagen och tuggade missmodigt på ett pennskaft, medan Ulla försökte komma till rätta med sina nya göromål. Då hon gjorde

honom en fråga stirrade han förvånad på henne öfver glasögonen, och svarade med ett barns trumpna uppsyn: att räkningen skulle skrifvas så, som man alltid skrifver sådana räkningar.

Lins' borgerliga namn var Nicklas Lindstedt, men en skämtsam liten »kråka» hade en gång råkat förkorta det till Lins, hvilket föll herr Ödman i smaken, och nu hade den gamle kontoristen själf nästan glömt sitt verkliga namn. Det var mycket annat han numera glömt — sin ungdoms äregiriga drömmar, lyckliga, stolta skaldedrömmar, som han tvingats att förjaga. Först var det fadern — kontorschefen hos Moser och Isaakson — hvilken förbjöd honom att syssla med rimsmideri — det var siffror, som skulle göra hans lycka, icke versfötter; och sedan, då han, tuktad, dresserad och anpassad till sin omgifning, sattes in som en slätfilad kugge i ett affärsmaskineri, var det kamraterna, hvilka drefvo med hans författarealster. Till en början diktade han ändå, han kunde icke låta bli. Det var så svårt att skrifva kontokuranter och räkna ut växelräntan då fantasien sysslade med medeltidslegender och sagoäfventyr, och tankarna dröjde vid blåa insjöar och trädgårdar i blom; och tankarna blefvo till vers ... det var vackra, högstämda tankar, lekande, klingande vers. Men människors misstroende och hån förtar i längden själftilliten och dödar alstringsförmågan, och hvad andra icke förmådde det gjorde kritiken. Ty oaktadt allt vågade han utge en diktsamling. Arbetet hade sina förtjänster och sina fel — de flesta böcker ha dessa föga originella egenskaper. — Men herrar kritici, som visste att författaren var en

tillbakadragen man i en anspråkslös samhällsställning, en »obetydlig person» af hvilken de icke behöfde frukta några repressalier, täflade om att nedgöra boken; det skedde icke af elakhet eller okynne, men tankarna och åsikterna i dessa dikter tilltalade dem ej, och de hade så ofta tvingats att af hänsyn berömma det de icke gillade, att det var en lättnad att en gång få pröfva sina vapen som frondörer.

VII.

Den kärlek som skrämmer.

Medan de sista hvarfven af en liflig polka dansades på Köpmansgillets bal stod grosshandlare Ödman och granskade sitt garde. Flickorna från »magasinet» voro alla tämligen illa klädda, men »ekiperingens» unga damer var det däremot stil på. Han fann dock ett och annat att klandra: Elise var väl mycket utstyrd och Selmas klädning var af allt för dyrbart tyg för att bäras af en butikflicka; han rynkade ögonbrynen då han märkte på snitsen, att den var sydd hos en storsömmerska — sådant skulle folk anmärka på. Gudrun tog sig präktigt ut i sin svarta dräkt; det rödblonda håret lyste som en gloria kring hennes bleka ansikte, och den hvita halsen glänste under den svarta tyllen. Men vackrast var Ulla, och han smålog mot den lilla hvitklädda varelsen, som gaf honom en strålande blick från andra sidan salen, där hon stod och samtalade med Siri och Gudrun. Hon hade det slags utseende som förhöjes af en vacker dräkt. Hennes klädning var af mjukt ylle med inväfda silkesax, hvilka skimrade då hon rörde sig; kring hals och armar föllo mjuka, hvita,

spetsar. »Hon har smak, och hon förstår mig», tänkte herr Ödman, som erinrade sig, att det var just så han velat se henne klädd. Han tittade på programmet... Nästa dans var en vals, *La Sirène*, det var den han bjudit upp Ulla till. Han smålog då han erinrade sig ett af sina pariseräfventyr, som inledts med denna Metras melodiösa vals.

Siri såg förväntansfullt mot honom då han närmade sig gruppen, men det var icke henne hans artighet gällde. Med en blick som både skrämde och tjusade Ulla bjöd han henne armen, och de dansade ut. Siri såg efter dem med en mörk blick. Naturligtvis skulle han bjuda upp Ulla och inte henne. Ulla var så vacker i afton, hon hade färg, och ögonen lyste stora och mörka; och så glad hade Siri aldrig sett henne. I detsamma kom någon och bjöd upp Gudrun också. Då hon gång på gång blef obarmhärtigt knuffad af de dansande gick Siri och satte sig vid dörren, där några herrar stodo och sågo på. Hon försökte att se obesvärad ut, medan musiken satte hennes blod i svallning och kom hennes hjärta att klappa af längtan efter att få hänge sig åt dansens rytmiska rörelse.

Siri hade varit mycket nöjd med sin dräkt innan hon fått jämföra den med de andras. Släp hörde, enligt hennes begrepp, till en baldräkt, och det orimligt långa släpet på den gammalmodiga klädning Hanna Risberg erbjudit henne att få låna var anledningen till att hon begagnade sig af anbudet. Med ett högt krås kring halsen och inflätade band i håret trodde Siri, att hon liknade en borgfröken från riddartiden. Kamraterna hade dock icke låtit henne vara i okunnighet om att

hon såg ut som en kasserad majstång, och att släpet skulle skrämma hvarenda kavaljer ifrån henne.

Lins, som hållit sig undan i ett af smårummen, lockades fram af musikens eggande toner. Då han fick se Siri sitta där ensam och bortglömd, som han själf, klarnade hans ansikte upp; han tyckte sig vara mindre obetydlig då han såg att äfven andra blefvo förbisedda.

Siri tycktes icke märka att han satte sig bredhenne. Han hostade lätt, makade sig närmare och lade handen på hennes klädning. »Har ni inte dansat alls i kväll, fröken Siri?» frågade han deltagande, och undrade om den stormande glädje, som rörde sig framme i dansen uppvägde allt det tysta lidande, all den svidande förödmjukelse, som de »refuserade» utmed väggarna måste utstå? »Men var nu inte ledsen, vi ska slå oss tillsammans och ha riktigt trefligt. Se där ramlade en af de där ungtupparna! Hvad skall man i leken att göra, när man har så klena ben?... Vet ni, jag har alltid tyckt att ni var den snällaste flickan i affären,» och han gjorde ett tafatt försök att fatta Siris hand. Hon makade sig hastigt undan och gaf honom en förnärmad blick, men den förfelade sin verkan. Lins endast blinkade vänligt mot henne öfver glasögonen, makade sig ännu närmare och bemäktigade sig hennes solfjäder. Med en löjlig åtbörd slog han upp den så att den skylde deras ansikten. »Vi två, som ingen bryr sig om, borde bli riktigt goda vänner... Vi ska ha roligt åt alla de där figurerna, som rotera rundt lik en svärm urspårade planeter. Eller ska vi gå in i ett af smårummen? Där är svalt och tyst... Siri...»

Siri reste sig hastigt upp och ryckte solfjädern från honom. »Ni borde gå och lägga er, Lins, ni ser ut som en gammal uggla!» Och då hon såg lille Peters, bokföraren hos Falk och Löfgren, komma kryssande mot sig, skyndade hon honom till mötes. Han ville endast fråga om hon sett till »Sunkan», som han bjudit upp, men inte fått tag uti. Utom sig af förargelse öfver att Lins skulle se att hon blef utan kavaljer högg hon in på måfå: »Jag tyckte jag såg Tesan nyss dansa förbi med en annan herre. Kom så valsa vi ett tag tills ni får fatt i henne.»

Herr Peters skrattade tvunget. »Jag visste inte att det här var damernas vals, men låt gå!» Och han tog henne halft motvilligt om lifvet och dansade ut. Siri kastade hufvudet tillbaka för att ge Lins en triumferande blick, men han hade redan försvunnit.

Ulla hängaf sig viljelöst åt den lyckokänsla som bemäktigade sig henne under dansen. Musikens smekande välljud trängde in i nerverna och satte blodet i svallning. I *la Sirène* steg rytmen än till feberaktig yra, än sjönk den långsamt till en vällustmättad suck. Hon tyckte sig sväfva fram genom rymden i en oändlig kretsgång, för hennes halfslutna ögon lyste stjärnor och blixtrade sällsamma ljuseffekter, och hon greps af en trånadsfull längtan efter smekningar och ömma ord. Då kände hon sig tryckas tätt intill sin kavaljers bröst, en svag doft af *Manuel Garcia* slog emot henne och hon anade att hans läppar snuddade vid hennes hår . . . en vällustig mattighet följde på ett ögon-

blicks skälfvande yrsel. Detta måste vara kärlek, tänkte hon, och smålog mot Albert Ödman.

Som ett aflägset eko ljöd musiken, luften kändes sval och ren, och då hon såg sig omkring befunno de sig i ett af förmaken, rummet var endast svagt upplyst och alldeles tomt. Herr Ödman förde henne fram till fönstret; han höll ännu armen kring hennes lif och hennes hufvud hvilade mot hans axel.

»Hvad det är vackert!» sade Ulla för att dölja sin rörelse. Mörk och imposant höjde sig slottets väldiga massa ofvanför den ståtliga lejonbacken; på torg och gator låg hvit, glindrande snö, och i månljuset lyste Norrströms breda bälte med fosforglans.

»Ja, man tycker sig nog vara i en storstad och ändå är Stockholm ett sådant kråkvinkelsnäste, där man hvarken vågar tänka eller handla som man vill. Då man lefvat i Paris förstår man hvad frihet vill säga ... Alla dessa fördomar, detta hänsynstagande gör en feg och tveksam. Hvem har väl mod att vara lycklig efter sitt eget val här ... lefva sitt lif i fulla drag?» Han såg på henne pröfvande. »Det finns en undantagsrätt för de modige och fördomsfrie ... Tror du väl att lyckan trifs bland banal hvardaglighet ...?»

Under inflytandet af hans blick kände hon sin öfvertygelse svikta och sin tankegång grumlas. Han var hennes behärskare, dristig och maktsäker hade han eröfrat henne! Hvad hon fordrade var att få sin andel af lifsglädjen — att den icke bjöds henne på ett fullt regelrätt sätt var ingen anledning hvarför hon skulle välja ett innehållslöst och

glädjefattigt lif. Och ändå uppreste sig hvarje känsla inom henne då Albert Ödman tog henne i sina armar och tryckte på hennes läppar heta, skälfvande kyssar. Hans vidrörande var ett besittningstagande, hans ord den säkra och farliga förförelsen.

»Jag älskar dig!» hviskade han med ansiktet gömdt bland spetsarna kring hennes hals. »Jag älskar allt hos dig, dina blida ögon, dina ljufva läppar, hela din lilla älskliga person! . . . Jag skulle vilja kyssa dina fötter, gömma mitt ansikte i ditt hår, höra dig berätta allt det du upplefvat . . . Min älskling, säg att du är min, helt och hållet min! . . .»

Orden flöto samman med musiken, hans smekningar tände en hemlighetsfull glöd hos henne.

»Du älskar mig då verkligen?» sade hon och darrade då han höljde hennes hals och armar med kyssar.

»Ja, ja . . . och du?»

Hon såg upp på honom, men sänkte blicken åter hastigt för den blixt af återhållna önskningar som mötte hennes.

Med en häftig, nästan brutal rörelse, tryckte han henne intill sig. »Det kan hända att jag inte får tillfälle att tala med dig mera i afton, men i morgon är det söndag — vi kunna träffas då . . . Kom till kontoret klockan sex! Jag vill se dig, tala med dig — du måste komma, hör du!»

Ulla mankerade sin kavaljer vid den därpå följande dansen; hon kände sig alltför upprörd för att kunna skämta och prata som förut, och då hon blef ensam i förmaket kröp hon upp i ett soffhörn och började tänka på hvad som händt. Hon kände sig så underligt beklämd. Hvad hade försiggått

med henne?... Hur hade hon kunnat gifva sig så motståndslöst åt denne man? Älskade hon honom? — Det visste hon ej! Hon visste endast att han genom sin närvaro, sin beröring kufvade henne. Hvad den känsla än var som fäste henne vid Albert Ödman, så var den starkare än allt annat. Aldrig skulle hon kunna motstå honom... Beklämningen tilltog och öfvergick till verklig ångest. Hur skulle det väl gå för henne om hon redan i början af deras förhållande skulle sönderslitas på detta sätt?

Då det spelades upp till nästa fransäs kom Albert Ödman in med hennes kavaljer. Han hade ställt så till att de blifvit vis à vis. Under denna dans och ännu en vals, hvilket var allt hvad han vågade dansa med Ulla, lät han henne insupa den sinnesförvirrande hyllning, som skulle bryta hennes sista motstånd. Denna nya »fantasi» ägde en utsökt *bouquet*, en frestande lockelse, tyckte han; han kände sig åter ung och äfventyrslysten, färdig att begå dårskaper och utan fruktan för vedergällning.

Efter supén, då Ullas kavaljer lämnat henne för ett ögonblick, gick han fram och sade: »Gå nu genast, så märker ingen det... Skynda ned i kapprummet, jag kommer efter!»

Medan vaktmästaren hjälpte henne med ytterkläderna kom Albert Ödman in och kastade på sig päls och mössa. Han tog ingen notis om henne, men hon såg att han smålog då han gick mot dörren. Hon följde tveksamt efter, kastade en rädd blick omkring sig i korridoren där några herrar stodo rökande, och skyndade så nedför trappan med samma känsla som då man för första

gången kastar sig handlöst i hafvet. Då hon kom ned på gatan stod Ödman vid släden och höll dörren öppen för henne, och med ett litet nervöst skratt hoppade hon in.

»En sådan tokig idé!»

»Ja, det fanns ingen annan utväg än att enlevera dig,» och han tryckte henne till sig i lidelsefull åtrå. »Där uppe vågade jag ju inte tala med dig, knappast se på dig! Ingen skall ställa vårt försvinnande i förbindelse ... Selma Berg och lilla Sundqvist ha också deserterat — lofvat fästmannen att inte vara med om något nachspiel förstås.»

Ulla skrattade muntert, gripen af äfventyrets lockelse, hon fann det förtjusande att han vågade sådana galna streck för hennes skull. All tungsinthet var med ens bortblåst. Det var som en fortsättning af deras första vals, tyckte hon, att sitta tätt slutna intill hvarandra; glida bort genom tysta, öde gator, se en gaslykta glimta till och försvinna; och alla dessa förtjusande smeknamn och ömma bedyranden stämde så väl med månljuset därute på den gnistrande snön och bjällrornas dämpade ljud.

Albert Ödman ryckte till då släden stannade. Redan framme! Det förargade honom, att han icke bedt kusken köra en omväg. Han var rädd att han skrämt flickan med sin häftighet, och hon behöfde lugnas. Men han hann endast hviska några ömma ord innan dörren öppnades. Kusken drog sig åt sidan, och Ödman tryckte en kyss på Ullas läppar.

Då hon satte nyckeln i porten hörde Ulla ett fönster stängas ofvanför sig; i den nattliga tystna-

den lät det som en skarp smäll. Hvem kunde väl vara uppe så här sent? Hon vände sig om för att nicka åt sin älskare, men släden sattes i gång i detsamma, och hon såg endast en hand röra sig bakom rutan.

Uppe i hennes rum höll Lotta Berggren på att bädda under det hon med hysteriskt skälfvande stämma sjöng:

»Jag är syndfri och ren,
men du förtappader är.»

Ulla började kläda af sig långsamt, upptagen af tanken på sin stora hemlighet. »Ha alla gått och lagt sig?» frågade hon, då hon erinrade sig fönstrets stängande.

»Du syndaträl,
ve, ve din själ!»

nynnade Lotta.

Hon och fru Wärling hade båda stått vid det öppna fönstret då släden stannade utanför. Med hemskt glödande ögon följde hon nu Ullas alla rörelser. Hon betogs af en besinningslös afundsjuka mot detta barn, som hon trodde var så älskadt, och hon granskade Ulla närgånget som om hon hoppades kunna upptäcka något synligt tecken efter de kyssar hon anade att dessa leende läppar nyss mottagit, de smekningar som öfverfarit dessa bara armar. Det arbetade och sjöd inom henne... de länge undertryckta lidelserna gjorde uppror mot den sena asketismen. Hon stämde upp en väckelsehymn för att betvinga det vanvettiga begär hon kände att fatta tag i Ulla, slå

henne och gifva henne alla de ohyggliga benämningar fallna kvinnor äga för hvarandra — den syndiga varelse, som öfverlämnade sig åt kärlekens brottsliga njutningar!

Ulla väcktes plötsligt ur sina drömmar af att se Lotta falla på knä och under suckar och stönanden framkvida några osammanhängande ord. Modern hade berättat om dessa anfall, som den stackars kvinnan stundom led af, och Ulla skyndade fram för att bistå henne. Efter några krampaktiga ryckningar blef hon alldeles stel och ögonen vände sig ut och in. Men lika hastigt som anfallet kommit gick det öfver; då hon återfick sansen stirrade hon slött på Ulla en stund, reste sig upp och lämnade långsamt rummet.

Det var omöjligt för Ulla att efter detta återfinna något af den erotiska stämning hon nyss varit försänkt uti. Medan hon flätade håret för natten kom hon ihåg att Albert under hemfärden fäst en knippa rosor i hennes kappa — de skulle bevaras som ett minne af denna afton, och med ett tyst skratt kastade hon en sjal öfver axlarna och skyndade ut i tamburen där ytterplaggen hängde. Medan hon lossade blommorna hörde hon inifrån våningen ett häftigt rop. I den tron att Lotta återigen blifvit sjuk öppnade hon salsdörren. Från köket hördes ingenting, men sängkammardörren stod på glänt och därifrån framträngde ett svagt ljussken. Då hon närmade sig dörren hörde hon fadern utropa:

»Det är inte sant, hvad du säger! Hvarför plågar du mig?»

»Fråga henne själf i morgon, hon skall inte

våga att neka. Jag såg ju att hon kom hem i hans vagn och att han kysste henne.» Ett sakta stönande hördes, hvarefter modern fortsatte: »Du kan naturligtvis inte tro, att din dotter skall nedlåta sig till en simpel kärleksintrig med en man, som inte har den aflägsnaste tanke på att gifta sig med henne!»

»Jag förbjöd henne ju att ta anställning hos den där människan — men du, du uppmuntrade henne!»

»Naturligtvis vill du inte att hon stannar kvar här hemma efter det här?»

»Ska vi kanske jaga bort henne? Då kommer hon väl att riktigt gå förlorad!»

»Men du har ju så stränga åsikter . . .»

»Du borde varnat henne för den där Ödman, du visste mycket väl hurudan karl han är.»

»Ja, det är alltsammans mitt fel! Och sina dåliga anlag har hon naturligtvis ärft af mig. Men om hon lyckats fånga din herr systerson, då hade hon varit en Wärlings värdiga dotter! Men jag skall säga dig, att hade jag fått lära mig hvad som var rätt och haft ett ordentligt föräldrahem, som Ulla har, så aldrig skulle jag kastat bort mig på den förste, utlefvade flickjägare, som kom i min väg!»

»Vi måste föreställa henne . . . Hon kommer att ångra sig . . .»

»Har du någonsin sett att föreställningar gjort något intryck på en förlibt flickunge? Dessutom gjordt är gjordt! Om jag ångrade mig i evighet att jag blef kaféflicka och roade mig i min ung-

dom, så antar jag att det inte skulle göra din släkt mera öfverseende mot mig.»

»Du får inte vara sträng mot flickan! Hon har inte förstått...»

»Hennes förstånd är mycket utveckladt när det gäller att genomdrifva sin egen vilja, eller att visa hur tadelvärda andra äro... Du skulle hört hennes förkastelsedom öfver Hanna Risberg... 'en sådan där!' Nå, hvad är väl Ödman jämförd med en grefve Dormer! — Jag tänker inte hålla några moralpredikningar för flickan — det lämnar jag åt dig. Men inte är det värdt att hon sätter sig upp emot mig och spelar öfverlägsen — jag tänker inte låta mästra mig af en slampa! Blir hon ödmjuk, så — godt och väl... Se så, nu har Didi kastat af sig igen; stig upp, Emil, och stoppa kläderna om ungen — och släck lampan.»

De sista orden, uttalade i lugn hvardagston väckte Ulla till besinning. Med tysta sömngångarsteg smög hon ut ur rummet och in till sig. Hon blef sittande och stirrade framför sig i mörkret utan att märka att lampan slocknat. Hufvudet var tungt af pinsamma tankar, och rosorna, hvilka hon ännu höll tryckta mot bröstet, spredo en sjuklig doft i rummet... Hennes förbindelse skulle göra en annan olycklig — hon tyckte sig höra faderns smärtsamma rop... Men måste hon icke tänka på sig själf också? Hur hade hon icke längtat efter den lycka som bjöds henne... och var ej det hela en sak mellan henne och hennes samvete? Hennes självförsvar var idel sofismer, tyckte hon — kanske därför att hon nyss hört tingen kallas

vid deras rätta namn. Det hade förefallit henne så naturligt och riktigt att offra allt för sin kärlek så länge hon var under Albert Ödmans inflytande, men nu smögo sig tviflen på henne och injagade ångest. Hon skälfde af blygsel då hon tänkte på hvad som händt mellan henne och Albert, hon tyckte att hans lidelsefulla kyssar lämnat brännmärken efter sig för lifvet — och ändå... om han i detta ögonblick kallat henne, skulle hon utan motstånd följt honom. Kärleken var helt visst en demonisk makt, en dubbelkänsla, som både lockade och skrämde...?

Då hon slutligen, vacklande och matt, reste sig upp, trängde den gråa dagern in genom fönstret. Vissna och söndertrasade föllo de bleka sombreuilrosorna till golfvet; hon makade undan dem med foten. Hvilken räcka af bagateller var det icke som formade en människas öde! Några förlorade illusioner, litet sårad stolthet, och så en tillfällig stämning, framkallad af idel obetydligheter... en obestämd längtan, en betydelsefull handtryckning, ett eggande leende, en strof ur en vals och det förfärliga har skett! Grubblande öfver de oförklarliga motsägelserna i sin natur började hon gå fram och åter i den trånga kammaren. Säker på sig själf hade hon dömt andra. Hon hade aldrig förr haft en oren tanke, men inom henne hade slumrat dessa drifter, hvilka väckts vid den första blick af åtrå som mötte henne. »Min synd blef min enda glädje!» Hon mindes mormoderns ord, som Lotta Berggren en gång upprepat — släktarf således!... Och denna vankelmodighet och feghet, som hon så ofta undrat och blygts öfver, var det

icke samma brister, hvilka hon märkt i faderns karaktär? Ändtligen förstod hon sig själf, och visste mot hvilka fiender hon hade att strida.

Halft påklädd kastade hon sig på sängen. Den nervösa öfverretningen försvann efter hand och hon sjönk hän i det tillstånd af dvallik ro då de själsliga förnimmelserna kunna uppfångas. Det som nyss synts stort blef smått och overkligt, den pröfning hon genomgått var blott ett försvinnande grand i det stora hela. Det kom öfver henne en underlig längtan efter något öfversinligt, något hon visste icke hvad, men som hon tyckte sig ha stått helt nära förr — kanske i barndomens drömtillstånd, kanske i ett föregående lifs skede? Omedvetet knäppte hon samman händerna och försjönk i bön, en bön hvilken icke tog sig uttryck i ord, men som var den lilla svaga viljans rop på hjälp och styrka.

VIII.

Frestelse.

Morgonen därpå föresatte Emil sig att utfråga Ulla om hvad som passerat mellan henne och grosshandlare Ödman, och i händelse hon hade någonting att bekänna göra henne föreställningar. Han visste icke hvad han skulle säga, men det var hans plikt att rädda dottern. Om Amanda bara förstod att leda henne, tänkte han suckande, då han som vanligt om söndagsmorgnarna satte sig till sina skrifgöromål. Ju längre dagen led ju svårare föreföll det honom att tala med dottern. Han kände en ångestfull fruktan att få höra någonting förfärligt, och då han vid middagsbordet sammanträffade med Ulla fann han det omöjligt att utföra sin föresats. Han darrade hvarje gång hustrun öppnade munnen. Vid första förebrående ord skulle Ulla bekänna och han tvingas att höra den förfärliga sanningen.

Men Amanda sade ingenting, hon endast såg på dottern med en forskande blick, och då barnen närmade sig henne, ropade hon dem tillbaka. Hon ville icke framkalla någon scen, hon måste ha

flera bevis innan hon förödmjukade Ulla. Sedan skulle hon ta itu med Ödman.

Efter middagen erbjöd Ulla sig att hjälpa fadern med skrifningen, och i förbigående framkastade hon, att hon antagligen inom kort skulle lämna Ödmans affär. Föräldrarna sågo på hvarandra, Emil med oförställd glädje, Amanda med förundran.

»Ämnar han afskeda dig?» frågade hon på måfå.

Ulla svarade ej. En underlig oro kom öfver henne. Hon kunde icke sitta stilla; det kändes som skulle hon kväfvas om hon icke fick komma ut. Ofrivilligt såg hon på klockan — den visade på en kvart öfver fem. Då hon försökte att skrifva gjorde pennan endast några sick-sack streck, och för att dölja sin oro reste hon sig upp och gick fram till fönstret. Hon märkte att fadern observerade henne och hon försökte hålla sig stilla, men det var omöjligt. Under en feberaktig oro började hon gå fram och tillbaka i rummet. Plötsligt blef modern uppmärksam och frågade hur det var fatt. I stället för att svara satte Ulla på sig hatt och kappa. Det skedde mekaniskt och utan tanke på hvad hon skulle företa sig då hon kom ut, men ut måste hon; någonting drog och tvingade henne, det tjänade ingenting till att arbeta emot. Då hörde hon fadern i upprörd ton ropa:

»Du går inte ut i afton!»

»Jag vill bara hämta litet frisk luft; mitt hufvud värker...»

»Du stannar hemma, hör du! Öppna fönstret så får du frisk luft.»

Han hade aldrig förr tilltalat henne i en så sträng ton. Hon blef rädd och började långsamt knäppa upp kappan.

»Du kan gå med mig, Ulla,» förklarade modern, »jag skall gå ut ett tag.» Och då de kommo ned på gatan sade hon: »Jag skall titta upp till Hanna Risberg... Du har väl inte lust att följa med? Nå, adjö då?» Rösten lät sträf och onaturlig, men Ulla märkte det ej.

Utan att ge akt på hvart hon gick vandrade hon gatan framåt, vek af på en tvärgata och fann sig slutligen utanför porten till Ödmanska affären. Då stannade hon bestört. Det var således dit hon drogs: all denna oro och vånda var ingenting annat än längtan efter mannen, som väntade henne! Men om hon gick dit upp så var det endast för att säga, att hon aldrig kunde tillhöra honom. Efter ett ögonblicks tvekan smög hon sig in i den skumma porten, men stannade vid trappan, rädd och osäker. Nej, hon vågade icke vara ensam däruppe med Albert Ödman!...

Då hon kom ut på gatan stötte hon ihop med ett fruntimmer, som höll muffen för ansiktet, men upptagen af sina oroliga tankar märkte Ulla icke, att det var modern. Alltjämt sliten mellan längtan efter Albert Ödman och fruktan för sin egen svaghet gick hon gatan framåt. Hon måste ju tala med honom; hvarför inte gå till kontoret nu då han väntade? I morgon kanske inte något tillfälle skulle erbjuda sig att ostörd få säga honom allt... Hon stannade tveksamt, och ämnade vända om, men fortsatte så sin väg. Naturligtvis skulle hon sluta i affären... hon behöfde ju inte säga

någonting alls förrän han frågade henne. Plötsligt tyckte hon sig se honom framför sig, och höra hans hviskande kärleksord; hon föreställde sig deras möte i afton — hans otålighet, hans förebråelser, hans jublande glädje öfver att hon ändtligen var hos honom. Och åter drogs hon, som af en hemlig makt dit bort till ett varmt och yppigt rum, prydt med blommor, som till en fest.

Slutligen stannade hon och såg sig omkring; utan att märka det hade hon kommit långt bort till en annan stadsdel. Från ett närbeläget hus hördes sång och musik — frälsningsarméns eggande musik, och lydande en plötslig ingifvelse skyndade hon upp för trappan och in i templet. Hon måste rädda sig undan en fruktansvärd frestelse, måhända skulle hon finna räddningen här?

Amanda, som följt dottern hack i häl hela tiden, vände tvärt om då hon såg henne gå in i arméns lokal. Samvetsbetänkligheter således! ... Men inte var det värdt att Ulla skulle söka förvandla hemmet till ett bönhus! Amanda började fundera på hur hon skulle kunna ge dotterns tankar en annan riktning. På Ödman var det inte värdt att räkna vidare ... En sådan mans kärlek försvinner vanligtvis under en timmes väntan. Hon önskade att hon kunde se honom där han gick och vredgades på Ulla, som narrat honom.

Aldrig hade hon känt en sådan ohygglig ångest, som då hon såg dottern gå in i porten vid Drottninggatan, och ändå var det ju hvad hon väntat att få se. Någon fara för flickan hade det inte varit, intalade hon sig. Herr Ödman skulle nog snart funnit, att Amanda Wärling var den,

som kunde tvinga honom att ta saken från den allvarliga sidan, men ändå — det var nog bäst som det var!

Kyrkan var redan fullpackad då Ulla kom in, men en medelålders kvinna, klädd i sjömanshatt och röd krage makade åt sig med ett inställsamt smil, så att hon fick plats. Några bänkar därifrån satt Lotta Berggren, som med lågande ögon och ett öfverspändt uttryck i ansiktet sjöng med full hals. På kinderna brunno tvenne röda fläckar, och hennes kropp skakades af täta rysningar. Hon hade samma förvirrade utseende som en drucken, för hvars inbillning gyckelbilder sväfva. Ulla förstod den stackars varelsens tillstånd. Hon kunde icke lefva utan stimulus; kaféets lätta dryckesvaror hade efterträdt nikotinen, dessa i sin tur af erotiken, och nu ersattes allt detta af extasen.

Musikkåren ökade tempot, kvinnornas gälla stämmor stego allt högre och högre, männens djupa bas lät som en vildt brusande fors . . . sången tilltog i styrka, de sjungande vaggade från sida till sida, kvinnorna lyfte händerna och stirrade med vidgade ögon ut i rymden, och så med ett hysteriskt skri, vildt, genomträngande, som en basunstöt upphörde sången tvärt. Medan luften ännu vibrerade af lössläppt andlig lidelse, och människorna sutto flämtande och druckna af exaltation steg en talare fram. Det var en lång, blek man med insjunket bröst och djupt liggande ögon; hållningen var kraftlös, men uttrycket i det härjade ansiktet tydde på att han behärskades af någon monomani. Han tycktes icke se folket framför sig, blicken var fäst på något aflägset, något, som

ej fanns bland denna människomassa, och som ingen såg mer än han. Rösten hade underliga, sjungande ljud, djupa, förledande tonfall. Till en början talade han lågt, nästan otydligt; man hörde endast enstaka meningar: »Glädjen, som blef till helvetes marter ... Förtviflan, sjukdom, som skulle bringa död ... Ett hemskt spöke, som stirrade ... stirrade ...» Orden blefvo ännu otydligare; då framträdde tyst och smygande en gråskäggig man vid sidan af estraden, gjorde en rörelse med handen mot talaren, så att han ådrog sig dennes uppmärksamhet, såg betydelsefullt på honom och drog sig långsamt tillbaka. Talaren stirrade frånvarande på platsen där mannen stått, rätade på sig och drog läpparna till ett meningslöst leende. Och med en helt annan röst än nyss talade han, talade högt, ansträngdt, som om han fruktade att icke bli hörd. Hans ord, till en början lugna och öfverlagda, blefvo snart lidelsefulla, manande. Sedan han målat syndarens tillstånd före omvändelsen i de mörkaste färger förklarade han att Jesus i afton var här för att frälsa alla dem, som ännu inte fått nåden. Nu var det dyrbara ögonblicket kommet för dem, som försmäkta efter lifvets vatten. — »Kom, kom, medan det är tid, redan i morgon är det för sent!» Han sträckte darrande armarna mot åhörarna, hans ögon lyste under de tunga ögonlocken, och läpparna ryckte krampaktigt. Stämman blef åter mjuk och smekande; han bad, lockade och drog med något af hypnotisk makt i blick och röst. Det gick som en elektrisk ström genom människomassan; hysteriska suckar, stönanden och kvidanden hördes. Rop som i ångest ljödo: »Fräls,

Jesu, fräls!» — »Jag tillhör dig, du söte!» — Halleluja!» — Några knäböjde, andra vaggade med öfverkroppen af och an, somliga kvinnor gräto och ett par reste sig ropande i hysterisk extas, att Jesus kallade dem. Talaren slöt ögonen och smålog segerstolt, sträckte händerna mot folket och ropade: »Kom nu, nu! Saligheten väntar er!... Halleluja! Kom, han älskar er, den söte Jesus! Ni ska känna en fröjd större än all jordisk njutning!... Ni äro de utvalde, er älskar han!» Han arbetade upp sig till ett extatiskt tillstånd, som satte nerverna i dallring. Några kvinnor kommo, upprörda, darrande och med tårdränkta ansikten, ropande som i yrsel: »Halleluja!... Jesus!... Lycksalighet!» De kastade sig ned på knä och vredo sig under konvulsiviska ryckningar. Allt flera kvinnor kommo, och så slutligen männen, först en och en, men sedan i flock. Luften kändes tung och kvaf, en onaturlig tryckande luft; alla andades kort och häftigt, som under inflytande af någonting öfvernaturligt. Suckar, dofva rop, mumlade böner, allt flöt samman till en mystisk körsång. Upphetsningeu tilltog. Eggade af talarens suggestiva rop, och hungrande efter nervretelse liksom han, grepos dessa lättrörda människor af hänryckningens yra.

Då slutligen inga fler hörsammade kallelsen, meddelade talaren med en viss svärmisk högtidlighet de församlade, att de voro delaktiga af frälsningens nåd och af helgelsen. En sång stämdes upp; den sjöngs med lidelsefull styrka, melodien var banal, orden betydelselösa, men i dessa rytmiska tonvågor urladdade sig den exalterade stämningen.

Med lugn och kritisk blick betraktade Ulla det som försiggick. Hon hade kommit hit, som så många före henne, sökande räddning undan stormen inom henne, men detta vilda larm, dessa groteska upptåg och andliga eggelser stötte och sårade henne, och hon undrade om verkligen religionen blef begripligare för dessa förkrympta själar därför att den beröfvades hvarje spår af högstämd andakt och lugnt allvar? Hon visste, att många människor ur hennes samhällsklass tillhörde armén, och hon såg rundt omkring sig dem som med öfvertygelsens värme förrättade sin andakt. Således måtte det bero på henne själf, att hon icke kunde ryckas med af denna andliga rörelse?

Med en suck af lättnad steg hon ut på gatan. Aldrig hade luften känts så lifgifvande och aldrig hade medvetandet af andlig frihet varit så glädjande som i denna stund. Hon såg med en tacksam blick upp mot den gnistrande stjärnhimmeln, där Andromeda dallrade som ett sjunkande klot, skiftande i grönt och hvitt. Och medan hon gick öfver Humlegårdens snöfält erfor hon en af dessa dunkla aningar, genom hvilka det kommer bud till oss från det okändas doldaste djup, en af dessa plötsliga uppenbarelser, då vi fatta tillvarons hemlighetsfulla mening . . . Lifvet var ett under, en helgedom, hvari man måste lefva rättrådigt och osjälfviskt, för pliktuppfyllelse och själsutveckling, och icke förtvina i gagnlös ånger och tröstlös jämmer.

IX.

Gefionsystrarna.

Grosshandlaren nickade med en trumpen min åt Ulla då han steg in på kontoret dagen därpå. Han ansåg gårdagens missräkning för en skymf, men för tillfället fann han ingen utväg att hämnas. Det där lilla våpet hade naturligtvis fått samvetsbetänkligheter, tänkte han och sneglade på Ulla — hvarför kunde hon inte, som alla andra, uppskjuta därmed tills efter herdestunden. Hon skulle naturligtvis betänka sig, göra ett litet skolflicksförsök att kokettera, vänta tills han tiggde och bad, och så slutligen sträcka vapen under tårar och protester. Han började tycka att det hela inte var värdt besväret. Men han kunde dock icke afhålla sig från att följa henne med ögonen, undrande öfver det lugna uttrycket i hennes ansikte. Dagen förgick utan att hon närmade sig honom, då beslöt han att tala vid henne så snart Lins lämnade kontoret.

Efter den kris hon genomgått kände Ulla sig fullkomligt likgiltig för hvad Albert Ödman kunde komma att säga åt henne. Hon tyckte att hon

aldrig mer skulle tänka eller känna så som förr. Vid middagstiden kom Siri upp och berättade hviskande att Elise satt ihop en historia om Ulla. Någon hade dagen förut sett henne möta grosshandlaren utanför porten och följa med honom upp. Siri väntade i andlös spänning att få något förtroende, men då Ulla teg sade hon:

»Du som aldrig trott att det varit någonting mellan grosshandlaren och Elise, kan du förklara orsaken till hennes svartsjuka på dig då?»

»Prata inte så där!... Det är en kund inne hos grosshandlaren.»

Siri fnittrade och ämnade just berätta en historia om fröken där inne och principalen, då dörren slogs upp och grosshandlaren skrattande och något upphettad ropade:

»Hitåt, slafvar!»

Siri skyndade in och hjälpte fröken på med kappan under det hon gaf noga akt på hur allting såg ut i rummet. Hon fann ingenting anmärkningsvärdt utom att en spetsfichu låg hopskrynklad på golfvet. Då fröken gått afskedade grosshandlaren Siri med en otålig rörelse af handen och ropade in Ulla.

»Städa undan här,» sade han i upprymd ton och såg på medan hon lade i ordning spetsar och band. Då hon böjde sig ned för att ta upp en plym slog han armen om henne och frågade med en anstrykning af spefullt gäckeri i tonen:

»Hvarför kom inte liten i går? Nu skall jag bli mycket stygg...»

Det gick som heta vågor öfver henne vid hans beröring, men hon lyckades frigöra sig från

honom, och knappast vetande hvad hon sade utropade hon:

»Jag kan inte, jag kan inte! ... Ni skall kalla det för feghet — nåja, jag är feg! Jag kan inte finna mig i ett förhållande som jag skulle blygas öfver.»

»Hm ... Är det så farligt!» Hans leende försvann och han tuggade förargad på mustaschen. »Hör på, Ulla, af orsaker som jag inte kan säga dig, är det mig omöjligt att gifta mig med dig — åtminstone nu. Jag önskar jag kunde det. Men om du vore mäktig en stor, uppoffrande kärlek så frågade du inte efter världens omdöme. För den kalla, beräknande kvinnan är vigselringen hufvudsaken ... Jag har drömt om, att en gång få träffa en öm, hängifven varelse, som utan att först bestämma villkoren för vår förbindelse skänkte mig sin kärlek.» Han höll upp litet för att se verkan af denna fras. Oerfarna flickor brukade gärna vilja synas oegennyttiga. Men Ulla stod där kall och oberörd, endast då och då lyste en glimt af rädsla i blicken. »Tror du inte att jag kan göra dig lycklig? — Ack, kärleken är det enda sköna lifvet har att bjuda oss! Förstår du hvad det är som du afsäger dig? ... Se på alla dessa halfgamla flickor, som det är så godt om — hvad ha de att lefva för? De äga inte ens minnet af en stor lycka sådan som vår skulle bli. För sent inse de, att kvinnans natur är att hänge sig ... Vissna, förbisedda, pinade af sin längtan efter ömhet undra de hvarför de någonsin blifvit födda. Du är ung, det är i ungdomen man skall njuta lyckan. Hvarför har du fått skönhet, ett varmt blod och denna

ömhetslängtan?... Glädjen har sina fiender, de gråtmilda, afundsamma... pryderiet, fegheten!»

Det lät nog sant allt det där... Hvarje ord var en sten kastad mot hennes svaga försvarsverk! Hon vågade icke se på honom af fruktan att han skulle märka hennes vankelmod... Hon fann ingenting att säga till försvar för sitt motstånd. Men ändå stred den lilla, svaga viljan, stred mot alla de hemliga lockelserna.

»Hvarför vill ni öfvertala mig, då ni ser att jag söker motstå er!» Hon närmade sig dörren, men han spärrade vägen för henne. »O, låt mig gå, låt mig gå!»

Han såg på henne med en nyfiken blick. »Min söta flicka, du skulle inte tacka mig om jag 'lät dig gå'! Du är ansatt af några sjukliga griller, det är allt... Slå bort de där tankarna på att bli sedlighetsmartyr! Det är onaturligt att uppoffra kärleken för några sentimentala skrupler.»

Det skar som en falsk ton någonstädes i hans bevis. Ändtligen skulle hon kunna svara honom, men då hon såg upp och mötte hans kalla, spefulla blick förstummades hon. Aldrig förr hade hon märkt hur rofdjurslikt hans hvita tänder lyste då han smålog, hur grymma de nästan färglösa läpparna sågo ut under de vaxade mustascherna.

»Jag står nog inte till att öfvertala!» sade hon med klar och lugn röst. Det kändes som om hon med ens blifvit fri från det tryck hans närvaro utöfvade på henne. — »Om grosshandlaren så önskar skall jag lämna min plats!»

Han tog några steg emot henne, men hejdade sig då han såg det afvärjande uttrycket i hennes

ansikte. Ack, de kvinnorna, de äro idel motsägelser! Högt sade han: »För all del, jag skall visst inte försöka öfvertala er . . .»

Då hon såg de stora, blåa ögonen glänsa fientligt emot sig kände hon en plötslig önskan att blidka honom — hvarför skulle de skiljas på detta sätt? De kunde ju vara vänner . . . I nästa ögonblick knöt hon händerna i vrede öfver sitt vankelmod. Skulle hon då aldrig kunna utföra en handling helt. »Önskar grosshandlaren att jag stannar, eller . . .?»

»Inte kör jag bort er för er dygds skull!» — Rösten lät sträf och hånfull. »Stanna, det är bäst.»

Lins såg forskande på henne då hon kom ut från principalens rum. Alltid var det någon inne hos Albert Ödman under middagstimmen. Men hvarför kunde inte flickorna »laga sig därifrån» innan Lins kom tillbaka? En sådan kanalje, han var, den där Albert Ödman, och så galna kvinnorna voro i honom! Lins hade aldrig gjort en eröfring, men djupt inne i sitt hjärta gömde han på en omätlig längtan efter kärlek. Denna längtan närdes af den kurtis och det hemlighetsmakeri, som låg i luften inom affären. Det var ett ständigt tissel och tassel flickorna emellan, hemliga besök inne i Ödmans rum — suckar, tårar, halfkväfda skratt hvart han kom. Trodde man att han var både blind och döf eftersom man behandlade honom som om han inte funnes till? . . . Och han var endast fem år äldre än den där Albert Ödman.

Då något fruntimmer var inne hos principalen

kunde han icke arbeta, han satt och plockade nervöst i räkningar och fakturor, och föreställde sig hvad som passerade därinne: hennes koketteri och hans djärfva anfall; till sist tog han fram sin »svarta bok» och gjorde något nytt tillägg. Denna bok, som under årens lopp blifvit ganska diger, innehöll en fullständig beskrifning öfver alla de kärleksförhållanden han sett uppstå och förkolna. Börjad som ett tidsfördrif hade boken blifvit enstöringens enda vurm. Hvarje kapitel bar hjältinnans namn eller öknamn, och pryddes af hennes porträtt ritadt af honom själf.

Nu medan Ulla satt och ögnade tankspridt i kassaboken började han att med små petiga streck teckna hennes drag på ett rent blad. »Öfverst skref han: »Affären Ulla W. (dufvan kallad).» Då han sneglade bort till den unga flickan märkte han, att hon såg förstämd ut. »Har ni fått bannor af Albertus?» frågade han med ett mångtydigt småleende.

Ulla rodnade, men försökte att se ogenerad ut. »Jo, Lins, grosshandlaren är mycket ond på mig. Jag trodde att jag skulle få flytta.»

Lins betraktade noga spetsen på sin blyertspenna och så strök han ett streck öfver »Affären Ulla W.».

Ulla märkte snart hvilken dubbelverkan hennes ord hade. Medan Lins, Gudrun och äfven Elise blefvo helt vänliga mot henne började Siri och flickorna i ateliern behandla henne med i ögonen fallande ringaktning. Att ha råkat i onåd hos grosshandlaren och ha varit på vippen att bli afskedad var i denna den mest konservativa afdelning

inom det Ödmanska samhället det betänkligaste som kunde hända någon.

Grosshandlaren talade icke vidare med Ulla. Alla order lämnades åt Lins; då han mötte henne såg han öfver eller förbi henne och ute hälsade han ej. Det dröjde någon tid innan hon upphörde att hoppas på ett omslag i hans sinnesstämning; hon kunde icke fatta att en stor passion så lätt skulle öfvergå till denna sårande likgiltighet. Var det då ej möjligt för honom att finna en medelväg mellan ytterligheterna i sina känslor?... Hon begärde endast litet vänlighet, litet grannlaga uppmärksamhet... Och så fantiserade hon om möjligheten af en platonisk vänskap. Medvetandet om svagheterna i hennes egen karakter hade dock skärpt hennes självkritik och hon började till sist inse, att den kompromiss hon var nära att ingå, endast var en följd af hennes förra förirring. Så småningom dogo de bort, dessa efterdyningar från hennes lifs stora storm. Hon anade aldrig att Ödman under denna tid endast gått och väntat på ett närmande från hennes sida för att åter börja sina anfall.

Då hennes sinne kommit i jämvikt började hon inrätta sitt lif mera planmässigt än hittills. Hon följde Hakons råd och ordnade sina självstudier metodiskt, och så småningom fylldes luckorna i hennes vetande. Hon arbetade rastlöst, men utan att känna någon tillfredsställelse öfver de svårigheter hon öfvervann. Ingenting kunde förjaga den känsla af inre tomhet som plågade henne — hennes lif föreföll henne så alldeles utan innehåll.

En morgon då hon gick till affären rann henne i minnet några ord som Hakon sagt kvällen förut då hon återlämnade Besants »De fattigaste i London»: Om blott en och hvar af oss gjorde hvad vi kunde för att hjälpa vår behöfvande nästa skulle nöden minskas på ett förvånansvärdt sätt. Det är icke alltid materiel hjälp han behöfver, den urspårade . . . Då hade orden icke gjort något intryck på henne, nu verkade de som en väckelse. Hon tänkte på sina kamrater och deras sorgliga tillvaro . . . Hvad allt dref icke fattigdomen dessa stackars flickor till, och ledsnaden, tomheten! Framför henne gingo Mimmi Hellgren och Tina Olaisson, den s. k. »atelierråttan». Det regnade, och Tina, som icke hade paraply, försökte krypa under Mimmis en-tous-cas; då hon höll upp klädningen syntes hennes trasiga kängor, hvarur vattnet sipprade för hvart steg. Ulla gick i fatt dem då de kommo till porten. Det var ännu tidigt, men Mimmi skyndade in i atelieren för att bränna sitt hår som raknat.

»Så tidig fröken är i dag,» sade Tina och skakade sin våta kjol.

»Lins har bedt mig kollationera några kontokuranter med honom innan grosshandlaren kommer.»

»Jaså.» Tina tog utaf sig skinnmössan och lät vattnet rinna af den. »Inte har väl fröken en aflagd hatt, som fröken kunde afvara?» frågade hon tveksamt. »Jag kan inte gå längre med den här fula mössan . . . När man bara har sex kronor i veckan är det nästan omöjligt att få någonting öfver till kläder. Jag har sparat hela vintern för

att få ihop till en sommarkappa — men ännu fattas det till sömmarlön . . .»

Sex kronor i veckan! Stackars lilla råtta! »Hvarför syr ni inte era kläder själf?»

»Det kan jag inte,» svarade flickan med en förvånad blick på Ulla. »Och ingen af de andra fröknarna sy sina kläder heller.»

»Men hur är det möjligt för er att lefva på sex kronor i veckan?» frågade Ulla intresserad. Det var ett problem hon länge önskat finna lösningen på.

»Det är många flickor som inte förtjäna mer, somliga bara fem kronor,» sade Tina liksom urskuldande. »Man får bo inne förstås, tillsamman med en tre, fyra stycken andra; det kostar en krona i veckan, maten får inte gå till mer än fyra kronor, och då har man en krona öfver till tvätt och kläder. De flesta flickor ha fästmänner, som bestå nöjen och ge dem ett och annat. Mimmi har fått fatt i en gammal notarie, och han bjuder henne ut om söndagarna . . . Jag får aldrig något nöje, jag. Men inte afundas jag Mimmi hennes 'piff' för han begagnar peruk och luktar förskräckligt — och inte ger han henne just någonting. Nej, då har fröken Elise och fröken Selma det mycket bättre — tänk sådana klädningar de ha! jämt någonting nytt . . .». hon tystnade då Elise syntes i portgången.

»Hvarför är ni inte i ert arbete, Tina? Om inte kammarherrns kragar äro färdiga klockan tolf så säger jag åt grosshandlarn! — Att du kan vara intresserad af att stå och hålla slammerkonselj med syflickorna, Ulla!»

»Råttan» dök skyndsamt in genom dörren, och Ulla gick upp på kontoret. Medan hon inväntade Lins tänkte hon på Tina och hur hon bar sig åt för att lefva på sin ynkliga lön. Flickan hade varit en liten snäll och oförarglig varelse då hon först kom i affären, men illa behandlad af alla blef hon snäsig, misstänksam och självvisk. Genom Siri visste Ulla ett och annat om hennes förflutna. En rödblommig, gladlynt tös hade hon för några år sedan kommit från landet till Stockholm för att söka tjänst. Så snart hon tjänat ihop en liten summa lärde hon sig att sy linnesöm, emedan »hon hade en sådan håg för det». Sedan fick hon plats på syatelier, och var lycklig så länge hennes fåfänga smektes af frökentiteln. Nu hade färgen börjat försvinna, det glada lynnet var borta, och det föreföll henne icke längre så fint att trampa symaskin. Hon skulle snart blifva likadan som Elise och Selma, tänkte Ulla. Och lilla Tesan Sundqvist, som nu började att låta bjuda sig ut om kvällarna — alla gingo de samma öde till mötes. Från morgon till kväll hörde dessa flickor aldrig talas om annat än flyktiga kärleksförbindelser, tvetydiga nöjen och tarfliga skandaler. Ingen hade ett varnande ord för dem. Tänk, om hon kunde få något inflytande öfver dessa flickor . . . kanske rädda någon! . . . Hon började vandra fram och åter i det lilla trånga rummet, eldad af en idé, som någon gång förr föresväfvat henne: att stifta en förening för kamraterna. De skulle ha läsaftnar, då hon valde någon pjes och hvar och en af flickorna fick en roll, och efteråt musik, samspråk och en kopp te. Sy skulle de också. Den

som icke behöfde sy åt sig själf, skulle hjälpa de andra. Mönster hade hon, och symaskin hade modern — naturligtvis skulle föreningen sammanträda hos henne.

Och så uppstod »Gefionsystarna», en förening hvars filialer inom få år räknade hundratals medlemmar. Den första »logen» fick namnet »Ödmans flickor», hvilket den allt framgent behöll.

Det var många svårigheter att öfvervinna innan den första föreningsaftonen kunde komma till stånd. Till en början nekade föräldrarna Ulla att få begagna salen, fadern emedan en sådan som Selma Berg skulle komma med, modern emedan hon tyckte att hela tillställningen var en dumhet, och då hon slutligen gaf sitt samtycke var det endast för att hon önskade träffa Elise Strandin. Hakon lyckades Ulla däremot genast intressera; han lofvade att upplåta sitt rum om så behöfdes, bad att få bjuda på frukt och försökte öfvertala Emil att ta fram sin fiol och spela vermlandsvisor för flickorna. Och så en dag utvecklade Ulla sin plan för kamraterna, som alla omfattade den med intresse, utom Elise, hvilken icke ville umgås med en syflicka sådan som Tina.

Som utrymmet i det Wärlingska hemmet var begränsadt måste föreningsmedlemmarnas antal inskränkas till sju. Några stadgar förekommo icke, men Ulla förklarade att syftemålet med föreningen var: fullkomlig jämlikhet och utöfvandet af hjälpsamhet mot de behöfvande kamraterna. Man skulle bistå hvarandra med råd och dåd, och hvar och en hade rättighet att framkomma med förslag till föreningens ordnande.

Den första sammankomsten var en missräkning för Ulla. Hon hade valt en söndag och flickorna kommo uppsträckta som till en bjudning; modern hade henne ovetande ställt till supé. Jeffe kom fram med ett fyrverkeri af sina dummaste kvickheter och belönades med skrattsalvor och smekningar af gästerna.

Hakon var tyst och osällskaplig under hela aftonen. Af några yttranden, som Siri fällde, gissade han sig till hur dessa flickor behandlat Ulla. Det väckte hans harm att höra deras dumma prat och se deras tillgjorda miner. Och hon inbillade sig kunna omdana dessa ytliga varelser, väcka deras tankelif och höja dem upp ur deras okunnighet!

De följande sammankomsterna blefvo ordnade efter ett annat program. Ulla kallade dem arbetsaftnar och flickorna fingo bidraga med tjugu öre hvar till te och smörgåsar. Man började med att sy, och det första plagg som förfärdigades var Tinas regnkappa, öfver hvilken alla »systrarna» voro mycket stolta. De som icke arbetade fingo tura om att läsa högt. Ibland blefvo obehöriga inbjudna för att flickorna icke skulle finna det enformigt. Emil och Hakon läto någon gång höra ett par gluntar eller Bellmanssånger, och Lins, som ägde en ovanlig förmåga att härma alla människor, lät öfvertala sig att uppträda som rolighetsmakare.

Hvarje sammankomst öppnades af Ulla med ett litet tal. Till en början var det idéer ur böcker, som hon bearbetade och lämpade efter flickornas fattningsförmåga, men efter hand togo hen-

nes egna tankar sig uttryck i ord, och allt som legat och grott inom henne arbetade sig fram. Hennes föredrag voro ofta fragmentariska. »Vi äro de svagare,» sade hon en gång, »vi ha svagare vilja, mindre utvecklad intelligens än männen, men i ett äro vi dem öfverlägsna — vi äga en säkrare uppfattning af det rätta. Kvinnan är utsatt för långt flera frestelser än mannen, och ändå gå de flesta af oss oskadade ur pröfningen. Inom oss ljuder ofta en liten svag röst, hvars maning vi ha lättare att höra än mannen. Jag föreställer mig att den är gnistan, som hvarje själ medför från sitt urhem... Jag är säker på att de flesta af oss i dystra stunder frågat om det lönar mödan att strida... och man är ibland så snärjd af det onda, att man inte kan skilja mellan rätt och orätt, men om man då lyssnar till den inre rösten, finner man att det onda är fult, någonting främmande för ens natur. — — Kära systrar, jag är den svagaste bland er, och långt ifrån värdig att förmana er... Låt mig endast få lägga er på hjärtat, att om ni känner någon, som icke ägt kraft att stå emot frestelsen, så försök att förmå henne att åter resa sig!... Ingen skulle väl vilja undandra sig att hjälpa den som håller på att drunkna, men hur många af oss bry sig om att räcka en hjälpsam hand åt den, som andligen är på väg att gå under...»

Hon afbröt sig ofta, rädd att flickorna skulle känna sig träffade, eller att de skulle tro att hon ville göra dem till »läsare». Vid sådana tillfällen brukade hon berätta om någon ovanlig kvinnas lif. Det var många märkliga kvinnor hon kände

till, och hade hört talas om, kvinnor hvars gagneliga eller hjältemodiga handlingar aldrig vunnit beröm, anspråkslösa, obemärkta kvinnor, utan en aning om att dem förutan skulle världen vara så oändligt mycket sämre.

»Minns ni Jetta Sellberg?» frågade hon en gång, »bleka Jetta, som afskedades från magasinet, 'på grund af slöhet', som grosshandlaren sade. Den där ostiliga flickan, som var så tyst och tafatt och som ingen tyckte om... Nå ja, när grosshandlaren grälade på Elise och hon på mig, och jag inte vågade mig på någon i ekiperingen gick jag in i magasinet och lättade mitt sinne med att gräla på Jetta, där hon stod och såg så retsamt dum ut bredvid en kartong spetsar, eller svarade bakvändt på någon kunds fråga... Jag har helt nyligen fått veta hennes historia. Fadern hade varit kontorist med en mycket knapp lön; modern, hvilken gift sig under sitt stånd, försökte inplanta något af sina åsikter hos Jetta, som var äldst af fyra syskon. Då flickan var tolf år dog modern i lungsot. Jetta var findanad, med ett vekt, känsligt sinne och en obeskriflig längtan efter allt som var skönt och upphöjdt. Naturen hade inte gifvit henne en enda af de egenskaper, som äro nödvändiga i kampen för tillvaron. Men nödvändigheten tvingade fram mod, uthållighet och omtanka, och kärleken till de hjälplösa små systrarna utvecklade hos henne självförsakelse och tålamod. — De ledo all möjlig nöd, men barnen voro snygga, och då fadern kom hem fick han alltid en väl lagad måltid. Slutligen sjuknade han, och Jetta skötte honom ensam. Hans ohyggliga död åstad-

kom hvad svält, bekymmer och öfveransträngning ej kunnat — den bröt hennes krafter. Men det var ingen tid till hvila, hon måste söka arbete. Slutligen fick hon plats hos faderns förre principal.

Hon härdade ut där i sju år. Hon var först och sist i butiken, utförde det tyngsta arbetet, hade den minsta lönen och var alltid utsatt för kamraternas elaka infall — man visste att hon endast af barmhärtighet blifvit antagen i affären. Hur Jetta kunde hinna att på sina lediga stunder sköta barnen och hushållet är en gåta, men hon gjorde det, och hon beklagade sig aldrig, eller begärde någon hjälp. Ingen föll heller på den idéen att lätta hennes börda. Tyst och sluten, med ett trött uttryck i sitt bleka ansikte tog hon emot oförskyllda tillrättavisningar af principalen och stickord af kamraterna.

»Så snart systrarna växte upp kommo de ut och arbetade, Olga, den näst äldsta gaf systern mycket bekymmer, hon var vacker, kokett och nöjeslysten. Jetta var ingen storslagen natur, som förstod att uppträda med myndighet. Och Olga skrattade endast åt hennes 'moralkakor', men genom att skydda henne för frestelser, undandraga henne dåliga människors inflytande och då och då låta henne få ett nöje och litet bjefs lyckades det henne att afvända faran. Då hon berättade mig om Olgas giftermål med en typograf sade hon: 'Syster var alltid så vild af sig, och så hade hon sådana besynnerliga åsikter. Jag har alltid varit rädd för att hon skulle bli 'dålig', och jag förstår inte hvad som afhållit henne därifrån'.

»Jettas sjuklighet tilltog med åren. Utom den

rubbning i nervsystemet som orsakats af faderns död led hon af blodbrist, hjärtfel och reumatisk värk. Och det hände ibland att stegen blefvo långsamma, minnet slött och uttrycket frånvarande. Och så afskedades hon emedan hon var 'lat, oduglig och slö'. Då hon kom till oss ryckte hon upp sig litet. Hon gladde sig åt att få en ny omgifning, hoppades att kamraterna skulle bli snälla, och hon bemödade sig att vara liflig och påpasslig... Ack, vi voro hvarken bättre eller sämre än hennes förra plågoandar. Hon fick det intrycket, att vi hatade henne, och att det var vi som lagade att hon blef afskedad. Ni minns nog hur det gick till: midt i julbrådskan svimmade hon gång på gång, grosshandlaren gaf henne en half månads lön och lät henne gå. Hvad som blifvit af henne vet jag inte — hon har försvunnit i den stora hopen. Ofta ser jag hennes trötta ögon blicka förebrående på mig. Med några vänliga ord, litet deltagande och öfverseende hade jag gjort hennes lif drägligare. När jag tänker på denna svaga, hjälplösa lilla varelse, som ensam dragit upp, vårdat och försörjt sina tre systrar, gjort dem till hederliga människor, så är det inte medlidande jag känner för henne, det är beundran... vördnad!»

Dessa föredrag, hvilka voro ämnade att väcka flickornas eftertanke blefvo ett ständigt ämne till oro för Ulla. Hon blef förtviflad då hon såg Elise gäspa eller Selma uteblifva; hon fruktade att hon var för obetydlig, för att kunna uträtta någonting. Men modlösheten försvann så snart hon uppfångade en blick af förstående eller ett uttryck af intresse.

* * *

Människorna tycktes Ulla kunna indelas uti två klasser, de som lugnt arbeta för att skaffa sig sitt uppehälle och de som förtäras af längtan efter högre lifsmål, hvardagsträlarna och svärmarna, de som äro nöjda med allt och de som icke äro nöjda med något.

»Jag är en sådan där hvardagsträl och Siri är en svärmerska,» sade Tina en vårafton då föreningsmedlemmarna voro samlade på Kastellholmen.

»Det är lika orimligt, Tina, att inte ha annat mål i lifvet än att få debet och kredit att gå ihop, som det är, att för onyttiga drömmars skull förkasta arbetet.»

»Hu, hvad lifvet är tomt då man tvingas att lefva endast för att skaffa mat för dagen!» sade Gudrun missmodigt.

»Det måtte vara den där inre tomheten, som gör att vi så lätt falla offer för kärleken,» fortsatte Ulla. »Det är endast den, som för in en fläkt af glädje och skönhet i vårt enformiga lif!»

»Det är ohyggligt hvad makt kärleken har och hvad ondt den gör i världen,» sade Gudrun och lät blicken, en lugn, likgiltig blick, hvila på vattenytan, där de sista försvinnande solstrålarna lekte. Borta vid Waldemarsudden syntes ett fartyg långsamt glida in på strömmen; den flammande aftonhimmeln gaf åt dess hvita skrof en reflex af guld och koppar; de höga masterna aftecknade sig skarpt mot skyn och den nötta blågula flaggan vajade sakta för vinden... Tanken drogs bort till främmande länder, öde haf och sällsamma städer. Men Gudrun var icke van att drömma, hon ryckte

sig hastigt ur fantasivärlden, och fortsatte med sin kyliga altstämma:

»Jag tycker att det göres allt för stor affär af kärleken, och det på bekostnad af våra andra — kanske ädlare — känslor. I konst, i böcker, öfverallt är kärleken, man och kvinna emellan, hufvudtemat — mod, uppoffring och barmhärtighet däremot inspirera ej till några konstverk.»

»O, kärleken är väl den ädlaste af alla våra känslor!» utropade Siri.

»Hvad de flesta af oss kalla kärlek är ingenting annat än sentimentala griller och dum fåfänga. Så snart en flicka är fullvuxen går all hennes diktan och traktan ut på att vinna den där lyckan som står alla till buds. Utan eftertanke kastar hon sig i armarna på den förste som begär henne ... det är ju så rart att ha fästman!... liksom inte hvarje höna kan få en tupp att uppvakta sig. — Och hon lär känna männen, hon förlorar sina illusioner, men ändå är hon färdig att skänka bort sig på nytt, bara någon vill ha henne.»

»Men all kärlek är väl inte illusion,» sade Selma.

Gudrun ryckte på axlarna.

»Som du vet har jag ingen personlig erfarenhet af det där — och hoppas aldrig att få. När någon af mina väninnor blir förlofvad berättar hon mig om hur gränslöst lycklig *hon* är och hur utomordentligt förträfflig *han* är; efter giftermålet får jag inte höra någonting dylikt, och så i sinom tid märker jag att det är kif och misstroende mellan den lyckliga hon och den förträffliga han.»

»Gudrun har rätt till en del,» sade Ulla, »vi

ha inte för vana att bedöma våra intryck eller granska våra känslor. Alla möjliga lumpna önskningar och sjukliga fantasier gå under namn af kärlek . . .»

»Skulle vi vänta på den stora passionen, då är jag rädd de flesta af oss finge undvara kärleken helt och hållet,» sade Elise.

»Hellre det än att lära sig förakta den sublimaste känsla, som blifvit nedlagd hos oss.»

»Det kan vara ganska svårt att skilja den sanna kärleken från den andra,» vågade Tina sig fram med.

»Den rätta kärleken är färdig till hvilket offer som helst!» utropade Siri exalteradt.

»De äro oräkneliga de kvinnor som offra sig!» sade Elise.

»För nöjet, ja! Hur många äro villiga att offra ens ett grand af sin fåfänga för att rädda 'honom'?»

Det rådde en stunds tystnad efter Ullas sista ord. Ingen ville ta åt sig, men alla kände sig träffade.

Så småningom hade det lyckats för Ulla att förmå flickorna till tankeutbyte. Det var Siri och Elise som voro mest intresserade däraf. Gudrun hade yttrat sig i dag för första gången, och det var hon som nu bröt tystnaden.

»Ulla, hvad menade du nyss med, att vårt skönhetssinne förslappas?»

»Jo, eftersom vi aldrig göra något för att förädla vår smak, förblir skönhetssinnet outveckladt hos oss. Medge, att nog gå vi hellre några gånger till 'Tysta Marie' eller Hellbachers än vi köpa

oss en bok eller en liten konstsak, och nog föredrar man att ha två rum med nakna väggar och de modärna stillösa möblerna, framför ett rum prydt med några verkliga konstsaker. Våra möbler bevisa just vår brist på skönhetssinne, se bara på den fula röda eller blå resårsoffan, de sex rakkarmade stolarna och det rankiga divansbordet med plyschalbumet, och som konstföremål en rad familjefotografier på väggen i pressade pappersramar, eller en färglagd plansch där ultramarin och bjärtgrönt strida om effekten med en smörgul ram.»

»Hvad skall man ha på väggarna då, man inte har råd att bestå sig med *verkliga* målningar?» frågade Tina, som var den lyckliga ägarinnan af ett färglagdt Schwarzwalderlandskap i förgylld ram, förvärfvadt genom otaliga umbäranden och med hjälp af afbetalningssystemet.

»Verkligt goda litografier eller träsnitt. Men de brukliga ramarna tycker jag skämma taflorna, mönstren äro så stela och färgen så bjärt. Hvad man aldrig borde köpa äro de där billiga, ohyggliga porslinsgubbarna; terra cotta är mycket smakfullare.»

»Siri, du var ju så lifvad för träsnideri en tid,» sade Gudrun, »jag fick en nålask med utskuret lock af dig.»

Siri, som var sysselsatt med att kittla Mimmi i nacken med ett gräsströ, svarade likgiltigt:

»Jag hade inga riktiga verktyg ... och så fordras det undervisning; moster tyckte, att det var ingenting att förtjäna på.»

»Du får lof att ta itu med ditt träsnideri igen, Siri! Har man en artistisk begåfning att utbilda

så blir lifvet inte längre enformigt och trivialt. Gudrun visade mig en gång sina vackra handarbeten, och jag tänkte föreslå er, att vi ägna en och annan afton till att utbilda de artistiska anlag vi möjligen kunna äga. Du, Mimmi, som jämt knåpar med virkning borde lära dig knyppla, ifall Gudrun vill låna dig sin knyppeldyna.»

»Jag afskyr handarbeten!» förklarade Selma och sträckte ut sig så lång hon var i gräset. »Jag får inte tid att vara med om de där extra aftnarna.»

»Inte om jag lär dig teckna monogram på brefpapper?» frågade Ulla småleende.

Selma hade beundrat ett namnchiffer i två färger med heraldiska emblem, som Ulla en gång visat henne. Och hon tyckte, att det skulle vara så »snobbigt» att ha dylika då hon skref till sina bekanta.

»Det lär du mig nog ändå,» sade hon på försök.

»Visst inte! Vi hinna så litet på våra arbetsaftnar.»

»Om ni ha lust, kan ni komma hem till mig de där extra aftnarna,» sade Gudrun. »Mamma och gossarna äro alla fredagskvällar hos släkten.»

Det var det första verkliga tillmötesgående, som Ulla rönt sedan föreningens början, och det gladde henne att det just kom från Gudrun, hvilken hon hoppats skulle bli henne ett stöd. I bildning var hon långt öfverlägsen de andra flickorna, och hennes goda smak och förfinade sätt hade från början väckt Ullas uppmärksamhet. Oaktadt sin oförbehållsamhet då hon talade om sina eko-

nomiska bekymmer var Gudrun hvad flickorna kallade en inbunden karakter, och alla Ullas försök att närma sig henne strandade mot ett visst: hit, men icke längre!

Då de gingo från Holmen slöt Ulla sig till henne och tackade för hennes vänliga anbud. Leende stack hon sin arm under Gudruns i det hon sade:

»Vet du, det blir omöjligt att hålla den här föreningen uppe om inte någon hjälper mig. Jag har så många planer i mitt hufvud, men jag har hvarken tid eller tillräcklig insikt till att utföra dem. Hvad vi först och främst borde försöka få till stånd är en hjälpkassa för blifvande arbetslösa föreningsmedlemmar. Du vet hur det är då man blir utan plats, det är nästan värre än att vara sjuk. Om vi gemensamt kunde utföra något arbete, hvilket vi sedan sålde?... Eller om vi till vintern skulle ge en soaré? Det var någonting dylikt jag hade i tankarna då jag föreslog de där extra aftnarna. Jag blef så glad då du erbjöd oss att få komma hem till dig...»

Gudrun log sitt kalla, trötta leende.

»Jag bjöd er hem bara för att du och Elise, som sy så bra, skulle hjälpa mig med mina gardinbårder.»

Ulla drog sakta sin arm tillbaka och stannade litet för att låta flickorna gå om sig. Hon såg på dem med en halft sorgsen, halft förbittrad blick där de gingo två och två, pratande, och med ögonkast och minspel ådragande sig de förbigående herrarnas uppmärksamhet. Ytliga, själfviska, genomsyrda af allt det onda en stor stad utvecklar hos

svaga, andefattiga naturer. Hvad kunde hon väl göra... hvilken väckelse voro väl dessa flickor mottagliga för? Missmodig och nedstämd gick hon långsamt hemåt, och bakom missmodet lurade tanken på att lämna alltsamman.

X.

Brist i kassan.

»Lins, säg åt fröken Wärling att hon tills vidare sitter i kassan; Almfält är sjuk.»

På detta sätt fick Ulla fortfarande mottaga principalens befallningar. Det roade Lins obeskrifligt att vara mellanhand mellan »sultanen» och den obevekliga. Ibland slog han vad med sig själf om den där Alberts utsikter att vinna. Flickorna voro alla lika tokiga och lika dumma: för en kroksnabel och ett par smäktande ögon gå de gärna i döden, resonnerade han, den här skulle nog också bli spak.

Då Ulla kom ned i butiken, sade Gudrun att kassan redan var räknad. Hon hade en längre tid lidit af svår bröstkatarr och nu hotade läkaren att icke ordinera någonting åt henne om hon ej lydde hans råd och låg stilla minst en vecka. Kanhända grosshandlaren under tiden skaffade en annan kassörska, han tålde ju inte att någon var borta en enda dag.

»Växelkassan är ju hundra kronor!» sade Ulla bestört, då hon öppnade kassalådan och endast

fann omkring nittio kronor där. Hon bläddrade hastigt igenom kvittona — det var såldt för femtio kronor.

Gudrun såg på med en likgiltig min, som om det ej rörde henne.

»Här har jag suttit nu i tre år vid den dragiga dörren och kanske skaffat mig lungsot, och när jag så behöfver sköta om mig litet så skall jag mista min plats . . .»

»Vet du inte att det fattas sextio kronor i kassan?» frågade Ulla förskräckt.

Gudrun förblef oberörd.

»Jag trodde inte det var så mycket,» sade hon slutligen. »Jag skall lämna igen det, när jag får ut min lön.»

»Det kan du inte! Du har ju bara trettio kronor . . . Säg mig sanningen — har du växlat fel, eller har du lånat ur kassan? Innan du går härifrån måste vi skaffa pengarna!»

Gudrun öfverlade om hon skulle säga sanningen eller ej. På den tiden hennes föräldrar voro förmögna och hon omgafs af öfverklassens förfinade atmosfär, hade hon ansett en lögn för låghet. Tiden och omgifningen hade förändrat många af hennes tänkesätt, men hon kunde endast med svårighet förmå sig till en osanning.

»Nå, efter du ovillkorligen vill veta det, så . . . Det var till Köpmansgillets bal som jag behöfde tio kronor. Jag bad dig låna mig dem, men du kunde inte, inte heller de andra flickorna. Jag lånade då pengarna ur kassan och lade dem tillbaka när jag fick min aflöning. Men sedan har jag lånat emellanåt utan att lägga tillbaka; min

skuld har ökats månad efter månad. — — Jag kanske får påökt till hösten, och då kan jag lätt betala igen det.»

Hennes lugna ton och obesvärade uppsyn förfärade Ulla.

»Men vet du då inte, att detta är stöld!» utropade hon utom sig. »Hvad tror du att följden blir om grosshandlaren får veta det?»

Gudrun rätade på sig och hennes ögon lågade af harm. Hon höjde handen som om hon ämnade slå till Ulla, men behärskade sig genast.

»Liksom inte du skulle gjort detsamma om du varit i mitt ställe... Och några otidigheter tänker jag inte ta emot af dig. Jag kan själf berätta för grosshandlaren allt ihop,» och hon vände sig bort.

»Gudrun, du vet att han ögonblickligen skulle afskeda dig!... Vänta litet så skall jag försöka skaffa ihop pengarna — kassan tar jag inte emot, som den nu är.»

»Hvad gör det? Om det blir upptäckt så talar du om hur det hänger ihop...»

Ulla skakade på hufvudet och gick för att försöka låna af kamraterna. Hon lyckades dock ej få ihop mer än tjugu kronor. Ett ögonblick funderade hon på att be grosshandlaren om förskott, han tycktes vara vid ett briljant lynne där han stod inne i »magasinet» och försökte öfvertala Hanna Risberg att köpa ett spetsprydt parasoll.

»Nej, se fröken Ulla!» sade Hanna då herr Ödman lämnade henne. »Hur mår mamma?.. Jag är bara inne i sta'n för dagen, annars skulle

jag hälsa på henne. Hvad är jag skyldig?» frågade hon och granskade sina paket. »Det var dumt att jag lät herr Ödman öfvertala mig att köpa den där parasollen. Inte behöfver jag den på landet!»

Terese Sundqvist, som närmade sig för att lämna kassakvitto, sade naivt:

»Parasollen är ju magnifik, fröken, den skulle passa en grefvinna!»

Hannas ögon blefvo med ens kalla och hvassa. »Lilla fröken, sådana dyrbarheter behöfver inte en grefvinna för att förgylla upp sig, men det gör jag!»

Medan Hanna tog upp några sedlar ur sin välfyllda portmonnä stod Ulla och tänkte på hur hon skulle få ihop Gudruns balans. I detsamma fick hon se Lins gå igenom butiken.

»Lins!» ropade hon och sprang efter honom. »Inte kan ni väl låna mig fyrtio kronor tills i morgon?»

Han såg förvånad på henne. Det var första gången en ung flicka bad honom om en tjänst. »Naturligtvis kan jag det!» Och han tog upp plånboken med samma gest som han sett herrarna på börsen använda.

»En sådan kapitalist ni är, Lins! Men så är det också bara den tredje i månaden.»

»Festa inte upp alltihop,» sade Lins i hopp att få veta hvartill Ulla skulle använda pengarna.

Men hon endast tackade för lånet och skyndade in till Gudrun, som förebrådde henne hennes långa dröjsmål.

»Se här är sextio kronor nu, och kassan är klar. Men du får lofva att afbetala fem kronor i

månaden. Jag vet inte hvarifrån jag skall ta pengar att återbetala det här med . . .»

»Det har ingen bedt dig att skaffa det där. Du behöfde bara tiga med alltsammans,» och Gudrun började kläda på sig.

Vreden sjöd inom Ulla, och ett häftigt svar rann henne på tungan, men hon höll det tillbaka då hon såg hur Gudruns händer darrade medan hon satte på sig hatten. »Det är ju inga hårda villkor jag föreslår dig,» sade hon mildt. »Du har väl ändå tänkt att återbetala din skuld?»

»Tänkt!» Gudrun stödde sig med bägge händerna mot kassan och stirrade slött framför sig. »Tror du att den som har det som jag vågar tänka på framtiden? Skulle jag börja grubbla öfver hur jag kan ha det nästa vecka, nästa år, ja, då ginge jag väl i Norrström. Inte kan någon lefva på den lön man får i en sådan här affär . . . Jag kan inte som Selma och Elise ta emot presenter af beundrare . . . jag vet inte hvad det är som hindrar mig ifrån att göra som andra, men om en man föreslog att köpa mig så tror jag, att jag ref ögonen ur honom!»

»Nog finns det flickor som lefva på ganska knappa löner,» sade Ulla, rädd för kamratens häftighet. »Tina, Siri . . .»

»Bah! Du har dina föräldrar, Siri sin moster. Och hvad beträffar Tina och de där inne på ateliern, hvem kan lefva som de? För att sitta i en kassa måste man se ut som folk. Ja, du som har hufvudet fullt af alla möjliga förslag till reformer, tag och tänk ut hur vi biträden med löner från tjugu till femtio kronor i månaden ska kunna

lefva på det då en inackordering kostar femtio à sextio kronor, vår toalett, om den skall vara snygg, slukar tjugu à tjugufem kronor, lägg därtill tio kronor för extra utgifter... Det tycks som om principalerna fordrade att andra skulle hjälpa till och försörja deras kvinnliga biträden. Det är endast då de ha manliga, som de betala rimliga löner, men så ha ju männen mycket drygare utgifter än vi — cigarrer, sport och... och så vidare.» Hon skrattade ett hest och hånfullt skratt, vände Ulla ryggen och nickade åt Elise och Selma. »Adjö med er flickor, sörj ej om ni inte får se mig mer — ni kommer nog snart efter dit jag går!»

Selma bleknade och började få nervösa ryckningar kring munnen. Elise gick fram till Ulla och frågade sakta:

»Hur stor balans är hon på?» Och då Ulla teg sade hon: »Det där har jag vetat länge, men jag ville naturligtvis inte skvallra på en kamrat. Nå, du har fyllt bristen? Hur kunde du vara så dum? Hon betalar dig aldrig!»

Ulla smålog tvunget. »Nå, så får jag bära förlusten då!»

Elise lekte med pennskaften på kassan. Hennes kalla ögon fingo plötsligt ett uttryck af innerlighet och den sträfva rösten lät helt mjuk då hon sade:

»Ulla, hvarför bryr du dig så mycket om oss — vi äro inte värda allt det där!»

Det var inga kunder inne och Ulla kastade sig i ett anfall af nervös uppskakning om halsen på Elise. »O, Elise, det är så förfärligt att ingenting kunna göra!... Hon tystnade då hon erinrade sig att hon hört Selma säga en gång: »Inte är det

värdt att Ulla Wärling tänker på att göra några omvändelseförsök med oss!» Och långt efteråt hade hon märkt att flickorna voro misstänksamma mot henne. Om hon blott kunde öfvertyga dem att hon icke ville annat än göra dem till tänkande kvinnor... Men hon vågade endast i allmänna ordalag vidröra hvad som låg henne på hjärtat. Och de förstodo henne ej — ville ej förstå henne.

»När någonting går emot Gudrun brukar hon alltid tala om att ta lifvet af sig,» sade Elise, »har hon sagt någonting åt dig?»

»Nej!» svarade Ulla med en rysning.

»Stackars Gudrun! Hon tar nog lifvet af sig utan att veta det... För någon tid sedan kom jag underfund med, att hon i tre dagar lefvat endast på några franska bröd och litet mjölk. Hon ville spara till en ny hatt, och de där dagarna var modern och pojkarna bortbjudna. Hon hade tänkt använda sin svarta halmhatt från förra sommaren, men en dag då grosshandlaren såg henne sätta den på sig, frågade han, om hon hade garderobsorg. Hon tog det naturligtvis som en pik, och skaffade sig den där hvita med blomrankan.»

»Men hennes släktingar, kunde inte de hjälpa henne?»

»De hjälpa fru Almfält någon gång med hyran sedan hon blifvit änka. Gudrun säger, att om nöden tvingar henne till någonting styggt så blir det släkten som får bära ansvaret, och tar hon lifvet af sig så äro de inför Gud hennes mördare. Hon är allt bra besynnerlig... men nog har hon det förfärligt svårt, sitta uppe halfva nätterna och hjälpa modern med handarbeten. Och inte tycks

någon bry sig om henne — jag menar inga herrar.»

* * *

Bland de många missräkningar som Amanda hade att beklaga sig öfver var mannens oförmåga att bestå henne sommarnöje. Hvarje år kämpade hon en strid för att få sin önskan uppfylld. Alla människor bodde på sommarnöje nu för tiden, till och med handtverkare, sömmerskor, kypare; efter midsommar fanns ju ingen människa i staden. I år ämnade hon sig ut till Mälaren eller Saltsjön, Emil fick skaffa pengar bäst han kunde.

Då de vanliga invändningarna blefvo utan verkan bad Emil Hakon hjälpa sig att öfvertala hustrun. Men inga argument rubbade Amandas föresats. Medan Hakon talade om hur stockholmarna förr gjorde utfärder och lustresor i stället för att bo på dyra och obekväma sommarnöjen, funderade hon på hur hon skulle kunna förmå honom att låna henne ett par hundra kronor ifall Emil ej lyckades skaffa hvad hon behöfde. Hon betraktade honom och undrade hvarför han inte friade till Ulla. Kär var han väl inte i flickan, bara litet intresserad, som en man alltid blir af en ung flicka, hvilken han dagligen är tillsammans med, men, enligt Amandas förmenande, misstogo sådana män som Hakon sig alltid på sina känslor. Numera hade hon en annan uppfattning af honom än då han flyttade till dem. Som måg ägde han två förtjänster — hon kunde få så mycket pengar af honom som hon önskade, och hon skulle kunna behandla honom hur hon ville.

Det fanns ingen annan utväg för Ulla än att låna af fadern om hon skulle kunna betala Lins på utsatt tid. Men då hon kom hem höll modern på att berätta för Hakon, att hon hyrt sommarnöje vid Gröndal. Ett rum och kök i en villa, där det bodde fyra familjer, så att inte skulle det bli långsamt. Om lördagarna kunde Emil och Ulla komma ut och stanna till måndagen och Hakon måste lofva att hälsa på ibland om söndagarna och ta litet punsch och annat godt med sig.

Ulla såg på fadern, men han vände sig bort och började ordna sina papper. »Är det vackert där?» frågade hon.

»Gröndal är en parodi på ett sommarnöje,» svarade Hakon. »En spekulativ herre byggde ett stort träskjul på en kal stenbacke, satte en flaggstång på skjulet och kallade tillställningen för villa.»

»Men det är billigt,» sade Amanda, »och Emil har ju inte råd . . .»

»Jag kommer nog inte ofta dit ut,» inföll Ulla. »Jag såg att fröken Halldén annonserar att hon tar emot några elever ute på Djurgården, där hon bor, och jag har tänkt ta söndagslektioner af henne.» Så snart hon hörde modern berätta om sommarnöjet förstod Ulla att det var omöjligt att vända sig till fadern. Hon erinrade sig då en liten skiss som hon tagit af syskonen, och hvilken hon ansåg vara det bästa hon åstadkommit. Efter några lektioner hos fröken Halldén kanske hon kunde våga på att utföra en större tafla, hvilken — om hon lyckades att sälja den — skulle inbringa den erforderliga summan.

Dagen därpå sade Lins:

»Inte behöfver ni brådska med att betala det där lånet. — Jag kan mycket väl undvara slantarna!» tillade han i bekymmerslös ton.

»Tack, Lins! Jag tar er på orden,» svarade Ulla med en suck af lättnad, och gick in i syateliern för att äta sin frukostsmörgås.

»Vet du, jag träffade Hanna Risberg i går kväll,» sade Siri. »Hon skulle till Hasselbacken. Några officerare och diplomater hade ställt till fest för henne och ett par fröknar vid teatern. Hon var alldeles härlig!... Hon tyckte det var synd om gossarna; de sätta sig i skuld, och så måste de gifta sig för pengar, hvilket hon gaf ett fult namn. När jag sa att hon var bra lycklig som jämt fick roa sig, så svarade hon, att om hon omtalade hurudant hennes lif var, så skulle det bli en varning för andra.»

»Kanske hon ångrar sitt lefnadssätt?»

»Visst inte! Jag minns hon sa en gång, att hon 'skapades endast till att älskas och dricka champagne!' — Hanna är så lustig ibland... Rysligt söt var hon i går, svart spetsklädning, och de näpnaste broderade sidenskor. Ack, hvad jag afundas Hanna!»

»Säg inte så där! Du menar det inte, och om Selma hörde dig, skulle hon tycka att hennes eget lefnadssätt vore mindre orätt.»

Siri drack hastigt ur den sista mjölkskvätten i sin Audumblaflaska. »Nej, jag menade det inte! Men hvad ha väl vi, så kallade hederliga flickor, för glädje af lifvet? Vi släpa ut oss, sy, föra böcker eller betjäna kunder, halfsvälta och fara illa, vi tvingas att försaka allt som vi ha rättighet att

fordra; och så en dag stå vi där gamla och utarbetade, utan att någonsin ha känt den ringaste glädje — och det tycker du är rättvist!»

»Nej, det är grymt, omänskligt! Och det värsta är, att vårt arbete är så fruktlöst. Men om vi ville ägna våra krafter åt att förbättra vår ställning skulle det nog bli annorlunda. Tänk, om vi kunde samla ihop ett litet kapital så, att det vore möjligt få till stånd en kassa för arbetslösa inom vår förening — eller en ömsesidighetsförsäkring...»

»Med premier och uttaxeringar, som vi aldrig skulle kunna betala! Härnäst tror du väl att vi kunna spara ihop till ett hem åt oss.»

»Ja, nog hoppas jag att den tid skall komma då det finns hem för orkeslösa arbeterskor inom de flesta arbetsgrenar... Kanske att någon rik filantrop föredrar att donera sin förmögenhet till det ändamålet, hellre än till barnhusen, som redan ha millioner i sina fonder.»

Siri vände sig otåligt bort.

»I kväll tittar jag upp till Gudrun.»

»Får jag gå med?» frågade Siri ifrig som alltid. »Tar du någonting med dig?»

»En butelj vin och litet blommor. Jag skall fråga Elise om hon vill skicka en burk honung.»

Siri funderade en stund, så sade hon: »Gör inte det, jag köper honungen! Jag har sparat ihop till en teaterbiljett — men det får vara.»

Ulla tog den oberäkneliga Siri i famn och tackade henne. »Jag vet att du inte tycker om Gudrun och därför är det vackert gjordt af dig.»

Påverkad af Ullas exempel gjorde flickorna

Gudrun alla möjliga små tjänster då hon åter infann sig i kassan.

»Men hon frågar lika litet efter om vi snäsa henne eller öfverhopa henne med vänligheter,» sade Siri en dag då hon uppoffrat största delen af sin middagstimme för att gå ett ärende åt kassörskan.

»Om du endast gjorde Gudrun den där tjänsten för att få tack så kan jag ju tacka dig i hennes ställe,» svarade Ulla på det lugna sätt som började göra intryck på flickorna.

Hon hade endast väntat på Gudruns tillfrisknande för att utveckla en plan som hon länge haft i tankarna. De skulle under sommaren förfärdiga ett antal små arbeten: knypplade kragar, träsniderier, sydda arbeten, allt hvad de kunde hinna med, och så till julen anordna en försäljning. Kanhända grosshandlaren ville mot en viss provision tillåta dem att sälja sakerna i boden; i annat fall kunde de försöka med ett lotteri. De influtna medlen skulle bilda grundplåten till en hjälpfond för arbetslösa, och medlemsafgiften ställas så lågt som möjligt.

Med undantag af Selma blefvo flickorna förtjusta öfver utsikten att få en hjälpkassa. Gudrun, som en gång med sådan likgiltighet åhörde Ullas förslag i samma syfte, syntes nu intresserad af förslaget och Elise lofvade att genom en garnhandlare, som hon kände, skaffa en del material till inköpspris. Där Mimmi och Tina bodde vid Stora vägen på Djurgården fanns en trädgård med ett stort lusthus, och där beslöto flickorna att tillbringa sina arbetsaftnar.

Det blef svårt för Ulla att få tiden att räcka till för allt. En stund hvarje morgon ägnade hon åt sin målning, men det gick långsamt med taflan och hon såg med oro den ena veckan efter den andra glida hän. På eftermiddagarna hade hon fullt upp att göra med att ordna för arbetsaftnarna, och de kvällar hon icke var tillsammans med flickorna höll hon fadern sällskap. Och under detta hemtrefliga på tu man hand lärde far och dotter känna hvarandra. Ulla förstod slutligen denna veka, böjliga natur, som motståndslöst lät sig kufvas af en starkares vilja, denne findanade ande, som hellre led de grymmaste kval än tillfogade en annan det obetydligaste sår.

Med förvåning märkte Emil hur dotterns syn på lifvet och företeelserna blifvit klar och riktig, och med hvilken värme, nästan vältalighet, hon kunde försvara sina åsikter. Hvad skulle hon ej kunnat bli om det varit möjligt för honom att ge henne en god uppfostran? Ty liksom de flesta akademiskt bildade hade han intet förtroende till »självstudier utan metod».

Tanken på dotterns framtid störde ofta glädjen i deras lugna samvaro. Men Ulla försäkrade honom, att hon var fullkomligt nöjd med sin tillvaro. »Jag har numera aldrig tid att tänka efter hvad jag saknar,» sade hon småleende. »Jag tror att endast den är missbelåten med lifvet som ställer sitt mål så högt att det inte kan nås.»

»Ack, barn lilla, än missräkningarna, den förspillda arbetskraften, de svikna förhoppningarna, betyder det ingenting?»

»Jag tycker att mina missräkningar förlorat

mycket af sin betydelse sedan jag börjat tänka öfver andras lidande — så oändligt mycket större än mina egna ... Det är ohyggligt att se så många hvardagsmartyrer det finns omkring oss!»

»Hvad kan man väl göra?»

»Inte hälften behöfva — eller skulle vilja ta emot någon hjälp, det är medkänsla, deltagande, de sakna. Medvetandet om att mänsklig känsla pulserade omkring dem skulle fylla tomheten i de ensammes lif. Om jag inte får den lycka, som pappa önskar mig så skall jag ägna min öfverloppstid och mitt intresse åt dessa stackars varelser, som förlorat tron på sig själfva och på det högsta. Jag vet nog att det är så obetydligt jag kan uträtta, men kanhända jag kan förmå andra att göra mer.»

Emil svarade ej. Att ägna sig åt den lidande mänskligheten var icke hvad kvinnorna i Wärlingska släkten brukade göra då de sökte tröst för svikna förhoppningar. Ulla hade nog plockat upp många nymodiga idéer i böckerna. Hans mor, som lidit mycket, fann sin tröst uti att sköta och förbättra Grimsta. Och Betty Ryding förde ett lugnt och stillsamt lif hos släktingar, så som bruket alltid varit för äldre flickor inom hans krets.

Det var en glädje för honom att en gång fritt få tala om fädernegården, det kära, gamla Grimsta, med dess stora furuskogar, den vildt forsande Norsbäcken, som kom någonstans från de norska fjällen om våren, förande med sig stockar, stenar och isstycken i en dånande, hvirflande massa ned till sjön Billingen. Ulla tröttnade aldrig att höra berättas om den gamla herrgården, om de

låga, gammaldags rummen, de ändlösa hafrefälten, ruddammen med de öfverskuggande alarna, rönnalléen, där de röda bärklasarna lockade alla skogens fåglar till fest, och de vidsträckta hagarna med sina hvitstammiga björkar. Ingenstädes fanns det sådant fiske, som i Billingen, ingenstädes sådana präktiga tillhåll för ripor och orrar, som i de uråldriga Glafvaskogarna, ty ingen oroade dem, ingenstädes sådana härliga moar, branta höjder och solglittrande sjöar och ingenstädes en sådan lockande trädgård med små fantastiska äppelträn och gigantiska krusbärsbuskar. Vid Grimsta lyser solen varmare, klarare än annorstädes, där är himlen skönare, luften mildare och sommarnatten ljusare, ty där är hemmet...

XI.

Huru leken slutar.

Af alla de långa, tröttsamma arbetsdagarna är måndagen den tråkigaste för den hvars arbete går efter trampkvarnsmönstret. Hos Ödmans började flickorna alltid veckans första arbetsdag med att kifvas om hvem som skulle städa hyllorna. Därefter öfvergick man till dispyter om så vidt skilda ämnen, som fördelen af raka hattbrätten framför uppvikta, och pastor primarius' talareförmåga jämförd med en viss liten adjunkts på söder.

Trött och olustig efter en söndag tillbringad på Gröndal stod Ulla en måndagsmorgon och lyssnade till Selmas färgrika berättelse om en utflykt, som hon varit med på till Gripsholm, då Elise ropade på henne från lagerrummet. De skulle tillsammans packa upp och »prisa» ett parti nyinkomna halsdukar.

»Låt dem ligga,» sade Elise nervöst. »Jag har någonting att berätta dig. Du vet, Nils Bergman, faktorn hos Regnérs — han som vi mötte en gång på Djurgården — har friat till mig!»

»Ack, om du kunde tycka om honom ...»

»Jag har alltid tyckt om honom — litet. Men det är... ja, det är någonting, som står i vägen... Nils är i alla fall en präktig gosse! litet häftig kanske...»

»Elise, Elise!» Ulla fattade hennes händer och såg henne allvarligt in i ögonen. »Ingen får tillfälle att mer än en gång hålla sitt öde i sin hand. Väljer du nu den orätta vägen är kanske allt förloradt. Har du råkat in i några brydsamma förhållanden...»

Elise ryckte häftigt till sig en kartong och började räkna innehållet.

»... men har du kraft att göra dig fri så vet jag att ditt lif sedan blir oförvitligt.»

»Ja, jag vet att du tror på mig,» och den sträfva rösten fick ett vekt tonfall. »Det är därför jag talat om det här för dig... jag brukar inte annars ta råd af någon.»

Hon hade blifvit mycket förändrad, Elise, på sista tiden, hon var saktmodigare till lynnet och visade ofta kamraterna små tjänster. Men Ulla vågade icke hoppas att hon skulle bryta med det förflutna.

»Vännen min,» sade hon sakta, »jag är säker på att den här händelsen skall bli din lycka... Inte sant, du besinnar dig ju innan det är för sent?»

»Jag afskyr mig själf, Ulla, men jag kan inte!» och Elises ansikte återtog sitt vanliga trotsiga uttryck, det uttryck kvinnor få hvilka förakta sig själfva, och frukta att andra göra det äfven. »Ack, du vet inte allt!» och hon började gå af och an

och plocka nervöst på näsduken. »Jag har trott dig om allt möjligt ondt . . .»

»Du kunde knappast tro mig vara sämre än jag var!»

»Och du har kunnat? . . .»

»Ja!»

»Hur?»

»Det vet jag knappast. Men hade min vilja varit starkare och mitt sinne renare så skulle jag lättare gått igenom pröfningen.»

»Du tror att frestelsen sändes oss som en pröfning? . . . Men det är grymt! Den svage måste gå under.»

»Den med den svaga viljan — ja!»

»Ser du, Ulla,» sade Elise och jämnade ut ett veck på en af halsdukarna, »det har egentligen aldrig någon lärt mig hvad som är rätt eller orätt . . . Jag är en rännstensunge från Söder; far min dog då jag var liten, och mor arbetade på en cigarrfabrik. Det fanns alltid ett par inneboende hos oss — fabriksarbetare, till hvilka mina äldre systrar stodo i förhållande. De där kärleksförbindelserna ansågos i vår krets för både lofliga och passande. När jag var femton år dog mor, och så kom jag ut — först som springflicka hos en sömmerska — hon var 'väninna' åt en läkare, och jag gick med bud emellan dem — och sedan i handel. Min lön som butikflicka räckte jämt till att klä' mig på . . . och tio kronor i månaden skulle jag betala där jag bodde. Den tiden åt jag mig inte mätt oftare än jag blef bjuden ut. — — En afton voro vi några stycken på Lidingöbro — jag hade då lefvat i tre da'r på kaffe och dopp —

och så blef jag efter supén lämnad ensam i ett rum med min kavaljer; han slog vad om att jag inte skulle kunna dricka ur ett visst antal glas champagne... Då jag vunnit vadet var jag så godt som medvetslös... och mannen blef min älskare. Under den första tiden hatade jag honom — jag förstod inte då hvarför; men så småningom lärde jag mig att älska honom, hans smekningar, hans nycker, hans råhet — allt!.. Ibland tror jag inte det är kärlek — han har bara förhäxat mig.» Hon tystnade, som om hon ångrade sin uppriktighet; och så började hon att packa upp varorna.

Då Ulla en stund senare gick genom butiken ropade Gudrun på henne. »Se här,» sade hon och vecklade upp ett par sedlar, »det är en afbetalning på min skuld. Det vete Gud när du kan få något mer! — Till jul kanske...»

»Hur har du kunnat?... Tjugu kronor!»

»Var lugn, jag har inte lefvat på half ranson!»

»Men du har väl inte lånat?»

Gudrun såg på Ullas upprörda ansikte med en lång, underlig blick. »Nej,» svarade hon kort.

»Hvarför har du lagt dig till med en sådan lugg?» frågade Ulla, som nu först märkte att Gudruns framhår var kortklippt, »och den där rosetten i nacken, vet du, den klär dig inte alls!»

»Jag har inte tänkt rådfråga din smak,» svarade Gudrun och började räkna kassakvittona.

Så snart grosshandlaren såg kassörskans nya kamning anmärkte han därpå, och så kom sanningen i dagen: hon hade låtit klippa af sitt vackra hår. Då flickorna fingo veta att hon sålt det för att kunna betala sin skuld förklarade de, att Ulla

aldrig väntat att få ett öre igen... och nu hade hon ohjälpligt fördärfvat sitt utseende. Selma berättade, att grosshandlaren en gång sagt, att ingen man med smak kunde älska en flicka som hade kortklippt hår.

Lins talade mycket litet med principalen och ännu mindre med flickorna, men det oaktadt var ingen inom affären så väl underrättad om hvad som tilldrog sig där som han. En dag sade han till Ulla, att Ödman antagligen skulle afskeda Gudrun Almfält; han ville icke se det där stubbade hufvudet i kassan. Ulla stirrade förskräckt på bokhållaren utan att kunna svara. Var det väl möjligt, att en rättsinnig handling skulle bli endast till skada?

En stund senare då grosshandlaren var ensam i sitt rum gick hon in och berättade, att Gudrun sålt sitt hår för att kunna betala en skuld. »Äfven om jag vetat af hennes föresats skulle jag inte hindrat henne,» sade hon. »Och jag är öfvertygad om att grosshandlaren ej skall låta henne lida för att hon gjort hvad hon ansåg rätt. Håret växer ju igen på några veckor så att hon kan sätta upp det på det reglementerade sättet.» Hon hade velat tala lugnt och opartiskt, men mot hennes vilja darrade rösten och ögonen fingo ett bedjande uttryck

Det var första gången på länge som de talades vid och grosshandlaren hörde förströdt på henne. Men den enda kvinna som kunnat motstå honom är ett fenomen för sådana män som Albert Ödman, och fenomen intressera alltid. Han stod i begrepp att afsäga sig sin frihet; men innan dess...

Hans blick sög sig fast vid Ulla. Om tillfället varit gynnsamt skulle han kunnat begå en brutal våldsamhet.

»Jag skall inte afskeda fröken Almfält, eftersom ni ber för henne,» sade han med sitt vackraste leende. »Men jag hoppas hennes hår snart växer igen.»

Ulla tackade honom, och han började tala om några förändringar, som han önskade få införda. Medan hon lyssnade till den välljudande rösten och såg de blå ögonen stråla emot sig kände hon sig åter under den gamla förtrollningen. Stämningen försvann hastigt, men för ett ögonblick hade hon den ohyggliga förnimmelsen af att någonting inom henne svarade till denne mans låga lidelse.

Ödman gaf noga akt på henne, och tydde de växlande uttrycken i hennes ansikte efter sina önskningar. Då hon lade tillrätta några tygstycken dröjde hans blick vid midjans mjuka linier. Midjan var i hans tycke kvinnans skönaste kroppsdel, och hos Ulla var den icke hårdt åtsnörd, utan rund och böjlig, lockande till omfamning. Han smålog och sträckte ut handen mot henne. »Hvad du varit grym mot mig!» sade han och mötte Ullas blick. Den var kall och afvisande, och kring de slutna läpparna låg ett drag af hårdhet, som icke var klädsamt, tyckte Ödman, medan han samtidigt tuggade på en svordom och ena mustaschspetsen.

»Var det något vidare?» frågade Ulla och närmade sig dörren. Hon blef alltid rädd då hon såg principalens ögon gnistra till af vrede. Det

var som om hon kände de starka, hårbevuxna händerna kring sin strupe.

»Bed Elise Strandin komma hit så snart hon blir ledig,» sade han med skarp, befallande röst.

Elise hade under de sista dagarna undvikit Ulla så mycket som möjligt. Det var nog lätt att råda andra, men att frivilligt afsäga sig hvad man ansåg för sin lycka det gjorde ingen, därom var Elise fullkomligt öfvertygad. Hennes lycka hade kostat henne många tårar, en och annan samvetsförebråelse och hon hade för dess skull fått genomgå alla möjliga förödmjukelser: kastas bort och tagas till nåder, tåla grofheter och öfverhopas med tvetydigt smicker, men den hade skänkt henne tillfredsställelsen att äga en man hvilken alla kvinnor beundrade och eftersträfvade. Hon hade lefvat i ständig fruktan för att förlora honom, och hon hade begått allehanda ovärdiga handlingar för att behålla hans ynnest. Då det icke lyckades någon att tränga ut henne för längre tid hade hon till sist trott att han verkligen älskade henne, denne ombytlige kvinnojägare.

Lycklig öfver att veta sig efterlängtad steg hon in i grosshandlarens rum. Hon stängde dörren och gick med ett gladt leende fram till sin älskare; hon var så öfvertygad om sin makt öfver mannen att hon icke fäste sig vid hans afvisande blick. »Hvad vill du, Alb'?» frågade hon och smög sig intill honom.

Han sköt henne ifrån sig, häftigt, nästan brutalt. »Jag vill endast underrätta dig om min förestående förlofning,» svarade han med den hänsyns-

lösa uppriktighet, som hans fullkomliga likgiltighet för flickan ingaf honom.

Elise sjönk tillintetgjord ned i en fåtölj. »Du älskar mig inte längre?» var allt hvad hon kunde säga.

»Älskar!» Hans böjliga stämma genomgick hela tonskalan från hvassaste hån till djupaste förakt. Men endast väggarna uppfångade det följande ordet — »fjolla!»

»Hvarför har du då sagt mig det?» ropade Elise, som nu återhämtat sig något och började känna vreden sjuda inom sig.

»Hvad säger man inte för att behaga er flickor... Hvarför tror ni allt hvad vi män prata? Det är dumt att kalla den känsla, som fört oss tillsammans för kärlek. Nog vet jag mer än väl, att om jag varit dräng här i stället för principal så skulle du afvisat mig med förakt. Och hvad mig beträffar så... nåja du var en af de många vackra flickor, som inte äro oöfvervinneliga...»

»Jag var en oskyldig flicka när jag kom hit — det är du, som fördärfvat mig!» Hon visste icke om hon skulle gråta och bedja, eller skrämma honom med sin vrede.

»Hvarför ta' ni kvinnor inte bättre vara på er oskuld? Ni egga med det djärfvaste koketteri och då man, följande uppmaningen, eftersträfva er, skänka ni bort er utan betänkande, men så snart man tröttnat på leken då upptäcka ni plötsligt hvilken skatt ni gifvit bort.»

»Ja, det är naturligtvis alltsammans bara lek för er män.» Tonen var icke längre bitter, endast svårmodig. Hon kom att tänka på Ulla. Ulla,

som efter hvad hon själf sagt kunnat motstå mannen där. Och det var sedan hon gått igenom sin pröfning, som hon började arbeta med Gefionföreningen. Plötsligt förstod hon kamraten och målet som hon sträfvade efter. Hennes egen sorg och missräkning förlorade något af sin stora betydelse och en dunkel önskan att kunna utplåna det förflutna uppstod hos henne.

»Lek!» sade Ödman med ett tillbakahållet hånskratt. »Ja, och ni veta mycket väl att det är lek hela tiden! — Jag skall säga dig, för att kunna fängsla en man för alltid fordras det intelligens...»

»De intelligenta kvinnorna göra inte hvad jag gjort, det är Ulla Wärling ett bevis på!» Hon reste sig upp och såg på honom med en blick, hvilken icke ens hans egenkärlek kunde tyda som någonting annat än föraktfull.

»Nå, hvad jag ville säga dig var, att du får stanna eller flytta, hvilket du vill. I det senare fallet ger jag dig naturligtvis ett vackert betyg. Om du stannar skall det emellertid ge mindre anledning till prat.» Han tystnade och skramlade med nycklarna i byxfickan — ett säkert tecken till en viktig öfverläggning, det visste Elise. »Du kan få behålla den lön du hittills haft,» sade han ädelmodigt.

Elise smålog bittert. Denna angelägenhet kostade honom synbarligen mer bekymmer än brytningen med henne hade gjort. »Nå, eftersom jag ensam är den felande så får jag väl finna mig i straffet — att se er nya lycka. Min närvaro skall nog inte grumla den. Jag är tacksam för att grosshandlarn inte kör bort mig för mitt brott...»

»Så du pratar! Köra bort!... Har jag inte alltid varit snäll mot mina biträden?»

I trappan stannade Elise för att lugna sig litet. Nu gällde det att förställa sig för flickorna så att de icke anade någonting. Det kändes som om ett enda beklagande ord eller en spefull anmärkning skulle göra henne tokig. Trappstegen nedanför henne började svänga fram och tillbaka, och hon måste hålla sig fast i räcket för att icke glida ned. Då såg hon Ulla komma uppför trappan ... dagern föll på det trötta, bleka ansiktet, som hade ett svårmodigt uttryck. Hon har också lidit, tänkte Elise — hon skall förstå mig. »Det är slut mellan Albert Ödman och mig,» sade hon sakta. »Hvad skall jag göra för att slippa tänka på detta elände?»

»Arbeta! Sök dig ett mål, så att lifvet får något innehåll. Du är alltför sund att duka under af denna enda förvillelse.»

* * *

En afton då flickorna samlades i lusthuset vid Stora vägen sade Tina med glad beställsamhet: »Det är min födelsedag i dag, och jag har fått en sändning bär hemifrån Vermland; och nu ska' vi festa — om ni vill hålla till godo.»

»Nej, är Tina från Vermland?» utropade Ulla.

»Ja, jag har en morbror som är...» hon höll på att säga, torpare under Grimsta, men som hon hört ett och annat om notarien Wärlings förhållande till sin mor så sade hon i stället: »bosatt i Stafnäs.»

Ulla böjde sig djupt ned öfver den rosiga

ljungbädden, där bären lågo. Genom en tårdimma såg hon de guldgula knippena lysa emot sig. De voro plockade på Grimstas mark, det var hon säker på. Fadern hade sagt henne att ingenstädes växte hjortronen i sådan mängd som i Glafsskogarna — trollbären, som de kallades, hvilka mogna under en enda natt, den natt då skogsrået Ihli Pilskog drager med sitt följe genom de obanade Eds- och Glafsskogarna. Hon greps af en häftig längtan efter denna plats, som hon aldrig sett, den gamla gården där hon kände att hon hörde hemma. Hvad hennes farmor måtte vara för en hårdhjärtad gammal dam! Hennes sinne blef bittert och hatfullt, men de små rosiga ljungblommorna spredo en doft af frisk grönska från skogar och hed, och där trifves ej bitterhet och onda tankar; hon veknade åter, och bad att få ta en handfull ljung med sig hem.

Medan Tina var ute efter bröd och mjölk sade Mimmi: »Det är inte alls mostern som skickat det här; utan en bondgosse, som heter Lars. Han tyckte om Tina när hon var hemma. Det är en arbetsam gosse, men han är bara dräng, och Tina vill inte höra talas om honom numera.»

Då Ulla gick följde Tina henne ett stycke på väg för att förtro henne sin och Lars Andreassons roman. Nu hade han sparat ihop några hundra kronor och det fanns en liten gård att få i grannskapet af Tinas morbror och moster, och Lars förnyade sitt frieri. Tina hade nog tyckt om honom då hon var hemma, men sedan hon kommit till Stockholm hade hon inte vidare tänkt på att bli torparehustru.

»För allt i världen, Tina!» sade Ulla allvarligt, »kasta inte bort den lycka, som nu bjuds dig. Du håller nog af Lars ännu. Och tänk hvilket öde, som väntar dig här — en gammal utsliten syflicka! När du blir sjuk och oduglig, hvem arbetar väl för dig då? . . . Nu bjuder lifvet dig det bästa det äger, en man, som håller af dig, ett hem — litet och enkelt, hvad gör det — och barn att älska, vårda och lära det bästa du erfarit i lifvet, barn, som i sin tur ska' vårda dig.»

Tinas leende försvann plötsligt. »Allt det där gör man inte på landet,» sade hon med en suck.

»Så gör det du! Du har varit ute i världen och lärt ett och annat, som de kunna hafva nytta af där hemma. Tänk bara hvilken trädgård du skulle kunna ha inom några år, du som är så intresserad af blomsterskötsel. Krusbärs- och hallonbuskar kring grönsakslandena, och framför stugan skall du i stället för potatisland ha din fruktträdgård. Om en fem, sex år kan du redan börja sälja frukt. Ditt exempel kommer att följas af dina grannar . . .»

Tina såg fundersamt ned framför sig. Nåja, nog visste hon mer än bönderna i Stafnäs. »Jag skall införa de gamla konstväfnaderna igen,» sade hon efter en stunds tystnad. »Ack, sådana väggbonader min mormor brukade väfva! Jag fick hjälpa henne när jag var en liten tös. Hennes gamla väfstol finns visst kvar hos moster, tillika med litet bohag efter mina föräldrar.»

»Skrif till Lars i kväll, och låt honom bestämma bröllopsdagen.»

»Å, än dröjer det allt litet! Stugan skall repareras.»

»Min lysningspresent blir en kalf, eller en lammunge, så du får inte vänta dig en nysilfverkanna eller någonting dylikt.»

»Vackert krukmakerigods är bra mycket stilfullare än de där blanka paradpjeserna.»

Ulla smålog då hon hörde sina egna ord repeteras.

Vid hemkomsten väntade henne en öfverraskning — ett bref från Olof. Efter några skämtsamma frågor om hvad hennes longitud och latitud för närvarande var i filosofien började han tala om sin resa i Grekland och Mindre Asien. Han blef vältaligare öfver fyndet af en stensockel från Attalidernas tid än han skulle blifvit öfver upptäckten af en ny världsdel. Skönheten hos en näslös Nike öfvergick all mänsklig skönhet, och att spåra upp den rätta åldern af det första Artemistemplet i Efesos var af större intresse för honom än någon af människosläktets stora frågor.

Han har förlorat all känsla för människorna och deras sträfvanden, medan han sysslat med döda ting, tänkte Ulla, och lade undan brefvet.

Den ungdomliga entusiasm för konsten och den varma beundran för antiken, som Olof alltid funnit hos Ulla kom honom att skrifva om det som upptog hela hans intresse. Hennes svar förvånade honom. Han hade väntat sig ett blygt och smånätt bref från en ung flicka, och i stället var det en allvarlig, tänkande kvinna som skref till honom, en kvinna med moget omdöme och säker uppfattning.

Han tyckte att det låg någonting ringaktande i de få ord hon ägnade de märkliga fynden och hans djupa intresse därför. Icke heller skref hon mycket om sig själf. Hennes intressesfär var synbarligen någonting som hon ansåg honom stå utanför. Några ord som hon skref gjorde ett underligt intryck på honom: Är det icke en tvingande nödvändighet för hvarje tänkande människa att gripa in i de rådande misshälligheterna... Omkring oss finnas otaliga förolyckade varelser, som skulle varit räddade om vi skänkt dem litet deltagande, men vi låta dem sjunka — hvad kommer det oss vid!

Då Olof lärde känna lifvets skuggsidor och började förstå människosläktets lidanden, hade han med ungdomlig entusiasm uppgjort allehanda planer för att afhjälpa detta. Men medan han funderade på rätta sättet att genomföra sina reformer lyssnade han till hvad de sakkunnige hade att säga: Fattigdomen berodde ej på arbetslöshet utan på lättja, sjukligheten bland proletärerna var ej en följd af umbäranden och öfveransträngning utan af dryckenskap och last. Hjälpsamhet verkade endast som en uppmuntran till lättja och bedrägeri. Och då han ej såg sig i stånd att ensam kunna uträtta någonting upphörde han att grubbla. Endast någon gång, som t. ex. då en kamrat lät en pistolkula förkunna att han var insolvent, eller han bland nattfågelskaran mötte en ung flicka, hvilken han känt medan hon var arbetsam och ärbar erfor han en plågsam känsla af, att han på något sätt kunde afvärjt dessa olyckor. Men den nyktra, kritiska eftertanken sade honom snart att

han ingenting kunnat göra. Så tog arkeologien honom fången och sedan hade han ej vidare några samhällsförbättrande idéer.

Vid genomläsandet af Ullas bref kände han för ett ögonblick åter den gamla oron i sinnet. — Men Athens himmel var så klar, rosorna doftade så härligt där han satt i franska konsulns vackra trädgård, det präktiga Samosvinet gnistrade i de turkiska bägarna, och med Akropolis skimrande i mezzo tinto och med Aeginas blånande golf för ögonen försvann helt hastigt alla plågsamma självanklagelser.

XII.

Siri.

Siri gick missmodigt af och an en söndagsmorgon och stökade i hemmet. För hennes känsliga skönhetssinne var detta hem en ständig anledning till missnöje. Allting var tarfligt, fult och hvardagligt. De två snidade ramarna, hvilka omslöto ett par gravyrer, sågo löjliga ut i den simpla omgifningen. Det var en riktig pigkammare, brukade hon säga till mostern. Möblerna bestodo af en brunmålad soffa, hvars ripsöfverdrag illa dolde de söndriga resårerna, en enkel byrå i imiteradt valnöt, en skänk, målad att föreställa det träslag ägaren helst önskade, ty färgerna schatterade från ljusbrunt till blåsvart, och så ett divansbord med tryckt ylleduk, hvarpå ett söndrigt album låg. På hvarje lämplig plats var placerad något af mosterns många »minnen» — porslinshundar, kulörta glaskulor, defekta vaser och granna pappaskar, namnsdagspresenter från släkt och vänner; billiga och tarfliga småsaker, som Siri hatade.

Medan hon flätade håret och ställde i ordning tvättvattnet åt sig fantiserade hon om hur hon ville ha sitt rum inredt ifall hon fick följa sin egen

smak: väggarna i blekblått, så att taflornas djupa färger framträdde; på det bonade golfvet en mörk matta i österländskt mönster, för de höga fönstren glesa gardiner i diskreta färger, fallande i djupa, raka veck från tak till golf, utan kornischer, snören och bjäfs, på den höga panelsoffans hylla gammalt lergods och sällsynta bronser, stolar af skulpterad ek på väldiga lejonfötter, kakelugnen en riktig Hirschvogel, sådan som Ulla visat henne en teckning af, ofvanför det inlagda bordet en oval spegel i bronsram ... Det skulle icke finnas några stoppade möbler, kuddar eller dynor, ty hon visste att det var tapetserarens handtverk som utträngt all stil och dekorativ konst i möblerna. Mest sysslade hennes fantasi med de snidade skåpen, de gamla tunga, härliga skåpen, som hon ville ha i detta rum, där en harmonisk stil och ett strängt skönhetsmått skulle råda, sextonhundratalets massiva ekskåp, maskstungna och ebenholtsfärgade, med grinande djurhufvuden och väldiga bladrankor, klumpiga konstlås och vapenprydda handtag. Hon tillslöt ögonen för att kunna föreställa sig det hela. Fönstren skulle ha små rutor och dörren skulle vara snidad med ett konstnärligt öfverstycke — tvenne händer, en kvinnlig och en manlig omslutande hvarandra.

Hon öppnade motvilligt ögonen och såg på sitt tarfliga tvättställ, där ett litet handfat af gul lera stod bredvid ett spräckt tefat, hvilket tjänstgjorde som tvålkopp. Hon skrattade hånfullt: två händer, som mötas — hemmets symbol, kärlekens tecken! En mycket lämplig fantasi för henne, den ensamma.

Med ett par hastiga ryck slet hon af sig klädningen och vek ned linnet. Sedan lång tid tillbaka dref hon en fullständig skönhetskult med sin kropp. Hon tvättade, ansade och skötte den på det omsorgsfullaste. Medan hon lät vattnet rinna från armarna ned i fatet såg hon sig i spegeln ofvanför tvättstället. Klädd tog hon sig ingenting ut, men så här var hon vacker, det såg hon. Hon höjde ena armen och beundrade dess vackra rundning vid axeln, dess plastiska afsmalnande nedåt handleden, och armbågens runda grop. Därpå betraktade hon halsen och skuldrorna kritiskt, som om det varit en annan kvinnas kroppsdelar hon bedömde, halsen var smal och glänsande hvit, skuldrorna nästan barnsligt späda, men liniefint modellerade. Kanske hon var väl mager? . . . Men så fick hon syn på midjans mjuka rundning; blicken klarnade, hon såg att hon liknade Thorvaldsens Psyche och hon kände en sprittning af välbehag öfver sin egen skönhet; hon var frestad att kyssa spegeln, som återgaf hennes ungdomliga fägring. Men så fördystrades åter hennes sinne. All denna skönhet skulle vissna utan att vara till någon glädje . . . Ingen älskade henne, ingen skulle smeka dessa mjuka armar, kyssa den hvita halsen, och hon greps, som ofta förr, af en vild, okuflig längtan efter någon åt hvilken hon kunde skänka sin ömhet.

Då Ulla en stund senare inträdde fann hon henne uppkrupen i soffan, gråtande som ett öfvergifvet barn. Så snart hon med skälfvande stämma hviskade sitt: »Ingen, ingen håller af mig!» förstod Ulla hur det var fatt. Hon mindes de otaliga

gånger då Siri plötsligt och oförklarligt blomstrat upp som en vildros, då hon blifvit mjuk och behagfull, jämn och glädtig till lynnet, då alla hennes excentriciteter försvunno och hon icke var någonting annat än en enkel, glad och sorglös ung flicka. Denna förvandling inträffade alltid samtidigt med att hon hade hvad flickorna kallade »en piff att svärma för». Ulla förstod nu detta stackars ensamma hjärtas längtan efter kärlek.

»Du är ju så ung; hvarför skall du misströsta . . .»

»Jag är tjugufyra år . . . Hvad tror du jag har att hoppas på! Hela mitt lif har jag gått som i en dröm och väntat på att någonting skulle inträffa . . . någonting som gaf en förklaring på hvarför jag blef född, hvarför ett så dyrbart ting som en gnista lif släpptes ut i världen. Min tillvaro är så onyttig, så meningslös, att . . .» hon tystnade och såg stelt framför sig. »Jag känner mig ibland frestad att begå någon riktig galenskap för att en gång få smaka hur det käns att verkligt lefva . . . Ja, för att sy halsdukar och sälja löskragar kan du väl inte tro att en människa enkom skapats. Men var inte rädd, jag är för feg till att rymma med en positivvirtuos, eller ta anställning vid ett 'litet, men honnett' band.»

Ulla fruktade icke för någonting dylikt, hon endast häpnade öfver att hon dagligen kunnat vara tillsammans med en människa utan att lära känna hennes inre.

»Vet du, det finns allt bra många 'ensamma' bland männen också.»

Siri fnyste till misstroget. »Männen, som

endast ha att välja! Förbli de ensamma så är det af fri vilja.»

»När jag tänker på Lins och Hakon Sander så tror jag inte det.»

»Lins!» utropade Siri med en axelryckning, så mindes hon ett och annat yttrande af honom, som hon skrattat åt, men hvilket nu föreföll henne helt patetiskt. »Ja, stackars Lins, inte har han mött mycken vänlighet af kvinnorna! Men, herr Sander...» Hon gjorde ett uppehåll, rodnade och sade: »Han förefaller så kritisk!»

Det var helt ofrivilligt Ulla kom att nämna Sanders namn. Fadern brukade säga, att Hakon aldrig skulle gifta sig, att han misstrodde kvinnorna. Men hon hade lagt märke till, att hans ögon ibland fingo ett hungrande uttryck då man talade om ett lyckligt familjelif.

»Hvad det är ohyggligt att förtäras af längtan efter någonting som blir oss förnekadt!» sade Siri suckande.

»Om vår längtan efter kärlek inte bara är en längtan efter att emotta, utan äfven att ge, hvarför skänka vi inte något af vår kärlek åt de lidande?»

»Bli barmhärtighetssyster? Nej, det passar jag inte till. — Om du visste sådana galna idéer jag kommer på ibland!»

»Du är så fasligt öfverspänd, Siri. Din fantasi behöfver något att syssla med. Du bör till hösten gå igenom en kurs i träsnideri. Utför sedan något större arbete, som kan exponeras, så kanhända du får beställningar.»

Siris fantasi var redan fullt sysselsatt. »Om

jag snidar en tidningshållare, tror du att herr Sander köper den af mig?»

»Det tror jag visst. Han tycker mycket om sådana där saker.»

De lyckligaste stunder Ulla hade voro de timmar hon tillbringade i fröken Halldéns atelier. Lifsglädjen och ungdomsmodet vaknade på nytt. Arbetslusten svek henne aldrig, men lärarinnan rådde henne att icke forcera arbetet. Och hur det än bjöd emot måste hon be Lins om ännu några veckors uppskof med skuldens betalande. Ju längre hon arbetade på taflan ju mer älskade hon sitt verk. Jeffe hade lyckats bäst, och hon kände en verklig skaparglädje då hon såg att hon träffat hans naturell.

Då den var färdig nekade herr Gerlach att köpa taflan, men han var villig att exponera den på nästa utställning. Det var således ingen annan råd än att göra en afbetalning till Lins, men då kunde hon icke lämna det sedvanliga bidraget till hushållet.

Gröndal hade icke beredt Amanda det nöje hon väntat sig, och att lefva sparsamt på landet hade varit alldeles omöjligt. Då hon flyttade in till staden var därför humöret hvad Jeffe kallade »Orpa-snorpa» och värre blef det då hon fick veta att Ulla icke kunde lämna några pengar den månaden. Hon gissade att dottern haft någon utgift för »syföreningen», och framhöll det dumma och otacksamma uti att offra någonting för sina medmänniskor.

Under det hon retade upp sig mot dottern mognade så småningom en plan hon länge haft.

Den att få Ulla förlofvad med Hakon. Som hennes blifvande måg kunde han icke neka henne ett nytt lån. Han var visserligen inte den man hon helst önskat åt dottern, men Ullas envishet att ej vilja göra bekantskaper hindrade henne från att få fatt i en bättre... En sådan dum flicka! Att ha den rike Ödman förälskad i sig, och ej förstå att spela sina kort bättre!

En dag, strax efter inflyttningen, då Ulla kom hem till middagen, stod modern i tamburen och talade med en inkasserare. Utan att låta sig störas af dotterns närvaro sade hon:

»Herr notarien kan vara fullkomligt lugn, jag skall betala om fjorton dagar. Det här är min enskilda skuld, som jag inte vill besvära min man med.»

Då inkasseraren gått tog Amanda på sig en högtidlig min och sade:

»Det är alltid så här, ser du; jag hinner inte väl ur det ena trasslet förr än jag kommer in i ett annat. När din far inte kan skaffa till det vi behöfva så måste jag låna.»

»Mamma gjorde ju det en gång förr,» sade Ulla och gaf noga akt på modern.

»Ja, Hakon var så snäll och lånade oss hvad vi behöfde... Han räddade din far från konkurs den gången.»

Det var således som hon anat! Men hvarför visste fadern ingenting om detta? Och af hvilken anledning var modern så uppriktig nu?

»Hvarför lånar mamma då pappa inte kan betala?»

»Å, med de här småskulderna är det ingen

fara, men Hakons skuld, den kan vi naturligtvis inte bli kvitt. Den är ganska stor . . .» Hon talade långsamt och med tonvikt på hvarje ord. »Men han har goda inkomster, och för din skull så . . .»

»För min skull?»

»Nog har du märkt, att han är kär i dig, och som du ingenting gjort för att afvisa honom, så är han naturligtvis säker på att du samtycker då han friar till dig.»

»Har han sagt någonting sådant?»

Amanda föredrog att lämna frågan obesvarad. I stället sade hon:

»Du kan inte annat än samtycka under de här förhållandena. Det är för din skull han hjälper oss, för din skull han bor här . . .»

»Mamma, mamma, du har då med berådt mod sålt mig!»

Amanda vände sig bort och började ordna med kläderna på klädhängaren. Den ångestfulla tonen kom henne att känna sig obehaglig till mods. Det var bäst att lämna flickan i fred, hon hade ju hjälpt till så godt hon kunnat. Men så mindes hon inkasseraren, och då vände sig magnetnålen helt hastigt. »Du har fasligt lätt för att bli teatralisk, Ulla,» sade hon. »Hakon har alltid visat sig hjälpsam mot oss, hvad var väl naturligare än att jag skulle vända mig till honom då jag behöfde ett lån. Att han tyckte om dig var väl ingen orsak hvarför jag skulle försmå hans hjälp.»

»Det var väl den mest giltiga orsak!»

»Nå, jag som endast är en stackars obildad kvinna förstår mig naturligtvis mindre på det

passande än du, som haft förmånen att vara bland bildade människor.»

Tonen var hånfull och retlig, men sanningen af hvad hon sade slog Ulla och omstämde henne. »Vi måste tänka ut något sätt att godtgöra Hakon, mamma. Han kan ju få bo hyresfritt tills vi betalt honom. Pappa får göra afbetalningar, och jag lofvar att bidra hvad jag kan.»

»Om du gifter dig med honom så måtte vi väl i all världen inte behöfva betala honom! Det kan vi för resten inte... Vi ha andra skulder som du vet.»

»Äfven om jag blef Hakons hustru antar jag att pappa skulle anse sig förpliktigad att betala sin skuld.»

»Förpliktigad!» Amanda härmade Ullas ton. »Jag skall säga dig, att jag är trött på ditt öfversitteri, och ditt lärdoms... lärdoms... snobberi gör jag en konst i! Om du i stället för ett så'nt där lärdt hufvud hade en smula hjärta, så tänkte du på dina stackars föräldrars belägenhet. Som Hakons hustru kan du hjälpa oss med barnens uppfostran.»

»Jag gifter mig inte med Hakon, så låt oss ej tala mera om det.»

»Jaså! Och vår skuld till honom?»

»Den måste vi naturligtvis betala!»

»Inte blir det din far som gör det. Och räkna inte på din vördnadsvärda farmor...»

»Jag skall tala med pappa. Någon utväg måste finnas.»

»Ja, visst — konkurs! Tänk, hvilken glädje för släkten! Hvad är det du har emot Hakon!

Han är ju fin och bildad. Jag trodde du var för förståndig att fästa dig vid utseende och ålder. Inte för att jag är 'svår' på honom, men din smak och min brukar ju alltid vara stick i stäf olika.»

»Jag har ingenting emot Hakon, men det är inte skäl nog hvarför jag skall gifta mig med honom.»

»Hur många fattiga flickor tror du blefve gifta om de i stället för att ta hvad som bjöds, väntade på den de kunde bli riktigt kära i?»

»Jag anser inte äktenskapet vara ett försörjningsmedel...»

Moderns skarpa svar afklipptes af en ringning på tamburklockan. Den besökande var en af grannarna vid Gröndal, modisten fröken Ström, som Amanda blifvit god vän med. En stund senare anlände ett bud med några hattaskar. Det var de nya höstmodellerna, som modisten önskade visa fru och fröken Wärling.

»Jag skall klä' om min gamla vinterhatt,» förklarade Ulla, men Amanda valde ut en Pariserhatt med plymer till trettio kronor. »En sådan hatt blir billigast i längden,» sade hon till svar på Ullas förebråelser då de kommo på tu man hand. »Inte tänker jag gå som ett åkerspöke för att behaga dig.»

Ulla lade in den plymbeprydda hatten i sin ask och förklarade, att hon ämnade återlämna den. »Jag kan naturligtvis inte hindra mamma från att gå och ta igen den, men i så fall säger jag åt fröken, att pappa inte betalar mammas skulder.»

»Är du tokig!»

»Hvarför tvingar mamma mig till ett sådant steg?»

»Jag skall nog skaffa mig pengar att betala hattskrället med!»

»Nåväl,» Ullas ögon började glänsa på ett sätt som oroade modern, »om en sådan här lyxartikel kommer in i huset medan våra affärer befinna sig i det skick de nu äro, så klipper jag sönder den i små bitar . . .!»

»Låt mig klippa!» ropade Jeffe, som osedd kommit in i rummet.

»Tyst, pojke! Och du, Ulla, understå dig inte att gå och skämma ut mig hos fröken Ström!» Förargelsen öfver att ännu en gång ha förlorat öfvertaget gjorde henne utom sig. »Du och far din ha väl kokat ihop någonting i sommar. Du skall naturligtvis föra spiran här, du, och Emil, han skall väl få allting som han vill ha det. Jag skall bli piga åt er förstås . . . Men om du tror det skall lyckas, så bedrar du dig allt!»

Ulla förstod att fadern skulle få umgälla hvad hon nu företog sig. Om hon skulle . . .

»Tag hit hatten, och stå inte där och tänk ut något nytt otyg!»

Ge vika nu, och förlora hvad hon vunnit genom så många strider? Nej, förr fick modern göra sitt värsta!

»Jag lämnar igen hatten och hälsar från mamma, att mamma ångrat sig.»

»Du vågar inte säga en sådan osanning!» Men Ulla var redan utom dörren, och Lotta fick i stället åhöra Amandas åsikter om egensinniga och öfverkloka barn, som vilja mästra sin mor.

Då Ulla kom hem beslöt hon att genast tala med Hakon, och som dörren till hans rum stod på gänt steg hon in med ett: »Kan jag få tala med dig?» Men rummet var tomt. Hakon var således inne hos föräldrarna, och orolig öfver hvad modern kunde säga beslöt hon att invänta honom. På skrifbordet låg kassaboken uppslagen och nederst å vänstra sidan stod bredvid dagens datum: A. Wärling, inlöst sin revers af den 17 augusti kronor 500. — Hon satt och stirrade på den skrifna raden tills hon förstod hvad den betydde. Moderns ord: »Allt detta gör han för din skull,» fingo nu en annan förklaring. Motvilligt fattade hon sitt beslut att bli Hakons hustru, och rädd för de upproriska tankar, hvilka smögo sig på henne, skyndade hon in i salen.

Hakon afbröt sitt samtal med Amanda och åg forskande på Ullas upprörda ansikte.

Hon smålog tvunget och sade med låg, osäker röst:

»Det är ju sant hvad mamma påstår — att du håller af mig?»

För ett ögonblick kände Hakon sig förunderligt lycklig: det var icke kärlek, endast glädje öfver att en varelse i hela världen tydde sig till honom ... höll af honom. Han fattade Ullas händer och såg henne in i ögonen. En enda blick var nog för att öfvertyga honom om hans misstag.

»Din mor har skämtat,» sade han lugnt. »Nog vet du, att det endast är vänskap jag känner för dig.»

»Du tror inte, att jag kan hålla af dig?» sade hon osäkert.

Han såg på henne med en vemodig blick.

»När du en gång lär känna den stora hängifvenheten, så skall du förstå hvilket misstag du nu varit nära att begå.»

Ullas ansikte klarnade hastigt upp och hon drog ett befriande andetag.

»Ingen människa kan bli klok på er båda!» utropade Amanda, och lämnade hastigt rummet. Hakon hade naturligtvis genomskådat hennes plan och handlade därför som han gjorde.

»Jag är rädd att jag kommer att bli försatt i konkurs,» sade Hakon till Ulla. »Anledningen är att en firma i landsorten, som jag haft affärer med inställt sina betalningar. Men mina aktiva hoppas jag skola öfverstiga de passiva.»

»I morgon skall du visa mig hur du bokfört mammas skuld.»

»Din mor har således sagt dig . . .?»

»Ja. Om ett par dagar hoppas jag, att vi ska kunna betala dig.»

»Det är väl inte ditt allvar?»

»Jag tror att pappa kan få ett lån på fördelaktiga villkor. Glöm inte att visa mig vårt konto i morgon bittida.»

Senare på kvällen underrättade Ulla fadern om deras skulder.

»Hvar gör du då af alla pengar?» utropade han med det enda tecken till vrede Ulla någonsin sett honom visa mot modern.

»Och det frågar du, som inte kan förtjäna tillräckligt för att försörja din familj!»

Ulla skyndade att afbryta modern.

»Om pappa skrifver en skuldförbindelse skall

jag försöka att få låna pengar så att Hakons fordringsägare inte göra någon förlust. Och om vi inskränka oss kunna vi göra en månatlig afbetalning . . .»

»Inskränka oss!» utropade Amanda med ett tvunget skratt. »Kanske min visa dotter kan lära mig konsten hur vi ska kunna lefva mera knappt än hvad vi nu göra?»

»Mamma får en viss summa till hushållet, och så lägga vi af till hyran och . . .» Men Ullas vidare förklaringar afklipptes af modern, som nu fann det vara tid att göra sin myndighet gällande.

Som vanligt blef Emil försagd, då hustrun började storma.

»Du förstår nog inte hvad ett hushåll kostar, Ulla,» sade han och såg tveksamt på dottern.

»Jag förstår, att vi i nödfall få bo alla i ett rum, som arbetsfolk göra, att vi få äta strömming och potatis och gå i lappade kläder hellre än att vi ska bedra någon!»

Hon hade glädjen att se faderns ansikte klarna upp på ett märkligt sätt. Han rätade på sig som om han plötsligt kastat af sig en tung börda.

»Ja, ja, vi måste göra rätt för oss,» sade han.

Amanda letade efter en dräpande fras, men då hon inte fann någon tillräckligt amper, teg hon. Ulla hade ett sätt att ignorera hennes sarkasmer numera, som gjorde att de förlorade sin udd. Medan Emil skref reversen satt hon och såg på honom. Hvad var det väl som kom hans ögon att stråla så, hela hans hållning att plötsligt synas ungdomlig och spänstig? Han var allt vacker ännu, hennes Emil.

Då han slutat skrifva reversen såg han på dottern med en kärleksfull blick.

»Min modiga lilla flicka! Och du tror, att du kan få pengar på den här med detsamma? — För mig skulle det då inte lyckas?»

»Vi få väl se, pappa lilla, hur det går.» Hon lutade sig ned och smekte honom. Stackare! Sådana sparlakansläxor han skulle få innan han somnade.

Men Amanda tänkte på någonting annat än att »säga Emil sin mening». Hennes oberäkneliga lynne hade slagit om, och hon led nu af att se sig utestängd från mannens och dotterns förtroende.

»Vi börja väl vår försakelsetid redan i kväll,» sade hon. »Ni ska få gröt och mjölk, riktigt tjock hafregrynsgröt — vermlandsgröt — som du tycker så mycket om, Emil.»

XIII.

Vaknande kärlek.

Septemberskymningen började falla på och då Olof Hellman märkte att han icke längre kunde tyda den svårlästa gammallatinska skrift han höll på att läsa lade han boken ifrån sig och såg ut genom fönstret. Öfver domkyrkans höga spiror steg halfmånens glänsande skära långsamt upp. Himlens djupblåa ton och aftonrodnadens guldglans bleknade långsamt för månljusets isiga strålar, och ur de kosmiska djupen tindrade stjärnorna med allt klarare sken. Det var feniciernas historia Olof nyss läst. Det gamla kulturfolket, hvars sista försvinnande spår han sökt att upptäcka under sina resor i Orienten. Med minnet uppfylldt af den Sidoniska Astartekultens mysterier fängslades han af nattens gåtfulla härskare, som sakta gled genom rymden i sin kalla, lysande prakt, hemlighetsfull och ofattbar som i Tyriern Hirams dagar. Hans tankar dröjde vid den märkliga betydelse kaldéerna gåfvo åt månen. Dess attraktion till jorden och tidvattnets fenomen väckte undran och skräck, dess sällsamma inflytande öfver det

dolda känslolifvet, denna mystiska makt under hvars suggestion där vaknar en skälfvande och oemotståndlig åtrå efter älskog och vällust.

Månstrålarna spunno sitt mystiska nät kring honom i fönstersmygen och han blef sittande fängslad af den hvita prakten där ute. Luften dallrade och glindrade som af myriader frostpartiklar, stjärnorna lyste i grönhvit glans, Venus praktfull med skarpa uddar, Sirius, blixtrande som solklotet i ett aflägset solsystem och Altair flämtande med bleknadt sken. Det kom öfver honom en längtan efter oändligheten, det fördolda, det öfversinnliga, en stämning framkallad af drömmar, tystnaden och ensamheten. Han sträckte armarna upp mot den praktfulla synen och hviskade åkallande: »Astarte, du underbara!» Då han lutade hufvudet tillbaka kände han någonting kallt mot tinningen . . . det var »månjungfrun» från Efesos, som stod på bordet bredvid honom. Lemmarna glänste elektriskt i månljuset och ansiktets kalla skönhet hade någonting gåtfullt, lockande. Undrande som så ofta förr hvad denna bild en gång varit ämnad att framställa, betraktade han de halfslutna ögonen och den smala munnen med det stolta, segervissa draget. Om där någonsin i världen funnits en kvinna, hvilken liknade denna, så hade det hos henne pulserat heta lidelser bakom den kalla ytan.

Då han reste sig upp kändes hans lemmar tunga som bly och han sjönk åter tillbaka på stolen. Hans läppar vidrörde »månjungfrun», och metallens kyla öfvergick plötsligt till en brännande hetta, hvilken meddelade sig åt hans blod och

satte hans nerver i dallring. Och så togo feberfantasierna öfverhand; han hör aflägsna, besynnerliga ljud, praktfulla exotiska syner draga förbi hans inre blick, han känner sig förflyttad till en okänd värld, en värld af sällsam skönhet, skimrande i ett spöklikt månljus, med en natt af oförliknelig klarhet och ro. Och där står Astarte kall och hög som ödet.

Morgonen därpå då städerskan kom in fann hon honom liggande på soffan i full yrsel. Den »gröna mamsellen» låg kullslagen bredvid fönstret. I fallet hade hon krossat ena fönsterrutan, hvilket förklarade kylan i rummet och docentens sjukdom.

Då Olof öppnade ögonen efter den första nattens lugna sömn blef han öfverraskad af att se Ulla sitta vid bordet.

»Ser jag ännu syner, eller är det verkligen du?» utropade han.

»Jo, det är jag, Olof. Jag kom till Uppsala i ett ärende — och jag fick höra af din städerska att du var sjuk. Doktorn säger att det är ingen fara, men inte kan du väl vara utan sköterska?»

Hon hade blifvit mycket förändrad sedan de sist träffades, tyckte Olof, och medan han låg och betraktade henne, kände han en plötslig önskan att få se detta unga, tärda ansikte stråla af glädje och lycka.

»Hvad det var vänligt af dig att titta till mig. Om du stannar i Uppsala tills i morgon så får du träffa tant Betty... Hon är nu i Stockholm, men har skrifvit, att hon kommer hit och hälsar på mig.»

Ulla steg hastigt upp och började ordna

flaskorna på nattduksbordet. »Tack, men jag måste resa i dag... Du får då någon som ser om dig... Men för i natt — är din städerska att lita på?»

»Fullkomligt!... Var inte ängslig för mig.» Hennes synbara oro kom honom att känna en plötslig ömhet för henne. Han tog en af hennes händer i sina, en liten mager hand med synliga ådror och smala fingrar. »Du måtte arbeta alldeles för mycket, Ulla, du ser så klen ut.»

Hon rodnade lindrigt, hon var icke van att någon frågade efter hennes välbefinnande. »Tack, jag mår förträffligt; jag önskar bara dagen räckte till för allt jag borde göra.» Hon ordnade sängkläderna litet, och Olof tyckte att hon gjorde det oändligt mycket bättre än gumman Olsson.

»Jag skulle gärna velat visa dig stadens sevärdheter,» sade han, »men du kommer väl hit en annan gång?» Så mindes han, att hon ingenting sagt honom om anledningen till sitt besök. »Kom du hit för att få tala med mig? Se så, säg mig uppriktigt hvad det är.»

»Det kan jag inte plåga dig med nu. Jag skall skrifva längre fram...»

»Du säger mig ögonblickligen hvad du har på hjärtat, annars ringer jag på madam Olsson, visar ut dig, klär på mig och bjuder dig på middag eller begår någonting annat äfventyrligt... Nå-å?»

Ulla försökte småle då hon framförde sitt ärende, men hvarje drag i hennes ansikte visade hur plågsamt det var för henne att be Olof skaffa borgen åt fadern.

»Jag har en summa på upp och af,» sade

Olof utan betänkande. »Du kan få hvad du behöfver redan i morgon.»

Ulla funderade litet, så svarade hon:

»Om du tillåter pappa att betala den vanliga räntan och du är nöjd med femtio kronors afbetalning i månaden . . .»

»Ränta!»

»Ja, på andra villkor kan jag ej anta det du erbjuder.»

Han skrattade.

»Dumheter! Släktingar emellan!»

»Då får jag vända mig till någon annan.»

Han förstod att här var en kvinna som icke kompromissade.

»Som du vill då. Jag får finna mig uti att utöfva det vällofliga procentaryrket.»

»Och du är nöjd med betalningsvillkoren? Jag hoppas att vi ibland ska kunna skicka mer . . .»

»Du skall väl bidra till den där afbetalningen?»

»Litet.»

»Skulle det såra din stolthet mycket om jag nöjde mig med tjugufem kronor? Det talet behagar mig bättre.»

»Men inte mig. Du skall få en skriftlig förbindelse i morgon.»

»Hvad ni fruntimmer äro förskräckliga när ni slå er på affärer! Värre än Hamburgs judar att komma till rätta med.»

»Anledningen till att pappa behöfver de här pengarna är . . .»

»Som uttryckligt villkor för mina tre och en half anhåller jag om att ingenting få veta!»

Ulla sänkte hufvudet. Hon hade aldrig känt sig så förödmjukad som i detta ögonblick. »Det är helt och hållet mitt eget tilltag, detta att jag vänder mig till dig. Pappa blir säkert mycket missnöjd då han får veta det.»

Stackars lilla Ulla! Hvad kan fru Amanda nu ha haft för sig, undrade Olof.

»Försök att sofva nu,» sade Ulla. »Jag skall väcka dig en halftimme innan tåget går.» Hon lade handen på hans panna och tryckte hufvudet sakta ned på kudden.

Medan han låg där och då och då tittade upp på henne i smyg, undrade han hvad det var som åstadkommit en sådan förändring hos henne. Det kunde icke vara ledsamheterna i hemmet, däraf skulle hon endast förbittrats; någonting helt annat måtte det varit som gifvit det veka, blida barnaansiktet ett så allvarligt och tänkande uttryck. Måhända hade hon redan genomgått sin utvecklings alla skeden — ensam, utan stöd.

»Ulla,» sade han sakta, och med en ömhet i rösten, som kom henne att spritta till, »vill du lofva att alltid vända dig till mig, som till en vän. Jag hoppas att mormor och dina föräldrar ska' kunna försonas . . .»

»Jag tror det är bäst att allt förblir som det hittills varit,» svarade Ulla litet kyligt. »Och något vidare lån kommer pappa inte att behöfva.»

»Berätta något om dig själf. Hur tillbringar du dina aftnar?»

»Jag ritar litet och läser med barnen ibland.» Hon ville ingenting säga om sitt arbete i föreningen — det kunde inte intressera honom.

Men han frågade och frågade tills han fick veta hvad han ville. »Jaså, den där lilla vippan, Siri, har artistiska anlag.»

Han låg stilla och tänkte på alla dessa unga, svaga varelser, hvilka kämpa vapenlösa mot en fiende som är dem öfverlägsen; tänkte på kvinnor så som han aldrig gjort förr, med broderlig ömhet och medkänsla. »Och hvad äro dina förhoppningars yttersta pol?» frågade han.

»Att få till stånd ett hem där de utarbetade, de lefnadströtta och hemlösa kunna få sluta sina dagar i lugn. Där skall också finnas ett härberge för dem som tillfälligtvis sakna arbete.»

»Det är ett slags världsligt kloster du vill inrätta. Och du tror att din idé kan förverkligas?»

»Jag är alldeles öfvertygad om att ett sådant hem skall komma till stånd på ett eller annat sätt. Och har det bara blifvit ett så uppstå nog fler.»

»Du är bra ung att syssla med filantropi.»

»Är väl någon för ung att göra hvad som känns som en tvingande plikt?»

Han såg forskande på henne. Var det möjligt att hon redan fått ett lifsintresse, som skulle bli henne nog? Och för ett ögonblick kände han en alldeles oresonlig motvilja för hennes sysslande med de där främmande idéerna. 'Plikt!...' Ja, naturligtvis var det hela ett utbrott af hennes trosifver. Han mindes hur hans vetenskapliga tro ofta stött henne, och hur hon under deras samtal försökt gendrifva de revolutionära tänkarnas påståenden.

Då Ulla reste sig upp för att gå skref han hastigt en anvisning och räckte henne den med orden: »Vi träffas då jag kommer till Stockholm.»

Dagen därpå visade Betty Ryding honom en tafla som hon köpt i Stockholm. Den var målad af Emil Wärlings dotter, berättade hon. Barnen voro naturligtvis hennes syskon. Betty fick tårar i ögonen medan hon stod och betraktade taflan öfver Olofs axel. »Tänk att jag aldrig sett någon af Emils barn! Gossen där liknar Emil . . .»

Olof hörde förströdd på. Var det väl möjligt att Ulla målat denna tafla? Den säkra teckningen och den fina uppfattningen visade ju verklig talang.

»Jag ämnar skänka tant Märta taflan till julklapp,» sade Betty.

»Det är verkligen på tid, att vi godtgöra vår kallsinnighet mot morbror . . .»

»Om din far varit litet medgörligare . . .» Betty tvekade.

»Till dig tant, som afgudar mormor vågar jag naturligtvis ingenting säga om hennes hårdhet.»

»Du glömmer allt hvad fru Amanda skrifvit till henne.»

»Hon kunde ha ignorerat fru Amanda . . .»

»Och hvem skulle fått umgälla det tror du?»

»Tant får hitta på något sätt att sammanföra mormor och Ulla. Men en formel inbjudning till Grimsta kommer att besvaras med ett artigt afböjande, det får tant förbereda mormor på. Vårt handlingssätt har sårat och sårat djupt.»

»Du har aldrig berättat mig hur du lärde känna Ulla.»

»Genom min städerskas systerdotter,» svarade Olof undvikande, och betraktade åter »keruberna.»

Emils glädje öfver underrättelsen om att det

lyckats för Ulla att skaffa pengar förbyttes i missmod då han fick veta, att de kommit i beroende af släkten. Förödmjukelsen gjorde honom orättvis, och Ulla måste uppbära en hel del förebråelser för sitt självrådiga tilltag.

»Om Hakons fordringsägare försatt pappa i konkurs så hade ju släkten ändå fått reda på vår ställning,» sade Ulla saktmodigt.

Amanda förblef neutral. Enligt hennes begrepp var det släktens skyldighet att hjälpa dem. Medan hon satt och hörde på Emil och dottern tänkte hon på Olof. Hvad skulle den morske brukspatron Bengt säga om . . .? Hon småskrattade för sig själf och tittade på dottern. Ulla hade Didi i knät och höll på att aflägsna spåren efter hennes sista »mellanmål». En mild och vek känsla steg upp inom Amanda då hon såg Ulla luta sig ned med sådan ömhet och kyssa den lilla nedsmorda munnen. Fullvuxna flickor brukade icke hålla så mycket af sina små syskon, men Ulla var bra olik andra flickor. Hon undrade hvad det var som gjorde att dottern såg så mycket bättre ut nu än förr — det var någonting anslående både i hennes utseende och hållning. Nog borde hon kunna få en yngre och mera framstående man än Hakon Sander.

Herr Gerlachs meddelande att taflan blifvit såld var ett verkligt glädjebud. Den första afbetalningen till Olof kunde således bli större än Ulla beräknat, och hon kunde genast göra sig kvitt sin skuld till Lins.

XIV.

Självhjälp.

Arbetsaftnarna voro ej så trefliga nu som förr. Elise var ständigt dyster, Selma var ofta borta och Siri intresserade sig för ingenting annat än sitt träsnideri. Ulla blef alltmer tankspridd och sluten. Ett par mörka, missmodiga ögon, som blickat så underligt spörjande på henne från en sjuksäng, förföljde henne ständigt. Hon kunde plötsligt se dem framför sig; mellan raderna i böckerna, som hon läste, lyste de ömma, lockande, och i drömmen sågo de på henne, som härskaren ser på sin utkorade; aldrig voro de sådana hon förr varit van att se dem — kalla, likgiltiga, med en glimt af nedlåtande vänlighet på djupet. Aningen om att han älskade henne kom hennes hjärta att klappa af fröjd, hennes hufvud att brinna som i yrsel... Så bleknade i ett ögonblick hela den lyckliga drömmen bort. Deras lifsintressen voro ju så vidt skilda åt... Och släkten skulle ogilla henne, liksom den ogillat modern. Det blef en pinsam strid mellan hjärtat och förnuftet, där det senares seger ej följdes af försakelsens upphöjda ro!

Hon märkte hur sinnesoron gjorde henne håglös, flickorna sade att hon icke var sig lik, och intresset för föreningen började tyna af. Men genom en af dessa kraftiga viljeansträngningar, hvilka endast sunda naturer förmå utveckla, lyckades hon åter komma i jämvikt. Af erfarenhet visste hon att det ej fanns något bättre medel mot sjuklig förstämning än arbete, rastlöst arbete. Det första hon tog sig för var att utvidga föreningen — flickorna i »magasinet» hade begärt att bli upptagna som medlemmar. Det lyckades henne att afgiftsfritt få begagna en skolsal några aftnar i veckan, och nu började det gå framåt med arbetet. För de influtna årsafgifterna köptes material till gardiner, borddukar och dylikt. Ulla ritade mönster, och som några af flickorna voro skickliga brodöser såg det lofvande ut med den tilltänkta julförsäljningen.

Herr Ödman var numera ständigt vid dåligt lynne, grälade och afskedade utan anledning. Ingen kände sig säker. Frun var ett rifjärn, förklarade Lins, och det var inte värdt att fröken Wärling bad att få sälja flickornas arbeten i butiken. Ulla vågade dock försöket och fick ett vresigt afslag. Biträdena hade blifvit försumliga, lata och uppstudsiga, och därtill var Ulla och hennes tokiga idéer orsaken. Den tillfälliga anledningen till grosshandlarens dåliga humör var minnet af ett missöde som händt honom på morgonen. För att trösta sig öfver sin frus mindre vänliga behandling hade han börjat kurtisera lilla Sundquist. Men hon tog på sig en lillgammal min, och förklarade, att grosshandlarens uppförande var riktigt

nedrigt. Och då han dolde sin förargelse och frågade skämtsamt, hvad det var för ondt uti att han tog henne om lifvet, svarade hon helt frankt, att om man inte tillät en första frihet så kunde man heller aldrig komma på fall — det hade fröken Wärling sagt.

»Jag tror det vore bäst om ni förflyttade er verksamhet till en lämpligare plats — frälsningsarmén till exempel,» sade grosshandlaren och vände Ulla ryggen. »I afton kan Lins gå till Almfält med hennes aflöning, och säga henne, att jag inte behöfver henne då hon blir frisk.»

Ulla gick själf hem med pengarna till Gudrun, som varit sjuk ett par dagar. Det blef en sorglig scen i det lilla enkla hemmet, där allt vittnade om hur omsorgsfullt man sträfvade att öfverskyla den tilltagande fattigdomen.

»Så snart vi ha haft vår försäljning får du uppbära tjugu kronor i månaden under den tid du är utan anställning,» sade Ulla, som blef rädd för det ångestfulla uttrycket i Gudruns ansikte. »Hvem vet! Du kan få en mycket bättre plats.»

Gudrun skakade på hufvudet. »Jag har känt flickor som fått gå utan plats ett år — och det kan också hända mig!»

Ulla började tala om en idé, som hon fått. De skulle inreda skolsalen till en basarlokal — några sångnummer och ett par tablåer kunde ge litet omväxling och så skulle de inbjuda sina bekanta och några af kunderna.

Medan hon hörde på klarnade Gudruns ansikte upp. »Jag hoppades att redan i morgon kunna sitta i kassan,» sade hon, »men jag skall i

stället ägna hela min tid åt våra arbeten. Och så skall jag gå omkring till mina bekanta och få dem att skrifva på en anteckningslista — det är då säkrare att de komma. Vi ta naturligtvis en liten inträdesafgift?»

»Ja, det var en god idé! — I morgon kommer jag och rådgör med dig om tablåerna. Hakon får bli maskinmästare.»

Då Ulla, några timmar före de andra, lämnade butiken basardagen sprang Mimmi efter henne i portgången och berättade, att grosshandlaren sagt till springpojken, att i kväll skulle alla fröknarna stanna kvar efter stängningstiden och göra rent på hyllorna och i fönstren. Ulla stirrade bestört på Mimmi. Och ingen af de andra visste något härom! Fönstren voro redan färdigdekorerade till julen, och rengöring brukade aldrig förekomma vid denna tid. Någon hade skvallrat om deras företag och Ödman ville hindra dem från att förtjäna någonting på basaren. Hon knöt händerna i förtviflan, och Mimmi började gråta. All möda förspilld, deras lilla sparpenning bortkastad, julglädjen förstörd och framtidshoppet tillintetgjordt.

»Det får inte ske,» sade Ulla slutligen. »Gå in, Mimmi, men säg ingenting till flickorna. Jag skall sedan låta dig veta hur det blir.» Hon ville rådgöra med Elise, men som föreståndersken var upptagen blef det i stället åt Selma Ulla anförtrodde den ledsamma nyheten.

»Det odjuret!» utropade Selma förbittrad, »att inte unna oss samla en slant för att ha när han kör bort oss. Jag passade på i dag medan han talade med mig att säga honom hvad jag tänkte

om Gudruns afskedande. Hon har ju endast varit borta två gånger på tre år. Han svarade, att hon antagligen har lungsot, och en lungsotspatient vill han inte ha i sin affär — som du vet så var det muskelinflammation hon hade den här gången — och så började hon se ganska passée ut, tyckte han. — Är det inte bäst att vi hota med att sluta nu i värsta julbrådskan, ifall att han nekar oss att gå i vanlig tid i kväll.»

»En strejk? Vi skulle göra oss omöjliga för all framtid om vi företogo oss någonting sådant.»

Elise märkte att någonting var å färde och så snart hon blef fri från kunderna ropade hon Ulla till sig. Då hon hörde hvad det var frågan om, sade hon:

»Det har jag väntat hela tiden och har tagit mina mått och steg. Var lugn du, det blir ingen storstädning af i kväll. Och det skall förvåna mig mycket om inte herr grosshandlaren kommer att hedra vår tillställning med sin närvaro.»

»Men hur tänker du bära dig åt?» frågade Ulla, orolig öfver uttrycket i Elises ansikte.

»Om du vill vänta skall jag gå upp och tala med honom. Det är ingenting annat än fruktan som förmår någonting öfver en sådan man som Ödman. — Kanske du vill slå in de här sakerna och skrifva adresslappar.»

Då hon kom tillbaka från kontoret nickade hon småleende åt Selma och Ulla, men på kinderna brunno tvenne röda fläckar och ögonen lyste med en onaturlig glans.

»Vi få sluta i tid i afton,» sade hon. »Se så,

fråga mig ingenting nu, Ulla! Du skyndar väl på, så att vi bli i ordning till klockan åtta?»

Aftonen blef en verklig glädjestund för flickorna. Det kom flera besökande än den trånga lokalen bekvämt kunde rymma, och allt slutsåldes inom en timme. Till Ullas stora förvåning var äfven Olof där. Han hade ett par herrar i sällskap, och i brådskan fick hon ej tid att byta mer än några ord med honom, men hon såg att han och fadern samtalade länge med hvarandra och att han hälsade på modern.

Grosshandlare Ödman och hans fru hedrade verkligen basaren med ett kort besök. Då Ulla vid ett tillfälle mötte principalens kalla, glittrande ögon förstod hon att han ämnade afskeda henne... Och skulden till Olof som de endast gjort två afbetalningar på!

Gudrun hade fått emottaga några beställningar på handarbeten, och då hon tog afsked af Ulla sade hon:

»Eftersom vi lyckats utföra ett sådant stordåd som att få till stånd en nödhjälpskassa, tycker jag att ingenting är omöjligt för oss!» Hennes ansikte strålade af hopp och lefnadsmod, och hon tog Ulla i famn och kysste henne.

På hemvägen frågade Ulla Elise hvad grosshandlaren sagt.

»Jag gaf honom inte tid att yttra någonting. Jag började med att säga upp min plats, och sedan hotade jag honom med att göra vissa afslöjanden för hans fru, i händelse han lade hinder i vägen för basaren. Medlet var ju inte vidare fint, men jag visste intet annat som dugde att ta till, och det verkade som du

såg. Emellertid får han inte en lugn stund förrän jag är borta. Kassörskeplatsen hos Hafgrens blir ledig om en månad. Jag känner kontorschefen där, så jag är tämligen säker på att få den. Lönen är liten, men där är ett verksamhetsfält, må du tro. På fabriken arbeta omkring trettio flickor och på kontoret fyra. Där lär föras ett riktigt röfvarelif, och den nuvarande kassörskan, som är en allvarlig flicka, slutar emedan hon inte står ut med att se hvad som föregår där. I sinom tid hoppas jag kunna utöfva något godt bland 'Hafgrens flickor'.»

»Ändtligen, ändtligen!» jublade det inom Ulla. »Men herr Bergman, då?»

»Det är en hederlig man . . . jag vill inte bedra honom . . . jag håller inte tillräckligt af honom för att göra honom lycklig. Dessutom tror jag han skulle ha svårt att förlåta sin hustru, att hon tillhört någon annan före honom.»

De stannade vid Elises port och inväntade Olof och Siri, som kommo efter dem. »Du kan gärna ligga hos mig i natt, Siri,» föreslog Elise, som märkte att kusinerna ännu icke fått tillfälle att tala med hvarandra.

»Jag önskar att jag kunde göra någonting för er förening,» sade Olof. »Hur skulle det vara om jag en och annan gång höll en föreläsning för flickorna?»

Ulla dröjde litet innan hon svarade. »Det skall nog intressera dem, och ditt namn kommer att kasta en viss glans öfver företaget, men jag tror att du själf skall komma att ha mesta gagnet . . .»

Olof såg förvånad på henne.

»Genom att komma i beröring med flickorna skall du se ett och annat annorlunda än hvad du nu gör.»

»Jag har en helt annan uppfattning af de självförsörjande kvinnorna nu än jag haft förr. Hvad ni kvinnor i allmänhet ha lätt att anpassa er i nya förhållanden . . . hur snart försvann inte 'öfvergångsperiodens' ampra gamlamamselltyp.»

»De där 'ensamma' som vi nu så ofta beklaga ska nog också snart försvinna. Har du märkt hvilket varmt hjärta och ungdomligt sinne de ha dessa gamla, som funnit någon att ägna sina omsorger, sin kärlek?»

»Jag har inte som du intresserat mig för mina medmänniskor . . . det är nog mycket som undgått min blick.»

Samtalet öfvergick nu till andra ämnen, och Olof berättade om ett historiskt verk som han höll på med.

Medan hon lyssnade undrade Ulla om detta arbete skulle komma honom att glömma henne.

Då Hakon återvände efter att ha följt ett par af flickorna hem, såg han kusinerna vandra fram och åter utanför Ullas port. Han närmade sig långsamt under det han småleende gaf akt på Olofs afsked, den långa handtryckningen, den dröjande blicken.

»Du och flickorna ha haft en ansträngande dag i dag,» sade Hakon då han lyste Ulla upp för trapporna.

»Jag tror inte att någon af oss funnit det här arbetet så tröttande som trälandet i butiken.»

»Men det arbetet skänker er ju ert uppehälle.»

»Ja, så länge man är ung och stark. — Hur kan en principal begära att man skall ha intresse för sitt arbete då man inte vet om man är kvar till veckan därpå? Det som gör arbetet till en glädje är väl vissheten om, att man lägger grunden till en betryggad framtid.»

»Hvad ni unga börja att bli förutseende! 'På min tid' tog man dagen som den kom.»

XV.

Selmas besök.

Sent en afton då Ulla låg och läste hörde hon någon sakta knacka på det mattslipade fönstret till gången. Förskräckt for hon upp och kastade på sig kläderna. »Hvem är det?» frågade hon, då hon kom ut i tamburen.

»Det är Selma Berg. Kan jag få tala med dig?» Så snart dörren öppnades kastade sig Selma gråtande om halsen på Ulla. »Gud, hvad jag har väntat länge utanför porten innan någon kom och gick in — jag vågade inte bulta på.»

Då de kommo in i Ullas rum och snyftningarna upphört började Selma berätta dagens alla sorgliga tilldragelser. På morgonen, då hon som vanligt ögnade igenom förlofningsannonserna, hade hon till sin häpnad däribland fått se häradshöfding Ståhls namn. Det hade icke varit någon brytning dem emellan. För några dagar sedan superade de tillsammans på Du Nord, och han hade varit sig alldeles lik, till och med visat sig svartsjuk, emedan hon tagit emot ett par teaterbiljetter af en bland hans vänner.

Det var omöjligt för Ulla att säga några tröstande ord; hon var öfvertygad om att ingenting annat än en hejdlös nöjeslystnad drifvit Selma till detta felsteg; i hennes vilda utgjutelser öfver mannens falskhet låg mer sårad fåfänga än verklig sorg.

I den upphetsade sinnesstämning hvari Selma befann sig, hade hon under dagens lopp råkat att svara grosshandlaren snäsigt, och han, som förr visat henne öfverseende, förlorade tålamodet och sade upp henne. Då hon kom hem väntade henne ett bref från häradshöfdingen. Förlofningen hade kommit till stånd genom hans anhöriga. Det smärtade honom att nödgas skiljas från sin Selma, men som hon var en förståndig flicka skulle hon nog finna sig i det oundvikliga.

›En förståndig flicka!» Selma gaf till ett gällt skratt. »Det var samma fras han öfvervann mitt motstånd med. 'En förståndig flicka skulle inte vara sjåpig. Det var endast tillgjordhet af en flicka att neka sin vän hvad han begärde!' — Nå, det är inte slut än må du tro! När mamma kom hem på kvällen blef det ett lif — någon af grannarna, som sett annonsen och visste af förhållandet mellan mig och Gösta, hade berättat hela historien för gumman. Å, det blef en förskräcklig stund! Mamma har ett humör som är gräsligt!»

»Inte hade du väl väntat att hon skulle ta en sådan underrättelse med saktmod.»

»Nej, men att säga att jag var sämre än en gatslinka! Mödrar bruka väl vara öfverseende med sina döttrar.»

»Allt för öfverseende ibland.»

»Mamma har sådana gammalmodiga idéer — om en karl bara kysser en flicka så tycker hon visst att han bör gifta sig med henne. Jag har både läst och hört sägas, att det i de fria förbindelserna finns mycket mera verklig kärlek än inom äktenskapet... Alla band slappa känslan,» tillade hon med en förnumstig min.

Det var det vanliga butiksresonnemanget; Ulla hade hört dylika fraser otaliga gånger förut, men hon hade aldrig förr märkt hvarthän de falska premisserna kunde leda.

»Af allt hvad jag har märkt, så... tror jag inte att du verkligen har älskat Gösta Ståhl.»

»Skulle jag väl ha uppoffrat mig om jag inte varit kär i Gösta!» Selma antog en förolämpad min.

»Oräkneliga kvinnor uppoffra sig utan att älska...»

»Ja, sådana! Men endast kärleken kan ursäkta om en annars hederlig flicka glömmer sig.»

»Hvad tänker du nu göra?»

»Jo, jag tänker hämnas! Jag skall uppmuntra löjtnant Werner; det kommer att pina Gösta, och så på bröllopsdagen skall jag skicka vissa bref till bruden...»

»Den hämnden blir inte mycket originell.»

Selma började gå af och an på golfvet. »Jag hatar de där kvinnorna!» ropade hon häftigt. »Hvarför ska de där varelserna få all lycka på sin lott? En sådan där familjeflicka, en rik mans dotter, är hon skapad på annat sätt än vi... bättre eller vackrare? Hvarför blir hon skonad från allt ondt? Hon vet aldrig hvad en motgång vill säga, blir

aldrig utsatt för frestelser... Den man hon älskar får hon, som gift för hon samma lyckliga lif som under sin flicktid; allt som är obehagligt lägges på andra, hushåll och barn skötas af tjänstfolket, hon behöfver endast tänka på sig själf, och om mannen inte alltid för det lif hon skulle gilla så döljes detta på det hänsynsfullaste för henne, och då hennes onyttiga lif en gång skall ta slut, anstränga sig världens skickligaste läkare för att uppehålla lifsgnistan, men om en arbetskvinna blir utsliten af att ensam försörja ett halft dussin ungkräk, och vänder sig till en af de där herrarna skall han inte så mycket som höja ett finger för att rädda henne — hon kan ju gå till sjukhuset och bli experiment för kandidaterna.»

»Men, Selma...»

»Och så skall de där lyxkvinnorna anse sig ha rättighet att förakta oss därför att vi — som inte få välja — ta den smula lycka, som bjudes oss... Ja, som du ser så har också jag reflekterat öfver ett och annat. Men jag kan inte som du och Elise finna att vi bli lyckligare genom ett lif af försakelse och pliktuppfyllelse. Låt oss få behålla våra illusioner så länge det är möjligt; en dags inbillad lycka uppväger långa år af saknad!»

»Och du har verkligen varit lycklig?»

»Ja, du, lyckligare än hvad någonsin ni gudsnådliga flickor kunna bli. Jag har handlat i öfverensstämmelse med min natur... Kan man inte lefva utan nöjen och äfventyr så är det heller ingenting orätt uti att man skaffar sig det.»

»Försök att tänka den tanken ut i sina yttersta konsekvenser...»

»Börja nu inte med att tala om det där ansvaret, som du påstår att vi bära för våra gärningar... Skall man ständigt gå och tänka på hvilka följder ens handlingar kunna få — hu, då skulle man aldrig våga att ha något roligt! Kvinnans natur är att hänge sig... hennes bestämmelse att göra en man lycklig!»

»Men det är inte hennes bestämmelse att vara föremål för en libertins drifter. Hennes kropp skall hållas i helgd och endast öfverlämnas åt den som både älskar och aktar henne. För att ett sundt släkte skall uppstå, fordras det kvinnor med rent sinne och sund kropp.»

»Så du pratar!»

»Du är trött. Lägg dig på soffan så kryper jag upp i hvilstolen.»

»Jag går inte hem igen; jag bryr mig inte om hvad det blir af mig!»

»När du lugnat dig kommer du nog på andra tankar...»

»Jag förblir alltid den samma, kära du. Ibland har jag nog goda tankar, men jag kan inte hålla fast dem.»

»Emedan du inte vill.»

»Nåja, jag är väl en slafnatur, som du en gång sa', eftersom min vilja är så litet utvecklad.»

Morgonen därpå gick Ulla ned till fiskaregången för att tala med fru Berg. Hon ville försöka åvägabringa en försoning mellan mor och dotter. Selma skulle inte ha moderns hårdhet att skylla på om hon anträdde resan utföre.

I fiskaregången var det redan lif och rörelse. Fisksumpar lade till vid bron och drängar buro

stora lådor med färsk, glänsande fisk framåt gångarna. Säljerskorna ordnade de olika fisksorterna i sina lådor; främst lågo de opalskiftande vaxholmsströmmingarna, hvilka, små, trinda och fasta gledo ned utefter hvarandra då de staplades upp i högar, och bakom dem den smala, laxfärgade blekingsströmmingen och de måleriska abborrarna med lysande fenor. Där bredvid stodo lådorna med de större fisksorterna, den blekhvita Hjelmaregösen, hvars nästan osynliga fjäll skiftade i silfver; skärgårdstorsken med sin gråsvarta färg utaf dy och tång låg där med vidt uppspärradt gap, där de röda gälarna lyste som blodiga snitt; bredvid dessa miniatyrhajar lågo stora metallglänsande braxnar och små platthufvade rödspottor. Det var en utställning af alla möjliga former, groteska och smidiga, af alla tänkbara nyanser mellan dödhvitt och dygrått, sjöblått och högrödt. Skild från de öfriga plebejerna låg på nyskurade skärbräden fiskarnas konung, den aptitretande laxen med sin färg af bleknadt purpur. I bakgrunden voro uppstaplade på höga ställningar de lutade fisksorterna, stockfisk, gråsej, klippfisk, stora, hvita och blekgula porösa massor, dallrande i luftdraget.

Det var endast få köpare vid denna tid och Ulla hittade snart reda på fru Bergs stånd. »Bergtorsken», som hon kallades af månglerskorna, var en liten torr och mager kvinna med ett brunt och väderbitet ansikte; anletsdragen voro skarpa men ögonen fängslade Ulla, de sågo så kloka och allvarliga ut. Hon hörde lugnt på hvad som sades till Selmas försvar och fortsatte att ordna i sitt stånd. Men plötsligt blef hennes ansikte flam-

mande rödt, hon kastade en knippa aborrar från sig på bordet och sade med den barska ton kvinnan af folket brukar då hon vill dölja sin rörelse:

»Ni unga tro naturligtvis att vi gamla ingenting veta om frestelser. Men jag har också i mina unga dar varit ute för så'nt där, och jag svara'n, så grefve han var, att älska han mig så mycket som han sa', så var det inte till skam och olycka han borde locka mig. Tyckte han, att han var för god att bli min man så tyckte jag, att jag var för god att bli hans dulcinea. Se, hans stamfar var lakej, och min var ålderman för svärdfejareskråret, så jag tyckte att våra ... våra anor kunde liksom utjämna vår ... ståndskillnad, som jag tror man kallar't. — — Ja, ja, på min tid var det annorlunda än nu; då växte ungdomen upp i tukt och herrans förmaning och barnen voro nöjda med att bli detsamma som föräldrarna. Men nu, sedan ungarna få gå i skolan och lära sig all möjlig högfärdsgalenskap så duger inte föräldrarnas yrke längre. Selma hon sa' att hon skulle gå i sjön om jag tvinga'na att stå och sälja fisk. Nå, jag var svag för 'na, och hon fick sin vilja fram och blef butikflicka, eftersom det skall vara för mer att sälja skjortor än att väga upp strömming. Men det sa' jag henne, att börja hon ha 'kånk' med någon herrfjant, så var det inte värdt att hon kom för mina ögon mer. Ja, ja, fröken tycker nog att jag är hård, men se det skulle inte finnas så mycken skam och uselhet om inte folk förlät allting så lätt. Jäntorna bry sig inte om hur de lefva, för de vet, att ingen pekar finger åt dem ändå.» Hon böjde sig ned och lade några gäddor till rätta.

»Om Selma verkligen ångrat sig så skulle det varit hon och inte fröken som kommit hit i dag, men hon ångrar sig inte och hon kommer att fortsätta som hon börjat. För jag skall säga, hvad som fattas Selma, det är hjärta; hon frågar inte efter någon annan än sig själf; hon är snäll om det är roligt att vara det, annars är hon motsatsen. Å, jag har sörjt mycket öfver den flickan innan de' här eländet blef — jag har varit liksom beredd på't!»

De klara, kloka ögonen blickade svårmodigt på Ulla. Det var ögon som sågo allt och de tillhörde en kvinna, som reflekterade öfver hvad hon såg.

»Det är möjligt att vi inte kunna göra någonting för Selma,» sade Ulla, »men vi få ej lämna henne åt sig själf, eller låta henne tro att ingen bekymrar sig om henne. Jag får ju hälsa henne från fru Berg?»

»Selma vet mycket väl att hon när som helst kan komma hem igen — enda villkoret är att hon låter högfärden fara, hon ska' vara här i ståndet och hjälpa mig, och har hennes sinne blifvit mjukt af ånger så är det ingenting påkostande i det.»

Amanda var mycket belåten med Ullas förslag, att Selma skulle bo hos dem. De hade samma smak och samma vanor, och Selma, hvilken aldrig tycktes sakna pengar, bjöd på teatern och till Hellbachers, styrde ut barnen i all möjlig grannlåt och lät Amanda låna en och annan femma af sig. Det var alldeles omöjligt tyckte Amanda, att fortfarande lefva så som hon gjort den sista tiden. Hon hade varit tvungen att vända på hvarje

öre, spara och göra beräkningar tills hon blifvit uttröttad på allt ihop. Ibland kom frestelsen öfver henne att kasta all besinning öfver bord, slå sig lös, bjuda folk till sig, klä sig efter sin smak och låta mannen betala bäst han kunde. Men någonting höll henne tillbaka, — hon ville icke medge för sig själf, att hon fruktade dottern.

Då Ulla kom hem till middagen efter att ha sprungit omkring hos affärsmän för att höra efter plats åt Selma, fann hon vanligtvis denna och modern nyss hemkomna från en promenad, upprymda och pratlystna. Deras skämt var alldeles obegripligt för den oinvigde, kryddadt som det var med slangord och dolda hänsyftningar; en simpel jargon, som ibland skrämde Ulla då hon förstod en och annan dubbelmening. Alla hennes bemödanden att förmå Selma till någon regelbunden sysselsättning eller allvarligare meningsutbyte hade varit förgäfves. För att slippa afge några löften gycklade hon öfver allt hvad Ulla sade, gendref hennes påståenden och framkom med de orimligaste paradoxer. Hakon kallade henne en liten skämtets demon och varnade Ulla för att länge låta henne stanna kvar. »Hon kommer endast att förorsaka dig bekymmer, skämma bort barnen och göra din mor till hvad hon var för tjugu år sedan.»

Ulla hörde på den irriterade tonen att han hade någon särskild orsak att vara missnöjd med Selma.

»Allt det där är intet skäl hvarför vi böra låta henne gå förlorad.»

»Har du aldrig tänkt dig att du möjligtvis

kan ägna dina omsorger åt en ovärdig?» Han slog otåligt med kryckkäppen i golfvet.

»Det är omöjligt att på förhand veta hur man kan inverka på en annan.»

»Om du inte kan omvända en kochinkines, så är felet ditt, inte kinesens, således!»

Hakon satt och tänkte på alla de pikar Selma gifvit honom för Siris skull. Stackars Siri! Det tycktes vara omöjligt att visa henne litet deltagande utan att det blef misstydt. Han mindes en söndagsmiddag då han på Ullas begäran tog henne med sig till Nationalmuseum, där en samling gamla konstföremål voro utställda. Medan han betraktade några boulearbeten märkte han, att hon blef stående alldeles stilla framför ett elfenbensskåp med sällsynt vackra sniderier.

»Att tänka sig, att man aldrig kan uppnå någonting sådant!» sade hon och såg på honom med skygga, sorgsna ögon. »Ni förstår mig ju, herr Sander, och skrattar inte åt mig för att jag älskar allt som är vackert. Jag kan inte hjälpa det, men när jag inte ser annat än det fula omkring mig, då blir jag småsint... simpel, elak!»

De där orden: »Ni förstår mig ju,» rörde honom mer än någonting en annan kvinna sagt honom. Ja, han började verkligen förstå och uppskatta henne, och till sist blefvo äfven hennes ofullkomligheter honom kära. Han upptäckte snart att hon ägde ett ovanligt musikaliskt sinne. Då han spelade, såg hon på honom med själfulla, beundrande ögon, och då han talade om Schumann, Lindblad och Grieg, lyssnade hon under andaktsfull tystnad. Han var nog den ende, som förstod

henne, och därför föreföll det honom som om hon tillhörde honom. Men så kom Selma med sina insinuanta anmärkningar och det spröda förhållandet upplöstes.

Han lät käppen utföra en verklig trumhvirfvel å golfvet och utbrast retligt:

»Hon är en riktig liten huggorm, den där Selma Berg!»

Ulla såg på honom undrande. »Du måste lägga band på din ovilja för henne; hon kommer att stanna här tills hon får någon plats!»

»Du får väl undvara mitt sällskap då till denna något aflägsna händelse inträffar.»

Efter att ett par gånger förgäfves ha sökt plats nekade Selma att vidare »gå och bjuda ut sig», och då Ulla slutligen fick veta att en plats var ledig i Lidbergs handskhandel, måste hon använda hela sin öfvertalningsförmåga för att förmå henne till att gå och tala med herr Lidberg.

Hon blef genast antagen oaktadt det redan anmält sig tvåhundra sökande. Lönen var fyrtio kronor i månaden, och fordringarna voro: ett gladt och artigt sätt mot kunderna, väl vårdad klädsel och så pass mycken kännedom om engelska, franska och tyska språken att hon förstod utländningar då de handlade.

Amanda föreslog att Selma skulle stanna kvar som inackordering; hon och Ulla kunde mycket väl fortfarande dela rum.

»Förslaget tycks inte vinna allmänt gillande,» sade Selma skrattande och såg på Ulla och Hakon.

»Om du vill göra mig en verklig glädje, så

försonar du dig med din mor,» sade Ulla då flickorna blefvo ensamma.

»Aldrig!» förklarade Selma trotsigt.

»Hon önskar ingenting högre än att få dig hem igen.»

»För att sälja lutfisk!»

»Inte tvingar hon dig att stå i fiskhallen nu — du har ju plats.»

»Nej, jag skulle aldrig stå ut med att vara hemma — jag vill ha min frihet...»

»Vill du flytta till Elise då? Hon bor tillsammans med en af sina kamrater.»

»Som är gammal och ostilig, förstås?»

»Intetdera.»

»Nåja, då flyttar jag dit. Och så skall jag väl gå in i Elises förening, 'Hafgrens flickor', och göra mig nyttig. Du, kära lilla Ulla! Jag har nog inte varit som jag borde den här sista tiden, men ser du, jag kommer så mycket bättre öfverens med din mamma än med dig.»

* * *

Det tillstånd af slö liknöjdhet och bitter ruelse som följde efter brytningen med Ödman efterträddes hos Elise af ett feberaktigt verksamhetsbegär. Hon bildade en filial af Gefionföreningen, anordnade arbets- och läsaftnar, lagade själf flickornas frukostar, och de som saknade egna hem försökte hon skaffa bostad hos äldre, aktningsvärda fruntimmer. Hon intresserade sig för allt, som rörde dem, och med sin okufliga energi lyckades

hon så småningom omdana flertalet af dessa slarfviga, tanklösa och lättsinniga flickor.

Frampå vårsidan höll Olof en af de utlofvade föreläsningarna. Det var lättfattliga ämnen han valde: Kvinnans ställning inom de olika arbetsområdena, och hennes nuvarande förhållanden jämförda med dem i forntiden.

De började intressera honom alla dessa små outvecklade människobarn, hvilka han hade framför sig, och han fattade ansvaret i sin uppgift. Hvarje ord skulle falla ned i öppna sinnen, gro och utveckla sig till ondt eller godt.

Då han talade om kvinnans stora uppgift i kulturens tjänst — att vårda hemmet och uppfostra barnen — inflickade han några ord om svärmeriet; varnade för den fara som låg uti att plottra bort sin känsla på ovärdiga föremål ... att icke spara sitt hjärta helt åt kärleken.

»Det var inte utan att jag kände mig litet orolig,» sade han då han följde Ulla hem efter föreläsningen. »Tänk om någon frågat, hur mycket mannen har kvar af sin känslas skatter att skänka den han ställer så stora fordringar på? ... Men de ytliga förbindelser vi ingå inverka inte så skadligt på vår andliga utveckling som fallet är med er kvinnor.»

»Vi lefva ett uppjagadt fantasilif under vår första ungdom, och hvarje erotisk förirring lämnar outplånliga spår efter sig. För er är kärleken blott en faktor i lifvet, för oss är den hufvudsumman.»

Han såg forskande på henne. Var månne kärleken allt lifvets innehåll för henne, och var

det innerliga deltagande hvarmed hon omfattade sina kamrater en yttring af hennes ömhetsbehof?

»Jag tittar upp till morbror och tant, om du inte tror att jag kommer olägligt.»

»Välkommen!» sade Ulla med det ömma leende hvarmed en älskande kvinna omedvetet yppar sitt hjärtas hemlighet.

Hos Wärlings hade det varit hvad Amanda kallade »en första klassens stökedag» och då Ulla fick se hur salen såg ut önskade hon, att hon bedt kusinen uppskjuta sitt besök. Men Olof tycktes ingenting märka, han hälsade, tog barnen upp i sitt knä och pratade med dem under det att Ulla skyndsamt återställde rummet i ett civiliseradt skick.

På Didis diplomatiska fråga om han brukade bära karameller i fickorna, svarade Olof: »Nej, men slantar, ifall sådana småttingar förstå hvad de duga till.»

»Sedlar kan växlas,» upplyste Jeffe.

»Småttingar!» sade Didi och såg fundersamt på Olof. »Kanske farbror tycker bättre om stora barn? Vet farbror hva' hon sa' till Gustaf den . . . den . . .?»

»Tredje,» sufflerade Jeffe, ». . . och hvilken hon?»

»Hoffröken hva'-hon-hette-för-slag!» och med ett skutt var Didi nere på golfvet och ställde sig i positur med tillbakakastadt hufvud och händerna i sidorna. »'Ers majestät', sa' hon, 'min far var general, och han sa' alltid om sina krigare: Liten eller stor, det betyder ingenting, bara hållningen är bra!'»

»Tyst, Didi!» sade Amanda, som var rädd att flera af Hanna Risbergs historier skulle berättas.

Olof dröjde kvar så länge han kunde. Han kände sig så förunderligt väl till mods i detta enkla hem, där Ullas goda smak dolde fru Amandas bizarrerier. Morbrodern såg mindre betryckt ut denna afton än hvad han brukade göra, tyckte Olof, och fru Amanda var ej så »svår» som han föreställt sig. Här i detta enkla och litet oordnade rum kände han för första gången en längtan efter ett eget hem. Det kom en känsla af stilla glädje och obeskriflig ro öfver honom där han satt och samtalade med Ulla. Hans röst blef mjuk och vibrerade af ömma tonfall, och han såg på henne med en annan blick än nyss.

Då han tog afsked sade han:

»Jag kommer till Stockholm en gång i veckan hädanefter, och om tant och morbror tillåta, så tittar jag upp ibland.»

»Vet du, Emil, din systerson är verkligen en mycket hygglig ung man, så artig och tillgänglig,» sade Amanda en stund senare. »Om jag kan begripa hvarför du inte bedt honom hälsa på oss!»

XVI.

Handelsbiträdenas första »hem».

Sedan sitt giftermål hade herr Ödman blifvit till ytterlighet sparsam i allt som rörde affären. De nya biträdena erhöllo minimilöner, och han antog endast flickor i en ålder af sexton, sjutton år. »Då ha de inga pretentioner,» sade han till Lins, »och tänka på helt annat än föreningar och själaspis.»

De voro alla från fattiga hem, dessa nykomna, vana vid umbäranden och oordning, med slappa rättsbegrepp och med öfverdrifna förhoppningar på den lycka de skulle göra så snart de »kommo ut». Tanklösa, fåfänga och fulla af upptåg gåfvo de de äldre flickorna i föreningen mycket besvär. Kurtis, smicker och nöjen, det var det enda de längtade efter. Men det onda de insupit hade ännu icke slagit allt för djupa rötter, och de voro mottagliga för lärdomar. Liksom alla, hvilka anse sig ha en lägre social ställning bakom sig, voro de mycket måna om att icke göra någonting, som de ansågo för simpelt. Ingen belöning skulle förmått någon af dem att bära ett paket tvärs öfver

gatan, och de blygdes att tala om, att de någonsin sytt eller lappat ett plagg åt sig; det var alltid »min sömmerska», »min modist» och så en mystisk person benämnd »snörpan», hvilken utförde så underordnade ting som att kanta kjolar. Men då Ulla och Gudrun, hvilka voro »familjeflickor» kunde lappa och laga åt sig, bära paket och laga mat, så ansågo de nykomne att de utan fara att förnedra sig kunde göra detsamma.

Vid vårsäsongens början antog Mimmi Hellgren plats i en butik vid Västerlånggatan. Det var sorgliga förhållanden Ulla fick reda på genom henne. I småbutikerna i staden voro lönerna nedrifna till det lägsta möjliga, och nybörjare fingo gå flera månader utan ersättning. Det fanns äfven så kallade säsongplatser, hvilkas innehafvare voro utan arbete sex, sju månader på året. Följden var den att de flickor, hvilka icke ägde ekonomiskt goda hem tvingades af nöden till att sälja sig. Vid den tid då butikerna stängas promenera herrar fram och tillbaka på Västerlånggatan och Myntorget, utväljande den som faller bäst i smaken.

»Jag vet att god och tillräcklig kost kan lagas för aderton kronor i månaden pr person,» sade Ulla till Hakon, då hon talade med honom om dessa sorgliga förhållanden. »Hvarför kommer ingen på den idén att öppna pensionater för butik- och kontorsbiträden?»

»Och om minimilönerna sattes till fyrtio kronor i månaden så skulle flickorna kunna reda sig, menar du?»

»Ja, de skulle då åtminstone ej behöfva svälta.»

»Kan inte Elise Strandin, som är en praktisk

flicka anordna ett sådant där pensionat?» Hakon tänkte på dessa skaror af bleka, trötta flickor, som han brukade möta om kvällarna i stadens affärscentra. Han förstod nu den fråga han så ofta sett i dessa unga, mulna ansikten: Trampkvarnen eller — gatan?

»Vi ha nog talat om ett sådant där pensionat eller 'hem',» sade Ulla. »Bara vi kunde få tag uti en billig våning; litet möbler hoppas jag vi ska kunna plocka ihop.»

»Till tjänare föreslår jag 'salig Berggren', hon är användbar.»

»Lins har snappat upp att en släkting till fru Ödman fått löfte om min plats. Jag måste höra mig om efter någon annan anställning.»

»Du bör få något annat arbete... Din målning...»

»Har du inte själf sagt att konsten endast är berättigad som lifsmål, då den är fullödig?»

»Men dina kunskaper skulle vara till större nytta å ett annat arbetsfält.»

»Du tycker att jag inte är på min plats därför att jag kan någonting mer än lägga in paket och föra böcker. Hela hemligheten af att vår allmänbildning varit till så litet gagn är den, att man anser sig för god till allt praktiskt arbete så snart man inhämtat ett visst mått af kunskaper.»

»Bland andra karaktersdrag, som vi lyckats bevara oförändrade från vår barbariska forntid är fåfängan; till släkt-, penninge- och personlighetsfåfängan ha vi nu lagt lärdomsfåfängan.»

Hakon talade frånvarande, med blicken fäst på en snidad tidningshållare på väggen. Hans

tankar sysslade med en liten flicka, hvilken inte resonnerade mycket öfver tingens betydelse, en liten svag och obeständig varelse, som fångat honom med sina skygga ögon och sin nyckfulla grace.

Någon tid därefter fick Elise reda på en lämplig våning till »hemmet», som de kallade det påtänkta pensionatet. Fjorton eller femton flickor skulle kunna mottagas och priset beräknas till tjugufem kronor i månaden. Flickorna fingo själfva städa och bestå sig sängkläder.

Så snart det blef bekant att »hemmet» skulle öppnas, började flickorna i föreningen samla ihop hvad de kunde afvara af husgerådssaker. Elise, som skulle bo i »hemmet» och sköta räkenskaperna, hade möbler till ett rum. Hakon gick på auktioner och köpte hvad han kom öfver billigt, och Emil ransakade vindskontoren, snickrade och polerade gamla förkastade möbler. Hvad som fattades, lånades tills vidare af bekanta.

Flertalet af pensionärerna voro från Gefionföreningens filial i staden, stackars glåmiga varelser med omsorgsfullt friserade hufvuden, yfviga spetskrås och dinglande pärlgarneringar, och hvilkas hela garderob rymdes i en bärrem.

Invigningsdagen kommo »stiftarinnorna» — som Siri kallade Elise och Ulla — tidigt för att lägga sista handen vid anordningarna. I salen stannade de tätt tryckta intill hvarandra och sågo med glädjestrålande ögon på sitt verk. Det hela var fattigt och enkelt, men de gladde sig så innerligt åt alltsammans, de två, som stodo där tysta, upptagna af samma tanke. Hur knappa deras

löner än voro skulle dessa flickor ej behöfva sälja sig för att kunna uppehålla lifvet.

Plötsligt försvann det glada uttrycket från Elises ansikte. Hon mindes, att hon ännu icke berättat för Ulla, att Selma flyttat ifrån henne. Det hade varit många sorgliga uppträden mellan de båda rumskamraterna då Elise märkte hvilket lif Selma förde. Men så snart arbetet med »hemmet» var slut ämnade hon be Ulla uppsöka Selma och tala förnuft med henne.

Supén, som Lotta framdukade, väckte flickornas förtjusning: sillsalat och korngrynsgröt; och ingen fäste sig vid att servisen representerade alla stilar inom den svenska keramiken. En af flickorna, som var anställd i kappaffär i staden, berättade sina »memoarer» från de logier hon haft. De som emottaga inneboende flickor till ett pris af tio à tolf kronor i månaden äro vanligtvis fattiga familjer, som vilja lysa med att ha ett förmak, i detta rum bo två, ibland tre flickor, hvilka ha sitt arbete borta. Om dagarna disponerar värdinnan rummet och tar emot sina bekanta där, hon ser ogärna att flickorna komma tidigt hem om kvällarna, och om söndagarna fordrar hon ovillkorligen att de äro borta på eftermiddagarna. Någon mat få de ej laga eller ta med sig hem, och inte heller sy, ty det skräpar ned i rummet. Från ett ställe måste hon flytta emedan frun blef svartsjuk på henne, från ett annat emedan tvenne vuxna söner brukade slåss då de kommo hem om kvällarna, på ett tredje ställe ville värdinnan öfvertala henne att föra ett dåligt lif och på det sista stället

hade barnen bestulit henne på de få värdesaker hon ägde.

»Här få ni naturligtvis sy så mycket ni vill,» sade Elise, »och begagna min symaskin. — — Om lördagskvällarna ställer Lotta i ordning bad åt oss, och om morgnarna ska vi ta oss en stunds gymnastik.»

Ulla såg på alla de glada, strålande ansiktena kring bordet, somliga vissnade och tärda som Mimmi Hellgrens, andra unga och hoppfulla, men alla genomträngda af den känsla hon önskade se där — kamratandans och förnöjsamhetens.

»Systrar,» sade hon och reste sig upp, »låt mig hälsa er välkomna hit till ert hem. Det gläder mig att ni äro nöjda, oaktadt allt är så enkelt och anspråkslöst här.

»Hvad jag gärna vill be er om, är att hjälpa hvarandra på allt sätt. Litet deltagande, litet vänlighet gör ett hårdt sinne mjukt.» Hon såg på dem med den kärleksfulla blick, som vann deras hjärtan. »Hållen af hvarandra som systrar, stödjen och uppmuntren hvarandra!

»Vi äro alla ringa, svaga varelser, de flesta af oss stå ensamma i världen, och vi äro öfvertygade om att det är vårt öde, att som spånor på hafvet drifvas dit vinden för oss. Men ingen födes till lekboll åt slumpen ... Det är så ömkligt att hjälplöst låta sig behärskas af omständigheterna, af medfödda svagheter eller tillfälliga motgångar då vi genom vår viljekraft kunna betvinga allt detta. Ingen viljestark människa dukar under, såvida hon använder sina krafter till det goda.

»Det är inte vår ringa ställning, som gör oss

underlägsna, det är detta, att vi lefva så uteslutande i oss själfva. Några otillräkneliga människors likgiltighet eller grymhet kommer oss att misstro och frukta alla, man sluter sig inom sig själf och ensamhetskänslan utvecklar sig så småningom till krass egoism. Beviset därpå är vårt vanliga resonnemang: 'Ingen bryr sig om mig, hvarför skall jag då bry mig om andra'.»

Anna Björkman, en utsläpad nittonåring med trötta, sorgsna ögon och hektisk hy, kastade sig om halsen på Ulla och kysste henne.

»Jag trodde att alla människor voro hårda och hjärtlösa — det har varit förfärligt att gå och känna sig så bitter och öfvergifven.»

Då Ulla kom hem måste hon vaka hos Didi, som låg i lunginflammation. Modern var förtviflad, grät och anklagade sig för att vara orsaken till barnets sjukdom. Hon hade några dagar förut tagit Didi med sig till Hanna Risberg, oaktadt att flickan klagade öfver ondt i halsen, och sedan hade det onda förvärrats.

Framemot morgonen märkte Ulla en förändring hos barnet, och hon förstod att hon inom kort skulle stå inför dödens mysterium. Döden föreföll henne hvarken skräckinjagande eller grym; den skulle komma blid och skön, som den vallmobekransade ängeln. Olof hade en gång beskrifvit Thanatosmyten för henne som framställd å en *basis* i Artemis tempel. Men han hade ej funnit någon djupare mening i den, endast beundrat den vackra tanken. Hon märkte då som så ofta förr, att han ej lät sin andliga syn gå utöfver den jordiska horisonten; för honom fanns icke någonting

annat än stoftets utveckling. Den tro som spirat ur hennes djupa tankelif hade gjort henne tolerant, men här i dödens närhet stod det plötsligt klart för henne, att hon aldrig kunde lefva sitt lif samman med den, hvars alla tankar, intressen och förhoppningar voro uteslutande bundna vid jorden.

Då allt var slut såg Ulla modern skynda ut i salen, där hon genom en ny gråtparoxysm försökte lätta sin sorg.

»Gråt inte så, lilla mamma!» sade Ulla och följde efter henne.

»Jag bär skulden,» snyftade modern. »Du tror ju det? — För att jag skulle få roa mig, utsatte jag barnet för fara.»

»Jag vet att mamma inte velat skada Didi . . .»

Då Amanda kände Ullas hand smekande fara öfver sitt hufvud, tryckte hon sig tätt intill henne.

»Jag rår inte för att jag varit sådan . . . som jag varit . . .» Hon vaggade sakta fram och åter. »Du kan inte förstå hur det känns att stå utanför allt som rör ens närmaste. När jag hörde Emil tala med sina vänner om det som intresserade dem, och jag inte begrep ett ord, blef jag förargad och ställde till bråk. — — Från första stund såg jag att du hade motvilja för mig . . . du höll mer af din far, och det gjorde mig elak . . . Och så tänkte och handlade du så olikt mig. Här gick jag alldeles som en främmande bland er; Emil, du och Sander, ni höllo ihop, men jag stod utanför — alltid utanför! Jag kände inte som ni, tänkte inte som ni, och då jag talade lyssnade ni bara af artighet . . . Var det underligt att jag gick mina egna vägar, sökte umgänge med mina gelikar?

När jag kände mig riktigt förbisedd och lynnet rann på mig, fick ni kännas vid att jag kunde förbittra lifvet för er... att jag inte var så utan betydelse som ni tycktes tro. Du förmådde din far att trotsa mig, men det var inte det värsta... nej — att barnen sågo upp till dig, och klandrade allt hvad jag sade och gjorde, det grämde mig mest.» Orden kommo stötvis, liksom en framtvingad bekännelse, afbrutna då och då af en snyftning. »Och hela tiden visste jag mycket väl att allt hvad du gjorde var rätt, och att jag var elak och orättvis mot er alla... men det bara retade mig.» Hon teg en stund och såg stelt framför sig, så drog hon ett djupt befriande andetag. »Det känns bättre nu, när jag sagt dig allt,» sade hon och vände sig bort.

Ulla besvarade den stumma frågan med att kyssa modern. »Lilla mor, stackars lilla mor! hvad jag varit orättvis mot dig många gånger... och ofördragsam, när du inte hade samma syn på tingen, som jag,» sade hon, undrande hvarför hon aldrig, då hon bedömde modern, tagit hänsyn till de förhållanden hon vuxit upp uti, eller insett att sorgliga lifserfarenheter snedvridit hennes karakter. Hon ville ödmjuka sig inför henne, bedja om tillgift för sin ofördragsamhet, men hon fann inga ord. — För de innerligaste känslor, de djupaste tankar har språket intet uttryck... hon kunde endast kyssa de tårade kinderna gång på gång.

På begrafningsdagen anlände ett telegram adresseradt till »Herr och fru Wärling» Det innehöll förutom beklaganden, hälsningar till Ulla och Jeffe och var undertecknadt Märta Wärling.

Medan fadern läste upp telegrammet märkte Ulla att moderns ansikte förlorade det stela uttryck det haft allt sedan Didis död. En stund senare då hon ordnade banden på Olofs krans upptäckte hon att det fanns ett kort fäst under docentens.

»Hvad står det på det kortet?» frågade Jeffe.

»Din farmors namn,» sade modern med en stolt blick på gossen.

Då Ulla åter infann sig på kontoret bemötte grosshandlaren henne ännu mera frånstötande än förr och samma tryckta stämning mötte henne öfverallt inom affären. Lins svarade henne kort och förströdt, flickorna undveko henne och tisslade och tasslade då hon gick förbi dem. De göromål hon förr skött tycktes bli utförda af en osynlig hand. Slutligen frågade hon Lins hvar orderboken var, den kunde hon väl få föra nu som förr. Bokhållaren skrufvade sig på stolen, såg ned i pulpeten och mumlade någonting om, att Ödman hade den inne hos sig.

Ulla reste sig beslutsamt och gick in i grosshandlarens rum. Till hennes förvåning satt ett ungt fruntimmer där och skref in orderna. Under sista tiden hade hon sett den främmande gå ut och in här, och hon förstod att det var hennes efterträderska.

»Jag tror inte den där mamsellen duger till att sköta din plats,» sade Siri en afton då hon och Ulla gjorde sällskap från butiken. »Hon skref räkningarna i dag och de vimlade af fel.»

Flickorna gingo tysta bredvid hvarandra en

stund, så sade Siri suckande: »Ack, Ulla, om du visste!»

»Bekänn, att du har offrat åt dina gamla gudar igen... Du är kär?»

Siri låtsade icke höra frågan.

»Någon ovärdig?»

»Ovärdig! Den ädlaste, upphöjdaste, mest uppoffrande...»

»Känner jag denna fullkomlighet?»

Siri teg några ögonblick, så utbrast hon: »Hvarför tror du inte, att jag kan älska upprikt-tigt... hängifvet?»

»Därför att du har slösat bort din känsla bit för bit. Kan du ens minnas alla de män du har svärmat för?»

»Om någon hållit af mig, skulle jag lefvat endast för honom!»

»Och denne siste?»

»Det är endast medlidande eller vänskap han känner för mig!»

Ulla erinrade sig några insinuationer som Selma en gång framkastat om Hakon och Siri, och hon försökte att föreställa sig hur karaktersegenheterna hos dessa båda skulle smälta samman. »Älskar du honom verkligen så skall nog hans vänskap förvandlas till kärlek.»

»Tror du?»

»'All sann känsla väcker gensvar'» brukar Hakon säga.»

Siri rodnade, och började tala om Gudrun, hvilken ändtligen fått plats som kassörska å ett grosshandelskontor.

Då Elise icke lyckades få reda på hvart Selma flyttat, och det kom i dagen att hon slutat i handskaffären beslöt Ulla att uppsöka fru Berg. I ståndet stod en främmande kvinna, som upplyste att Bergen strax skulle komma. Förmodligen var fröken en bekant till Selma? Bergen hade nu på allvar blifvit osams med dottern. »Men,» sade hon efter att ett ögonblick ha öfvervägt om hon vågade säga rent ut hvad hon tänkte, »ingen kan väl förta Selma att hon har beundrare, det ska' väl hvarje flicka ha, och det har jag sagt Bergen mångfaldiga gånger. Hva' ä' det att bråka för om Selma har någon som försörjer sig — så'na flickor ha' de' allra bäst! Som jag sa' åt Lina, do'ter min, 'ingen tackar en för att man inte tar emot hva' som bjuds'. Men se Lina hon är halt, så hon har inte mycket att hoppas på. — Ja, det var en olycka!»

Fru Berg kom i detsamma, och så snart hon skickat bort sin hjälpreda, frågade hon oroligt om fröken Wärling hört någonting från Selma. Själf hade hon uppsökt dottern då denna slutade hos Lidberg och för sista gången försökt att rädda henne.

»Jag undrar om det varit en stor synd ifall jag tagit och märkt ansiktet på flickan så att ingen karlfjant velat se åt henne,» sade hon, och ett hårdt, strängt drag bildade sig på ömse sidor om munnen. »Men se moralen är nu sådan, att man gör mindre väsen af en fläck på karakteren än af ett ärr i ansiktet.» Hon nickade ett par gånger bekräftande åt sina ord. »Stackars Selma, det kommer att gå henne mycket illa. Det finns inga ursäkter för henne som för så många andra.»

»Jag skall söka upp henne, och får se om jag inte kan göra någonting . . .»

Den gamla skakade på hufvudet. »Det kommer inte att lyckas — man kan inte rädda den som inte vill bli räddad . . . Och ingen vet hvar hon finns nu. En resexpedit, som känner Selma, påstår att han sett henne i Köpenhamn.»

XVII.

Teorier.

Någon tid efter begrafningen kom det bref till Emil från modern. Det var vänligt, fast affattadt i ett gammaldags cirkladt språk. Ulla läste om brefvet flera gånger och försökte med dess tillhjälp få en klar bild af farmodern, denna stolta, högdragna gamla dam, som nu af någon okänd anledning fann för godt att ta notis om sonen och hans plebejiska hustru. Försoningen gladde henne för faderns skull, men hädanefter ämnade hon stå på moderns sida. Hon skref icke till farmodern som fadern önskade, utan bad honom bifoga några rader, som en hälsning i sitt bref.

Det kom ofta öfver henne på sista tiden en underlig mattighet, men det var ingenting att fästa sig vid tänkte hon, trött och nervös hade hon ju ofta varit förut. Men efterhand som hon blef hvad hon kallade »mindre arbetsduglig», försjönk hon i allehanda mörka grubblerier, och en viss benägenhet att analysera allt och alla tog öfverhand hos henne.

Det hade alltid funnits en punkt i deras in-

tressesfär där hon och Olof icke möttes i förståelse och sympati. Hon hade förr försökt att intala sig att hans skepticism snarare var en följd af vissa omtvistliga vetenskapliga slutledningar än ett bevis på bristande ideel känsla. Men nu då hon började väga och mäta betydelsen af hvarje hans yttrande dömde hon annorledes. Hon hade sett flera drag af godhet hos honom, men ändå saknade han verklig medkänsla för sina likar, han ägde kunskaper, men hade icke gagnat dem som hopplöst törsta efter vetande, han älskade det som var skönt och storslaget, men dessa drag af heroisk självuppoffring, som komma hjärtat att klappa af beundran väckte ej hans entusiasm. Han hade smålett, som åt ett svärmiskt utbrott, då hon uttalat sin hänförelse öfver någon af dessa handlingar, som vittna om verklig själsstorhet, och hvilka verka som en maning till högre lifsmål, inge de vacklande mod, de svage förtröstan. Hennes kärlek försvagades på intet vis af att hon försökte klargöra för sig Olofs karakter. Hon visste att hon som hans hustru skulle bli lycklig för en tid, men då lifvets allvar trängde sig på dem skulle de stå främmande för hvarandra, och liksom barn af skild tro åkalla sina olika gudar. Hon gick i en ständig oro för att Olof ämnade tala med henne om sin kärlek — väl vetande att han inte skulle förstå hennes betänkligheter.

Det obehag hon hade att utstå inom affären, hennes fruktan att bli utan arbete tillika med den hjärtestrid hon utkämpade bidrog att framkalla det nervösa tillstånd, hvilket leder till självplågeri och exaltation. Hon förlorade efterhand allt in-

tresse för hvad som rörde sig omkring henne och till och med föreningen blef henne likgiltig.

En morgon då hon satt vid frukostbordet reste hon sig hastigt, tog ett par steg och föll framstupa på golfvet. Det var ett svimningsanfall förorsakadt af blodbrist, förklarade läkaren, och ordinerade järn och frisk luft.

»Inte är det värdt att ni går här och öfveransträngер er,» sade herr Ödman med en försmädlig blick på Ullas tärda ansikte. »Ni som har så mycket att göra med föreningar, sjukkassor, räddningshem, eller hvad det heter, bör ägna hela er tid åt den där intressanta sysselsättningen. Ni ser själf, det går inte att dela sin verksamhet på olika håll. Innan ni kom hit trodde jag, att jag gaf mina biträden tillräckligt att göra, men ni har öfvertygat mig om att de utan öfveransträngning kunna arbeta ytterligare några timmar om dagen.»

Ulla såg på honom utan att svara. Hur hade hon någonsin kunnat tro att hon älskade Albert Ödman? undrade hon ... Detta ansikte med sitt satyrgrin hade hon funnit vackert!

»Ni har ert intresse fäst på alldeles för många olikartade saker för att ni skall passa här i affären. Och då ni ändå skall sluta så är det bäst ju förr desto hellre ... Ett betyg kan Lins skrifva ut åt er.» Han nickade förströdt och gick.

Det kändes bittert att under sådana förhållanden lämna en verksamhet, hvilken varit af så stor betydelse för hennes utveckling som denna. Och hon hade svårt att återhålla sin rörelse då hon tog afsked af kamraterna, hvilka föreföllo besvärade och oroliga. Alla höllo de af Ulla och skulle

sakna henne mycket, men de vågade ej visa hvad de kände — ett afskedadt biträde är en bannlyst person så långt principalens domvärjo sträcker sig.

Under det att hon talade med flickorna tog Ulla farväl af den välbekanta omgifningen: vrån bakom kassan där de alla gråtit så bittra tårar; skrubben mellan boden och syatelieren där de växlat så många förtroenden, slitit så många tvister; hyllfacken där hvar och en hade sitt område. Hvilket underligt dubbellif det lefdes inom dessa fyra väggar! Stereotypt småleende gledo flickorna fram och åter, ständigt besvarande samma frågor, berömmande och utbjudande samma sak om och om igen; dag ut och dag in den enformiga ronden, men alla lefvande sitt själfständiga personlighetslif trots tvånget.

I saknad af ett nödtvunget och regelbundet arbete försjönk Ulla än djupare i det overklighetstillstånd hvari hon en tid lefvat. Den ena dagen gick efter den andra utan att hon grep sig an med något arbete; all ansträngning var henne motbjudande. Hon försökte att rycka upp sig och intressera sig för Tinas förestående resa och giftermål, men det var Elise som slutligen fick ombesörja insamlingen af flickornas bidrag till bröllopsgåfvan, en kalf och en lamunge. »Boskapen» skulle inköpas af fästmannen då han kom till Karlstad för att möta Tina.

»Jag trodde aldrig att jag skulle känna mig så lycklig öfver att få lämna Stockholm,» sade Tina då hon tog afsked af Ulla. »Om jag bara visste att jag fick träffa flickorna någon gång så

vore jag riktigt nöjd... Ack, Ulla, lofva mig att titta till stackars Mimmi, hon är så sjuk.»

Ulla såg sig om efter Elise. Hon hade icke ens märkt att Mimmi ej var nere vid stationen, och det var mycket länge sedan hon underrättat sig om hur allt stod till i »hemmet.» »Kan jag göra någonting för Mimmi?» frågade hon, och kände plötsligt de gamla intressena vakna till lif, nu då någon behöfde henne.

»Mimmi har en sådan förskräckelse för att komma på sjukhuset att jag låtit henne stanna kvar hemma,» sade Elise. »Jag tror att hon oroar sig öfver att vi ha för mycket besvär med henne. Om du tittar till henne så lugna henne för all del. Den obetydliga skötsel hon har behöft ha vi turat om och gifvit henne. Och så tänkte jag be dig om du framdeles — när du känner dig kry igen — ville hjälpa oss med några arbeten, som vi ämna sälja för att öka vår 'fond'. En af flickorna har en bror, som är finsnickare, han har gjort några skrin och ramar åt oss, och om du sedan vill förse dem med målningar så bli de mycket nätta.»

Om hon ville! All hennes slumrande konstnärsentusiasm vaknade ånyo, hon fick hufvudet fullt af idéer, och i tankarna sammansatte hon redan små genre- och landskapsstycken, lämpliga för ändamålet. Medan hon varit försjunken i grubblerier hade alla dessa flickor arbetat, tänkt på hvarandra och turat om att tillbringa sina få lediga stunder hos den sjuka kamraten.

»De där järndropparna, som Ulla tar in har

allt gjort henne godt,» sade Amanda till Emil någon tid därefter. »Hon ser friskare ut nu. Men nog tycker jag att hennes kusin kunde visa henne litet mera uppmärksamhet. Hvad hon behöfver är att komma ut en smula — men hon har ju inga herrbekanta . . .»

Amanda, som läst tidningarnas superlativa loford öfver Olof Hellmans afhandling om »Sverige under bronsåldern», hade plötsligt fått en ingifvelse att underlätta händelsernas gång. Och då Olof därnäst besökte dem passade hon på att bedja honom ta Ulla och Jeffe ut på en promenad; Ulla satt inne hela dagarna och arbetade, och Jeffe, stackars gosse, hade länge käxat om att få gå ut till Djurgården.

Ulla gjorde inga invändningar mot förslaget. Hon var icke rädd för att någon skulle falla på den idén att göra en kärleksförklaring i Jeffes närvaro. Men kommen utåt Sirishof till förlorade gossen allt intresse för de andras samtal. Hans botaniska forskningsbegär vaknade helt plötsligt, grästufvorna måste undersökas, groblad och kvistars hållbarhet pröfvas.

Och då hände det, medan Ulla såg sig om efter den lille naturforskaren, att hon kände sig omsluten af ett par unga, starka armar och hörde de underbara orden hviskas i sitt öra, som är innebörden af all mänsklig längtan, kärlekens höga visa, ungdomens jublande vårsång.

»Jag begär inte ditt svar nu, men längre fram . . . i sommar,» Olof smålog och tänkte på mormoderns bref, som han hade i fickan, »då vi träffas

på landet, ty du måste ovillkorligen ut och få krafter. Tant berättade mig hur klen du varit.»

Ännu en stund gick hon och solade sig i denna främmande värld, lyssnande till kärlekens härskarebud. Så vände hon sig till honom och sade med låg, osäker röst:

»Kanske om du vetat hvad jag nu skall berätta, du aldrig fäst dig vid mig. Då jag först kom till Ödmans trodde jag mig älska min principal... Och jag var fullt medveten om hvart det skulle leda. — Jag var mycket svag och han behärskade mitt känslolif fullständigt. Du har stränga åsikter då det gäller oss kvinnor...» Hon tystnade och såg hastigt på honom. Han hade blifvit mycket blek, och läpparna voro hårdt sammanpressade.

»Men du... öfvervann denna känsla?» Hans ansikte lyste upp, och han såg på henne förtroendefullt.

»Ja, men medan det varade, tänkte och kände jag som de varelser du föraktar!»

»Jag är viss på, att hade det onda besegrat dig, älskade, så skulle du aldrig öfverlefvat det. Jag är dig bra ovärdig...»

»Du, ovärdig!» Hon såg hängifvet på honom. »Men är du inte rädd att vi en gång skola stå skilda åt vid de viktigare tilldragelserna i lifvet?... Vi tänka så olika — i trossaker...»

»Inte ämnar du väl neka mig din kärlek därför att min tro ej är din?»

»Är det inte bättre att vi skiljas nu, än att våra åsikter skola skilja oss åt i framtiden?»

Framtiden! Han hade icke tänkt på annat än lyckan att få äga henne, men nu såg han sig själf och henne lefvande hvar sitt afstängda lif, med intet annat gemensamt än kärleken, detta sköra band som nötes af vanan, af tiden, af stridande åsikter, af de tusende olika konflikter, hvilka uppstå i det hvardagliga lifvet. — Han försökte förjaga de störande tankarna ... Hvilka enfaldiga varelser de voro, om de förkastade lyckan för sina teoriers skull. Men han anade, hur allvarligt Ulla tog deras skiljaktiga lifssyn. — — Hvarför tänkte hon inte som han? ... Men kvinnorna ha svårt att förstå det andliga framåtskridandet ... Och att försöka inverka på hennes öfvertygelse ville han ej. Inte heller kunde han förmå sig till att resonnera om det som var så främmande för hans tankar i detta ögonblick.

»Du har kanske omfattat den vetenskapliga tron utan att öfverväga hur mycket du skattade åt tidsandan,» sade Ulla tveksamt.

»Vetenskapen ger inte svar på alla spörsmål, den ställer oss med våra idealer in i en för dem alldeles främmande värld.» Han lade band på sin önskan att ånyo sluta henne i sina armar och sålunda afbryta detta resonnerande. »Naturligtvis kan man inte undgå att påverkas af tidsandan.»

»Men ... din öfvertygelse är orubblig? ...»

»Öfvertygelsen är inte en följd af några teoretiska slutledningar. Oaktadt de resultat vi kommit till med våra vetenskapliga verktyg ha vi svårt att fullständigt öfverge vår ideela uppfattning af universum.»

»Jag förstår att en människa kan förkasta alla religionsformer, men inte att hon förnekar själfva gudsidén.»

Han såg på henne med en aning om hur nära de stodo hvarandra utan att ha vetat det. »Och du skulle inte fråga efter hur jag benämnde detta — högsta väsende?»

»Nej... endast jag visste att din själ som min dyrkade allmakten — ehuru under olika namn.»

»Tro inte att våra åsikter ska skilja oss åt, Ulla... I sommar börjar jag åter belägringen,» och Olof lade hennes arm i sin med den beskyddande rörelse hvarmed mannen tar i besittning det som han vill äga.

Då Ulla försökte draga sig undan stack ett litet lurfvigt hufvud fram mellan henne och Olof, och Jeffe sade med sin mest bevekande röst: »Ta honom, Ulla, han har alltid bättre karameller än andra!» De skrattade som befriade från ett tryckande tvång. Och med barnet emellan sig talade de om solstrålarnas reflex på vattnet, gullvifvornas och skogsviolernas lysande färgspel i backsluttningarna, om fågelsång och sommarstämning.

På hemvägen lämnade Olof Ulla brefvet från fru Märta.

»Hvad hon än önskar af dig så ber jag dig: öfverväg ditt svar noga! — Tänk på din far... hur han längtar efter att få återse Grimsta och bli försonad med den gamla...»

»Tror du då att det finns någonting, som jag inte skulle göra för att nå det målet? Hon

får begära hvad hon vill af mig, min okända farmor.»

»Hon begär endast att du och Jeffe ska tillbringa sommaren hos henne.»

»O, Olof!» Ulla fick fatt i den förbluffade Jeffe, kramade och kysste honom, grät och skrattade så att han inte visste om hon var »orpa-snorpa» eller »ösa-pösa», enligt hvad han senare anförtrodde modern.

»Det gläder mig att du antar inbjudningen,» sade Olof, som gick och afundades Jeffe alla de öfverflödiga smekningar han fick, »jag trodde inte heller att du kunde hysa agg.»

»Å, jag har ofta varit mycket ond på farmor; men hvad frågar jag efter det om jag bara får se Grimsta... får komma hem. — — Och pappa och mamma?» hon såg forskande på Olof.

»Naturligtvis komma morbror och tant att hälsa på längre fram.»

Ulla var ej öfvertygad. Om handen endast räcktes åt henne så var det hennes plikt att skjuta den tillbaka. Men då hon nämnde något härom till fadern sade han, att han inte ämnade låta henne med sina dumma nycker och obegripliga teorier förspilla sin och hela familjens lycka. Nu skulle hon resa och det fortast möjligt. Det var icke ofta han talade ur denna ton, men det hade vanligtvis den verkan att han blef åtlydd. Ulla var dessutom ej i sinnesstämning att göra något kraftigt motstånd. Olofs förklaring hade åter bragt henne ur jämnvikt. Det var tydligt att han icke insåg hur allvarligt hon tog den lifsfråga de vidrört... att han aldrig skulle böja sig under för-

sakelsens lag. Hennes tankar kretsade ständigt kring denna punkt, och en besynnerlig oro — halft glad, halft skrämmande — kom ibland öfver henne . . . var icke hans vilja starkare än hennes!

XVIII.

På Grimsta.

En solig sommarmorgon stego fru Märtas barnbarn upp i den gammalmodiga kaleschen, som väntade dem vid Edane station, och i raskt traf satte de små, starka vermlandshästarna å stad. På ömse sidor om vägen stodo furorna höga, raka och mossbevuxna, i ändlösa rader ledde de in i fjärran hemlighetsfulla urskogar. Här och där glimtade en skogsbäck fram, skymtade en gräsbevuxen däld — fager som älfvornas egen festsal — och ofvan trädtopparna lyste en smal strimma af himmelens blå... Det var som att få törsten släckt, tyckte Ulla, en längtan uppfylld att känna denna friska luft, hartsdoftande och mättad med alla skogens vällukter, följa solstrålarnas dans på tufvorna och höra det sällsamma suset däruppe i de jättelika tallarna.

Då de kommo in i Gillberga härad foro de förbi det ena bruket efter det andra. Denna trakt, hvilken en gång varit af så stor betydelse för den svenska järnindustrien var nu en lugn odalbygd. Tysta voro hamrarna, tomma de väldiga gjutverken

och öfvergifna smedjorna; borta de mäktiga, självstyrande patronerna och deras gästfria muntra fruar. Rikedom och prakt, öfverdåd och storhetsdrömmar, allt har plånats ut af de många financiella kriser som öfvergått vårt land. Bland de forna storheterna i denna trakt var fru Märta Wärling bland dem, som räddat sig undan stormen. Genom att själf taga del i och öfvervaka arbetet och genom den strängaste sparsamhet hade det lyckats henne att få egendomen i det närmaste fri från skuld. De präktiga ägor Ulla såg då hon kom in på Grimstas område voro den gamla fruns stolthet, hvarje hafreständ på gärdena, hvarje grässtrå på fälten bidrogo till vinnande af det stora målet. Något af allt detta berättade Betty Ryding för Ulla under det att de gingo genom rönnallén upp till gården. Fru Märta hade velat invänta barnbarnen inne i den stora, på gammaldags vis med vapen och jakttrofeer smyckade förstugan, stor som en sal och ljus som en kyrka, där traktens ungdom i gångna tider dansat polska och långdans under långa vinterkvällar. Betty däremot kunde inte styra sin otålighet att få se Emils barn, utan mötte de resande vid grinden. Äfven ville hon fälla några försonande ord om den gamla frun för att förta något af den bitterhet Ulla måste känna mot farmodern.

Rak och stel stod fru Märta, omgifven af de vidunderligaste väggprydnader, kroksablar och muskedundrar, jättelika kruthorn af hamradt järn, väldiga älghufvuden med mänggreniga horn och sällsynta fåglar med utslagna vingar. Det var en liten dam med myndig hållning, hvitt, slätkam-

madt hår, och ett ansikte, hvars stränga drag icke tycktes rätt höra samman med de lifliga ögonen.

Den sista rest af motvilja, som Ulla hyste för farmodern, försvann då hon såg den lilla, sirliga figuren stå där så ensam i den stora förstugan. Hon anade hur ensligt och tomt den gamlas lif var där på gården. »Farmor!» sade hon hjärtligt och såg leende in i de mörka ögonen, som betraktade henne så forskande. Och de skarpa ögonen blefvo milda och den stränga munnen fick ett vekt drag då Emils barn välkomnades till Grimsta.

De voro ju ej lika den där robusta kvinnan, som sonen en gång skickat henne ett porträtt af, de ägde de välbornes otvungna sätt att föra sig, de voro blonda, späda och findanade liksom Emil varit som ung. Men där fanns i dessa unga ansikten ett drag af frimodig energi, som sonen saknat — hon undrade om det var ett arf af den plebejiska modern.

Jeffe, som tyckte att han blef försummad påtog sig kerubminen och sade: »Pappa bad att jag skulle tacka farmor, som var så snäll och bjöd oss hit. — Och mamma, hon bara sörjer Didi, som gått bort för att bli en ängel.»

»Mamma hon bara sörjer Didi!» ljöd det i fru Märtas öron, och för första gången hyste hon en vänlig känsla i sitt hjärta för sonhustrun.

Efter den tidiga kvällsvarden tog fru Märta Ulla med sig för att visa henne trädgården, nyodlingen och ladugården. Rundt omkring ägorna slöt sig ramen af den mörka, åldriga skogen, där träden fälldes så sparsamt att det uppstått ett ord-

språk därom i trakten. Ulla fick genast en oemotståndlig längtan dit bort, men hon måste följa farmodern och Betty till »Gamlegården». Det var en mycket ålderdomlig byggning innehållande tre stora rum och ett loft. De senare ägarna hade pietetsfullt vårdat det gamla hemmet, allt var i samma skick som vid århundradets början. Ulla gick genom de tysta, öde rummen, där bistra förfäder skymtade fram på de mörka väggarna, och de nötta möblerna stodo som till hvardagsbruk . . . Det tassade och prasslade i de skumma vråarna, och underliga skuggor tecknade sig på den höga panelen . . . Var det de hädangångnas andar, som ännu uppehöllo sig här? . . . Hon smålog åt sin fantasi och öppnade ett fönster; luften kändes tung, en underlig doft af vissna blommor och torkade myrsablad fyllde rummet.

Genom dessa små fönster hade generation efter generation af hennes förfäder blickat ut öfver dessa samma fält och bort till dessa samma skogar, som hon såg framför sig; öfver den höga tröskeln hade små fötter stapplat för att ta sina första fjät ut i världen, unga, kraftiga män skyndat för att vinna ära . . . lycka, unga kvinnor dragit bort för att bygga egna bon efter mönster af det gamla, och slutligen de hänsofne burits varsamt af sörjande fränder. Under detta låga tak hade danats karakterer för striden och vetenskapen, för industrien och huslig id, här hade tänkts tankar och utvecklats idéer, hvilka blifvit kommande släktens rättesnören. — — Hemmet, fädernejorden! Dessa ord, som varit af så föga betydelse för Ulla, blefvo nu innebörden af någonting stort och heligt,

hon greps af en oändlig kärlek till denna plats, hon förstod farmoderns handlingssätt och förlät henne allt.

Då de åter stodo i den stora förstugan, där skymningen började sitt fantastiska skuggspel mellan örnvingar och renkronor, sade Betty några ord sakta till fru Märta.

»Ja, låt oss gå dit nu,» svarade hon och öppnade dörren till förmaket.

Ulla trodde sig ännu vara kvar i »Gamlegården», då hon steg in i detta rum, hvilket var möbleradt på samma sätt som på lagman Erik Arvidssons tid, med groft snidade skåp och högkarmade stolar. På ena väggen hängde farfaderns och farmoderns porträtter och midt emot — Ulla gaf till ett utrop och stirrade bestört på sin egen tafla.

»Jag fäste mig strax vid den,» sade Betty, »och köpte den åt tant.»

»Då kom ju Didi också till Grimsta!» utropade Jeffe, hvars underläpp började darra då han såg på den forna lekkamraten.

Fru Märta satt länge och berättade om händelser inom familjen, och Betty invigde Ulla i sitt lefnadssätt på Haltersbol.

»Jag har inte tants förmåga att ställa,» sade hon med en beundrande blick på den gamla frun, »så det är inte mycket med min gård. Kom ofta och hälsa på mig, Ulla, det är så ödsligt och tomt hos mig. Jag kan naturligtvis inte bestå mig med sällskapsfröken, och ingen af släktingarna äro i behof af ett hem.»

Det var sent då de skildes åt för natten, men

uppe i det lilla gafvelrummet, som skulle bli Ullas sofrum, var det ännu helt ljust, en blek, trolsk dager, som gaf åt föremålen någonting skugglikt, overkligt; hon släppte icke ned gardinen ... den var så underbart vacker, den ljusa natten med sin stämning af drömmande ro och hägnad frid.

Då hon och Betty morgonen därpå återvände från hagen, där de besett kreaturen och unghästarna, stod Tina ute på trappan och viftade skrattande med förklädet åt dem. Hon hade blifvit mycket förändrad, brun i hyn och rask i vändningarna, och det var någonting självrådigt och bestämdt i hennes sätt som påminde om fru Märta.

Efter frukosten gingo de för att bese Tinas hem, Solbacken. — Det var inte utan stolthet mor Andreasson visade sitt främmande in i dagligstugan. »Jag tror inte Siri skulle ha någonting att anmärka,» sade hon. »Det är ju fullt 'stilenligt', eller hur?»

Ulla nickade småleende. Det var nog enastående i sitt slag, detta rum. En trogen kopia af en storstuga i en rik bondgård på sjuttonhundratalet. Från vindar och skrubbar hos släktingar i Fryksdalen och Elfdalen hade Tina plockat fram hvad där fanns af gammalt, kasseradt bohag.

»I vinter skall jag väfva bonader till väggarna,» sade den lilla husmodern och ledde vägen till köket, där väfstolen stod.

»Jag har aldrig sett en sådan arbetsmyra,» sade Betty då Tina gick ut för att hämta friskt vatten. »Jag tror hon sitter i väfstolen halfva natten, och om dagen arbetar hon ute med Lars, och ändå får hon tid att anlägga en trädgård —

det är för märkvärdigt att hon kan ha ett så lefvande intresse för sådana här sysslor!»

»Trädgården» var en öppen plats framför stugan, och anläggningen bestod af långa rader vinbärs-, hallon- och krusbärssticklingar, hvaremellan små äppel- och körsbärsskott stucko upp sina gängliga stammar. Lars hade varit mycket missnöjd med att Tina anlagt denna trädgård. De skulle ju få så liten nytta af den i sin tid, och hvad tjänade det till att arbeta ut sig för de tillkommande.

»Jag är rädd att det styfvaste arbete jag får här, det blir att omskapa Lars,» sade Tina. »Liksom alla bönder tror han att allt som är vackert är onyttigt. Jag har aldrig sett en stuga med ett fruktträd, eller en bärbuske, knappt en blomma utanför.»

Ulla tänkte på hur svårt det varit att få Tina att förstå henne, då hon talade om den förkväfda skönhetskänslan, och nu hade hon under sitt tunga arbete så mycken glädje af att äga blick för det sköna, som fanns omkring henne, eller som hon själf kunde skapa... Hon skulle i sin tur upplysa Lars och han kanske andra...

»Tina har glömt hurudana vintrarna äro i Vermland,» sade Betty, »det blir omöjligt att freda alla de här sticklingarna.»

»Jag skall binda öfver dem med halm. Men nu skall Ulla se på 'boskapen'.»

»Detta lif, är det någon mening i!» sade Ulla och följde Tina ned till hagen, där Solros betade bredvid de båda fåren, Jerk och Fin-fin.

»Man arbetar inte endast för att skaffa födan åt sig själf, man arbetar äfven för de efterkommande.»

Vid grinden vände Ulla sig om för att nicka till afsked, och i inbillningen såg hon allt så som det skulle se ut här i framtiden. Den lilla stugan omgifven af rosenhäckar och blommande äppelträn; i hagen hade Solros, Jerk och Fin-fin fått kamrater, och gärdena sträckte sig så långt ögat kunde nå. Hon jämförde detta med arbetsklassens förhållanden i Stockholm — de trånga hemmen med de larmande inneboende, de osäkra inkomsterna, nöden under arbetslösheten, de otaliga frestelserna... Och dock valdes detta öde endast af fåfänga — för att slippa vara bönder... Skulle inte andra lika väl som Tina, kunna få sina ögon öppna?

»Hvad står du och tänker på, Ulla?» ropade Betty, som väntade nere vid vägen.

»På framtidens hem!»

»Se där kommer Lars. Han har varit borta vid Risäter på arbete.»

Lars hälsade på Betty och rodnade då han presenterades för Ulla.

»Nå, Lars,» sade Tina, som kom springande, »du ville ju så gärna tacka fröken Ulla, som gjort en förståndig människa af mig.»

Lars räckte fram handen och såg trohjärtadt på Ulla.

»Jag tror allt det är en viss Lars Andreasson, hvilken har största förtjänsten därvidlag,» sade Ulla med ett muntert skratt, som förjagade Lars' blyghet. »Jag är förtjust i ert hem, i trädgården och i de här präktiga hafrefälten — ja, i alltsammans!»

»Hvad har du i lådan där, Lars?» frågade Tina.

»Det är ett par dufvor — du har ju önskat dig ett dufslag... Ja, se kvinnfolken tycka ju om så'na där smådjur,» sade Lars med ett förläget skratt. »Och så fick jag några aflägg röda rosor af trädgårdsmästarn — nu har du i alla färgerna.»

Tina såg småleende på Ulla... Lars var nog ingen omöjlig lärjunge.

Både farmodern och Betty undrade hvad det var som ibland fördystrade Ullas sinne, de vågade dock icke fråga; fru Märta emedan hon fruktade att det var någonting som rörde sonhustrun, och Betty emedan hon anade en kärlekshistoria. Liksom alla gamla flickor med en oafslutad ungdomsroman var Betty djupt intresserad af andras hjärteangelägenheter. Men Ulla endast skrattade åt alla anspelningar på svikna förhoppningar — litet ansträngdt och nervöst, men det märkte Betty ej.

»Jag skall göra som tant, slå mig ned på landet — och jag skall bli mycket lycklig...»

»Kära barn, när man gått igenom en stor sorg, då tror man, att man mycket väl kan lefva ensam, utan intressen... och så gå åren, och man blir kall och själfvisk, under det att man täres af en bitter saknad.»

För farmodern utvecklade Ulla sin idé om världsliga kloster, dit de lefnadströtta, de utarbetade — alla de som dukat under i kampen — kunde dra sig tillbaka. Då fru Märta lärde känna den praktiska sidan af saken, vaknade hennes intresse. »Systrarna» skulle naturligtvis utföra allt arbetet inomhus själfva och sköta trädgården, hönsgården

eller mejeriet, hvilket det nu var de lämpade sig bäst för. På så sätt skulle utgifterna i det närmaste inskränka sig till markens och byggnadens anskaffande, och det var ju möjligt att detta kunde erhållas till skänks. Ulla lade armen om farmoderns hals, pekade bortåt Gamlegården och sade leende: »Ett sådant präktigt 'kloster' det skulle bli!»

Fru Märta svarade ingenting, men några dagar därefter började hon tala med Betty om Mimmi Hellgren, hvars historia hon hört af Tina. Läkaren hade sagt, att det skulle dröja länge innan hon blef fullt återställd. Man borde göra någonting... det var ju förfärligt, att de fattiga varelserna skulle underhålla henne längre, och fru Märta såg menande på Betty, som rodnade och tummade förläget sin virkning. Hennes medlidsamma hjärta bjöd henne att ge den stackars flickan ett hem hos sig, men försiktigheten varnade henne — flickan kunde ju ha varit en... sådan där! Hon ville inte fråga Ulla, och som en kompromiss beslöt hon att skicka litet pengar till Elise Strandin för att använda för Mimmis räkning.

Då Ulla märkte att farmodern ofta var öfveransträngd, bad hon att få delta uti de husliga göromålen, och under samarbetet lärde de två känna hvarandra. Ulla upptäckte att där fanns både medkänsla och ömhet under farmoderns sträfva yta, och fru Märta skref till sin dotter: »För att få ha Ulla kvar hos mig skall jag ha öfverseende med min sonhustru, äfven om hon är värre än den Amanda jag lärt känna genom hennes bref.»

Ändtligen en morgon lyckades det Ulla att

smyga sig ut obemärkt af Jeffe. Hon skyndade genom trädgården, förbi de mognande sädesfälten, öfver hagarna, dit hennes längtan stått hela tiden.

Då hon kom in i skogen var det som om portarna till den yttre världen slutit sig efter henne. Här var högsommarens ljufliga stillhet, alstringstidens varma, doftfyllda luft, med rika löften och lockande hägringar. På marken en skimrande rikedom af gräs och blommor; på berghällarna en underbar matta af mossor och lafvar i alla färgskalans nyanser, från silfverhvitt till jordbrunt. Hon gick långsamt fram den slingrande skogsstigen, där fotstegen gledo ljudlöst öfver barr och mossa, gick allt längre och längre in där hon möttes af skogens alla vällukter. Det var en doft af daggig asp, vildt växande gräs, af linnea, som blommade långt inne i snåren, af bleka orchis och gyllene salvieblomster, af balsamisk åbrodd och kryddig muskmadra. Hon gick ännu djupare in i den tysta, svala skogen . . . Där stod gran vid gran, höga, yfviga med fantastiska former; kring grenarnas tunga hängen smög sig mossverket i sirliga festoner; här och där bland den mörka massan vajade högt en björks lätta grenar, eller lyste, silfverhvit, en dallrande asp, där den stod och hviskade sin hemlighet till skogen. Och högt uppe på bergets kam stodo furorna, ranka, höga, med stormslitna kronor. Stigen slutade vid en källa, hvars blanka spegel då och då bröts af ett fallande blad, en simmande insekt. Ulla kastade sig ned i det svala, daggiga gräset och njöt en af dessa lifvets helgdagsstämningar, som friluftsdrömmar framkalla.

De togo emot henne alla dem hon saknat, i hemlighet längtat efter... Blommorna nickade sitt välkommen och bredde ut sin färgprakt omkring henne, fagra skogsvioler, stjärnlika sötblomster, flammande almycke och blekröd kräkla, sena gullvifvor och vajande älggräs, hela plättar af gul patientia, finbladig bergdofta och praktfull johannisört; djupt ned bland gräs och mossa lyser sensitivans blåa stjärnor och döljer stolt-vänört sina bleka blommor. En efter annan kommo fjärilarna fram, de hvita, brandgula, blå, dansade i solljuset, först långsamt, matt, så i ett allt hastigare tempo, tills blåklockorna ringde och nattviolen vaknade. Högt uppe i en gran slog trasten plötsligt sina tjusfulla toner, tolkande i sång nordanskogens mystik, och långt inne i snåren, bortom tjärn och myr, svarade det dämpadt, vemodsfullt. Då det åter blef tyst kommo de skygga bofinkarna fram för att dricka, speglade sig i vattnet, frukosterade på de rikligt framdukade gudsgåfvorna och försvunno kvittrande ett omkväde af glädjens lofsång. Efter dem följde andra, röda domherrar med afmätta rörelser och gravitetisk hållning; små tättingar, lifliga, graciösa, med darrande vingar och täcka, oroliga hufvuden; trollsländslika nötväckor, sidensvansar, steglitsor; gröna, gula, grå, späda och findanade, men med starka vingar och skarp blick. Det blef ett kvitter, gny och jollrande, en sångartäflan där små strupar käckt slungade ut kaskader af höga, klara toner och pärlande drillar. Människobarnet, som lyssnade därpå, ville sjunga med, jubla och fröjdas... ville dela med sig af sin glädje. Djupt nere bland vildväpling och krasse

gömde hon ansiktet, hon tyckte, att hela rymden genljöd af hennes längtans tysta rop — Olof! I detta nu visste hon att han var den ende hon skulle älska här och där bortom... Och för hvad hade hon stött honom från sig?... För teorier. Teorier! Ordet föreföll henne helt främmande här i skogens enslighet. — — Där hon låg framåtlutad på armbågarna såg hon en skymt af sin egen bild i källan, log och fann den rätt intagande, suckade och undrade om Olof verkligen ämnade komma till Grimsta i sommar. Eller skulle han betänka sig, väga hennes visa ord och finna dem väl värda att beaktas. — Han måste älska henne mycket högt för att ej ha stött sig på den egenrättfärdighet hon visat. Icke ett grand hade hon prutat på sina fordringar — han skulle bli sin öfvertygelse otrogen eller också förlora henne. — — Var då hennes kärlek icke stark nog att tåla vid de slitningar, som kunde uppstå i deras samlif?... Han hade vetenskapsmannens syn på lifsfrågorna, hon känslomänniskans — kunde de icke på skilda vägar nå samma mål? — Det prasslade, knäppte och tassade inne bland buskarna, det lät som ett kväfdt skratt. Höllo de till där inne, huldran och skogsråret? Hon böjde undan grenarna och såg två göktytor pysslande omkring någonting, som var gömdt bakom lingonsnåret.

Då hon slutligen reste sig upp stod solen högt på himlen — det var redan frukostdags. Men först måste hon titta in till Tina och lämna henne ett bref från Mimmi.

Vägen till Solbacken gick genom björkhagen, förbi ängen och sjön Billingen. Då hon gått ett

stycke såg hon en man komma emot sig på den smala gångstigen, en man, förunderligt lik Olof. Hon stannade häpen, och han kom leende emot henne, solbränd och väderbiten efter den sex mil långa fotvandringen från Karlstad.

Då han tog hennes hand såg han henne djupt in i ögonen och sade halft allvarligt, halft skämtsamt: »Jag kan inte vara skild från dig längre — min själ är alltid hos dig, vill du inte ta i förvar den andra hälften af mitt jag? Om du håller af mig...»

»Ja, ja,» — i jublande hänryckning — »jag är din!»

»Och — mina ofullkomligheter?» hviskade han med armen om hennes lif och läpparna invid hennes kind. »Ämnar du vara öfverseende...?»

Hon såg ömt och hängifvet på honom.

»Kärleken uppenbarar mycket som man förgäfves sökt förklaring på...»

»Mina teorier — de tyngsta af dem — har jag begrafvit därinne i skogen.»

»Några af dem får du gräfva upp igen... Som min hustru kommer du ofta att känna 'ansvaret' hvila tungt på dig, och det blir inte lättare därför att de olycklige äro unge män.»

Hon kunde icke tillbakahålla ett utrop af öfverraskning.

»Du vet inte hur föga medkänsla jag har haft med mina förolyckade bröder...» Han tystnade och tänkte på ett par grafvar på Uppsala kyrkogård, själfspillingarnas glömda grafvar. »Nå, det är bättre att väckas i elfte timman än aldrig.»

»Farmor vet naturligtvis af att du är på väg? ... Vi böra väl inte låta henne vänta längre.»

Skogen lockade, tyst och sval omslöt den de båda älskande, solen lyste med en bländande strålglans, men i luften fanns ännu kvar något af fuktig morgonsvalka, från hagarna kom en doft af soltorkadt hö, och öfver den sofvande sjön seglade två fåglar mot stranden. — På Grimsta fick man vänta länge med frukosten.

* * *

Det var en högtidsdag, då Emil Wärling åter inträdde i det gamla hemmet. Alla kände denna stilla glädje och innerliga tacksamhet, som en slutlig försoning medför; man skämtade med rösten vibrerande af rörelse, man skrattade med ögonen skimrande af glädjetårar.

Det första sammanträffandet mellan fru Märta och sonhustrun aflopp bättre än någon vågat hoppas. Den stundande förlofningen förde dem in på ett neutralt område, och då fru Märta kom underfund med att Amanda hade intresse för hushållsgöromål fann hon en sfer där de utan fara att sammandrabba kunde utbyta sina åsikter.

Samtidigt med Emil och Amanda anlände Olofs far och mor. Brukspatron Hellman intog en reserverad hållning gent emot sin blifvande sonhustru under det han studerade henne. Det var honom en gåta hur denna lilla anspråkslösa varelse kunnat fängsla hans ej så litet pretentiöse son — och så »en dotter till Amanda och den där Emil», tillade han i tankarna. Men ungdom

och älskvärdhet göra dock alltid intryck på äfven de sträfvaste naturer, och då Ulla en dag, utan att blekna eller darra, förband hans hand, som han råkat att såra på en trädgårdsknif, sade han:

»Jag får lyckönska Olof till en så rådig liten hustru.»

Hon såg på honom med ett strålande leende.

»Farbror anser mig då inte vara alldeles ovärdig att bli Olofs hustru?»

»Har du fruktat att misshaga mig, liten?»

»Nej, ty lyckan har tagit mig under sitt särskilda skydd, alltsedan jag kom till Grimsta!»

Amanda önskade ofta att hon var långt borta i sin vanliga omgifning de dagar hon nödgades vistas tillsammans med den högdragne svågern. Hon lefde i en ständig ångest för att hon skulle begå något fel, som kunde väcka hans ogillande. Under hvart och en af hans förbindliga ord anade hon en snara, och det artiga leende hvarmed han lyssnade till henne, tyckte hon dolde hån och ovilja.

»Jag begriper inte hvaruti den där Amandas makt består,» sade brukspatronen en dag till fru Märta, »det är ju en enfaldig, försagd varelse, som hvem som helst kan linda om fingret.»

»Emil säger att hon blifvit mycket förändrad sedan Didis död. Men jag tror att det är Ulla som har böjt det obändiga sinnet.»

Herr Bengt skrattade då han tänkte på hur spak den »obändiga» blef under hans blick. »Han har allt varit bra enfaldig, min käre Emil, som inte kommit underfund med att kvinnor af Amandas cert skall man ta i med hårdhandskarna.»

Emil ströfvade omkring på egendomen hela dagarna, uppsökande alla de platser han mindes från barn- och ungdomsåren. Det enda som grumlade hans lycka var tanken på att åter få lämna det kära hemmet. En afton då Jeffe sjöng en gammal visa, som farmodern lärt honom, och hvars refräng var: »Här i min fäderneborg vill jag lefva, här vill jag dö!» vände Emil sig bort för att dölja att han hade tårar i ögonen. Men modern såg det, och som hon icke längre fruktade för att Grimsta skulle sköflas under Amandas regemente, föreslog hon att sonen skulle öfverta skötandet af egendomen. Själf ämnade hon flytta till Gamlegården, ta några af Ullas protegéer till sig och inrätta en väfskola.

Hakons och Siris lyckönskningar åtföljdes af deras egna förlofningskort. Siri skref med entusiasm om sin tillkommande verksamhet. Hon skulle hjälpa Hakon på kontoret, sköta hushållet och fortsätta med sitt arbete bland Gefionsystrarna. »Lins skref de allra vackraste lyckönskningsverser åt oss på förlofningsdagen. Det är besynnerligt, att vi alltid funno honom så löjlig och dum. Hakon undrade en gång om vi kvinnor inte fordra litet elakhet hos männen för att finna dem intressanta, men jag svarade honom, att det var manlighet vi fordrade. Jag hoppas att vi längre fram kunna ge Lins arbete på vårt kontor. Han har visat Mimmi mycken vänlighet, skickat henne blommor och böcker. Jag tror de där små uppoffringarna äro nyttiga för honom ... tvärheten och självviskheten nötas så småningom bort.»

Ulla skref till flickorna och lofvade att äfven

framdeles taga del i föreningens arbeten. Elise bad hon utse fyra flickor, åt hvilka fru Märta ville ge ett hem. Mimmi var naturligtvis självskrifven. »Tag inte endast hänsyn till deras ensamma ställning,» skref hon, »utan äfven till hvad de genomgått.»

Efter Olofs afresa återtog Ulla sin vana att emellanåt titta in till Tina. De talade om sina gemensamma minnen, det blifvande »hemmet» vid Gamlegården och om Gefionsystrarnas framtid. Vid ett af dessa besök fann Ulla Tina blek och upprörd. Det var en lugn och klar söndagsmorgon med sabbatsstämning i luften. Väfstolen var öfvertäckt och det var putsadt och fint hos mor Andreasson. Utanför de öppna fönstren surrade bina på sin entoniga melodi, nere från beteshagen hördes Solros råma och Lars sjunga en vallvisa, men in i denna stilla harmoni hade kommit någonting störande.

»Hvad är det?» frågade Ulla, då hon såg Tina gömma undan ett bref.

»Det är från Elise!»

»Nå?»

»Hon ber att jag ingenting skall säga,» svarade Tina förvirrad, »endast ifall Ulla skulle få höra någonting från annat håll... Men jag måste väl tala om det nu. Selma har dött i Köpenhamn! Man har funnit ett bref i hennes bostad... förmodligen har hon tänkt att skicka det till Ulla, men som där fanns ett kuvert med Elise Strandins adress på, så skickade Selmas värdinna det till henne. Här är det!»

Brefvet saknade datum, öfverskrift och namn-

teckning: »Du undrar hvarför jag lämnade Stockholm? Jag blef lofvad att få följa med till Berlin och festa. I Köpenhamn öfvergaf han mig för en varietésångerska. *Han* var en löjtnant, vacker och oemotståndlig, utan hjärta, utan samvete. Jag skulle följt honom till världens ända... Han slog mig, och jag stoppade hans strumpor — jag, som aldrig så mycket som sytt i en knapp åt mig själf. Du tror att jag älskade honom. Visst inte! Det fanns stunder då det skulle gladt mig att se honom ligga död framför mig, men — våra åsikter öfverensstämde så bra... och han förstod att behärska mig.

»Det var ingen rolig tid, som följde sedan — fy, en sådan dypöl världen kan vara! Jag har börjat att hata karlarna, fast jag inte visar dem det. Jag vet inte hvad ondt jag inte skulle vilja göra dem! Du varnade mig en gång... visade mig hvart hän det ledde, detta att öfverlämna sig åt sin naturs alla dåliga impulser. Dåliga impulser, var det inte så du kallade det? Mina beundrare ha ömsom kallat det att njuta af lifvet, att lyda naturens bud, att vara fördomsfri och modig. Det lät alltsammans mycket vackert. 'Anständighet var bevis på dumhet', brukade Gösta Ståhl säga, 'alla snillrika män lefva ett tygellöst lif.' Jag eftersträfvade inte att bli snillrik, men jag tyckte, att det var roligt att få lefva ett fritt och muntert lif.

»På en resa till Malmö träffade jag en student från Lund. Det var en ganska vacker gosse... oerfaren och enfaldig, men han råkade vara lik — ja, just den som kommit mig att hata karlarna.

Jag ville den där dumma pojken ingenting till en början, men han var efterhängsen, följde mig till Köpenhamn och offrade stora summor på mig. Jag var sjuk till kropp och själ, förtviflad, dödstrött; han skaffade mig förströelser, och jag narrade honom från den ena synden till den andra... Narrade! Liksom man ens behöfver peka på den breda, breda vägen, hvilken leder till skampåleplatsen, för att de skola rusa dit — ingen annan är så lockande som den. Genom mig blef han förd till förfalskning, häktning, självmord! Jag borde förstås ångra mig nu, men i stället gör jag upp planer att locka dem till mig, de besatte, njutningslystne karlarna och förgöra dem. — — Min far hade delirium, min mor botade honom därför, men han dog i lungsot. Jag lär vara lik honom... jag undrar om ett och annat är som det borde vara inom mig, eftersom jag inte känner och tänker som en hel del annat godt folk.

»I morgon skall jag föras till sjukhuset, men jag har en flaska bredvid mig, som kan förhjälpa mig från allt detta elände; jag undrar om jag får mod att tömma den!... Jag önskar någon ville göra mig sällskap — en karl; men mitt utseende är icke längre intagande, man vänder sig bort från mig, det finns alltid nya skaror af lättrogna unghöns i marknaden.

»Det är besynnerligt hur annorlunda man bedömer skådespelet sedan ridån är nere. Förut stod allt i bländande belysning, det var ständigt fest... musik, skratt, lidelsefulla famntag och döfvande vinångor; den öfriga världen var endast till som en ram kring denna bacchanal. Nu står

jag ensam... festspelen äro slut... Var det något festspel? Spritångor, yrsel, skrik och stoj — och simili-grannlåt i likblå elektrisk belysning. —

»Jag har lefvat endast för glädjen... hvarför skall den då öfverge mig nu?

»I morgon... i morgon! — Jag hör hur klockorna ringa... ständigt två — i morgon... i morgon! Det förfärligaste i världen är att vara ensam — så ensam som jag är! Jag är Selma, men det vet ingen, man tror det är Svea Dahl, den muntra Svea Dahl, som männen beundrade och höljde med blommor... giftiga, otäcka blommor, som fördärfvat min skönhet och som jag i morgon skall...»

Ulla läste de osammanhängande raderna med beklämdt hjärta, men då Tina började gråta, sade hon rysande: »Låt oss inte vidare tänka på henne! Hon har själf skapat sitt öde. — — Och nu tror jag det är tid att vi gå och möta Mimmi och de andra flickorna. Farmor har allting i ordning åt dem på Gamlegården.»

Innehåll.

	Familjen Wärling	5
1.	Flickdrömmar	15
2.	I hemmet	23
3.	På arbetsmarknaden	42
4.	Amandas finansiella operationer	58
5.	»Ödmans flickor»	70
6.	I ekiperingen	86
7.	Den kärlek som skrämmer	111
8.	Frestelse	125
9.	Gefionsystrarna	133
10.	Brist i kassan	156
11.	Huru leken slutar	171
12.	Siri	186
13.	Vaknande kärlek	201
14.	Självhjälp	210
15.	Selmas besök	219
16.	Handelsbiträdenas första »hem»	234
17.	Teorier	246
18.	På Grimsta	258

På Albert Bonniers förlag har utkommit:

TANKEBILDER

af

ELLEN KEY.

I. Kvinnorna — II. Lifsbehof. — III. Individualitet. — IV. Patriotism. — V. Själens evolution.

2 delar à 3: 50.

»Bland nyutkomna böcker intager Ellen Keys Tankebilder *ett af de främsta rummen.* Det är en bok som i en *sällsynt vaken och älskvärd form* bjuder på tankar, som det icke är hvar och en beskärdt att själf hitta på, tankar hvilkas djärfhet aldrig bör bli förskräckande, då den alltid är parad med *kvinnlig takt i såväl innehåll som uttryck.* Det är detta som man i fröken Keys skriftställarskap alltjämt har anledning att beundra: *ett mod* som ej viker för den individuelt fattade sanningens konsekvenser och *en försynthet* som förmår att framställa dem så att endast den skuggrädde eller andligt trångbodde kan känna sig sårad af framställningen.» (Dagens Nyheter.)

»I sin *verksamhetsifver*, i sin lifsgärnings rolösa kamp, i det *allvar,* med hvilket hon i hvarje ögonblick känner sig korad att verka för sin mission, att ständigt i tal och skrift handla för sitt kall, står förf. som de stora norska diktarne för mig som en social faktor, en *lefvande god kraft,* hvilkens värme aldrig tryter och hvilkens mod aldrig förtröttas, en *befriande och föryngrande god kraft,* som man räknar med, som man räknar med sol och vind för vår, som skall komma.» (*Oscar Levertin* i Svenska Dagbladet.)

»Åter en rik och självständig svensk ande och framför allt en *ung* ande.» (Göteborgsposten.)

»Alla dessa studier, genom hvilka fröken Key lägger fram sin åskådning rörande tidens stora frågor, äro prydda med hennes medryckande, kraftiga stil och varma, öfvertygelsefulla språk » (Östersunds-Posten.)

LUNDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
15000 600344820